SCHRIFTEN DOOR HET DAVIDSFONDS
UITGEGEVEN. — Nr 58.

JAARBOEK

VAN HET

DAVIDSFONDS

VOOR

1888

LEUVEN
DRUKKERIJ VAN KAREL PEETERS
NAAMSCHE STRAAT, 22

1888

JAARBOEK

VAN

HET DAVIDSFONDS

VOOR 1888.

—

JAARBOEK

VAN HET

DAVIDSFONDS

VOOR

1888

LEUVEN
DRUKKERIJ VAN KAREL PEETERS
NAAMSCHE STRAAT, 22

1888

Standregelen van het Davidsfonds.

---

1. — Doel en algemeene schikkingen.

Art. 1. — Het *Davidsfonds*, gesticht als hulde aan de nagedachtenis van den hoogleeraar David, is eene Vlaamsch-Katholieke instelling, die ijvert op het gebied der Nederlandsche taal- en volksbelangen.

Art. 2. — Het heeft voor doel het gebruik der Nederlandsche taal en de studie der letterkunde te bevorderen.

Art. 3. — De middels, ter bereiking van dat doel, zijn hoofdzakelijk : het uitgeven van boeken, het uitschrijven van prijsvragen, het inrichten van bibliotheken en voordrachten en het aanmoedigen van jonge verdienstelijke taal- en kunstoefenaren.

Art. 4. — Het Davidsfonds wordt, wat de algemeene zaken betreft, beheerd door het hoofdbestuur, dat te Leuven zetelt.

2. — Hoofdbestuur. — Bureel.

Art. 5. — Het hoofdbestuur is samengesteld uit eenen voorzitter, twee ondervoorzitters en eenen geheimschrijver, die het bureel vormen, en uit een zeker getal leden, gekozen in verhouding van 't getal inschrijvers elker provincie.

De algemeene voorzitter ontvangt de gelden en doet de door het bestuur vastgestelde uitgaven.

Hij heeft eenen bijzonderen schrijver, die in 't hoofdbestuur mag zetelen zonder stemrecht.

Art. 6. — De provinciën van 100 tot 500 inschrijvers kiezen twee leden bij het hoofdbestuur; — de provinciën met 500 tot 1,000 inschrijvers, drie leden; — de provinciën met 1,000 tot 2,000 inschrijvers of meer, vier leden.

Art. 7. — De talrijkste afdeeling elker provincie moet in 't hoofdbestuur minstens door één lid, doch mag er door niet meer dan twee leden vertegenwoordigd zijn.

Art. 8. — De beslissingen worden genomen met meerderheid van stemmen. Bij gelijkheid van stemmen beslist de voorzitter.

Art. 9. — Het bureel is de uitvoerende macht van het hoofdbestuur.

Art. 10. — De leden van het hoofdbestuur, die afgevaardigden der provinciën zijn, zullen om de vier jaren door de afdeelingen herkozen of vervangen worden volgens de wijze beschreven in § 3.

Het bureel wordt insgelijks om de vier jaren door het hoofdbestuur herkozen of vervangen. De aftredende leden hebben stemrecht.

Art. 11. — Wordt een der provinciale afgevaardigden tot lid des bureels benoemd, geeft er een lid des hoofdbestuurs zijn ontslag, of sterft er een, de provincie voorziet onmiddellijk in de vervanging.

Art. 12. — Het bestuur treedt in bediening den 1 Mei.

Art. 13. — De reiskosten van de leden des hoofdbestuurs, bijeenkomende voor de bestuurzittingen, worden vergoed uit de algemeene kas.

3. – Provinciale kiesvergaderingen. – Kiezing voor 't Hoofdbestuur.

Art. 14. — De provinciale afgevaardigden, die de leden

des hoofdbestuurs kiezen, worden benoemd door de afdeelingen, in verhouding van één per 50 leden.

De bestaande afdeelingen met minder dan 50 leden hebben insgelijks recht op éenen kiezer.

Art. 15. — De bijeenkomst voor de kiezing heeft plaats op aanduiding van het hoofdbestuur, hetwelk, de betalingsstaten van 't voorgaande jaar raadplegende, de talrijkste afdeeling elker provincie aanwijst.

Art. 16. — De provinciale vergaderingen worden bijeengeroepen door de talrijkste afdeeling elker provincie.

Art. 17. — De kiezingen hebben plaats in de maanden Maart of April.

4. – Van de Afdeelingen.

Art. 18. — Geene afdeelingen kunnen tot stand gebracht worden tenzij met schriftelijke goedkeuring van het hoofdbestuur. Dit mag geschieden in die plaatsen, waar minstens een vijftigtal leden in den omtrek samenwonen.

Deze goedkeuring zal gegeven worden wanneer het bestuur eener afdeeling de standregelen aanvaardt en zich schriftelijk verbindt deze na te leven.

Art. 19. — Het bestuur eener afdeeling bestaat uit minstens drie en hoogstens vijftien leden.

Elke afdeeling stelt zelve haar reglement van bestuur en inwendige orde op.

Art. 20. — De afdeelingsbesturen staan in onmiddellijke betrekking met het hoofdbestuur voor alle vraagpunten, welke met het maatschappelijk doel overeenkomen.

Ieder jaar, in de maand *October*, zenden zij den Geheimschrijver van het hoofdbestuur een verslag over hunne werkzaamheden gedurende het afgeloopen jaar.

Zoo ook zenden zij, op gemeld tijdstip, de namen in van al hunne bestuurleden, met aanduiding van woonst en bedrijf.

5. — Geldmiddelen.

Art. 21. — De kleinste jaarlijksche bijdrage van elk lid is vijf franks, waarvoor ieder inschrijver telken jare de door het Davidsfonds uitgegeven werken zal ontvangen. De inschrijvers in Noord-Nederland betalen drie gulden.

Art. 22. — De bijdragen der inschrijvers worden door de Schatbewaarders der afdeelingen ingezameld.

De betaling aan de algemeene kas te Leuven geschiedt jaarlijks vóor einde Maart.

Art. 23. — Het vierde van elke inschrijving blijft in de kas der afdeeling, ten einde deze som te benuttigen in den geest van het derde artikel.

Ook de inschrijvingen boven de 5 franken blijven ten voordeele der afdeelingen.

6. — Van de algemeene vergaderingen.

Art. 24. — Ieder jaar zal er in April of Mei eene algemeene vergadering worden gehouden, op welke het hoofdbestuur verslag doen zal over de werkzaamheden, alsmede de rekeningen van 't verleden en 't ontwerp van begrooting voor 't volgende jaar neerleggen. Beide deze stukken zullen, eene maand vóor de algemeene vergadering, waarop ze besproken en gestemd zullen worden, gedrukt en in voldoend getal ten onderzoeke worden gezonden aan de afdeelingsbesturen.

Art. 25. — Tot het bijwonen der algemeene vergaderingen van het Davidsfonds zijn gerechtigd :

Al de inschrijvers.

Hebben stemrecht op deze vergaderingen :

A) De leden van het hoofdbestuur ;

B) De leden van 't bestuur der afdeelingen, of hunne afgevaardigden, in verhouding van éen lid per 50 inschrijvers.

Art. 26. — Het hoofdbestuur heeft de macht het stemrecht te weigeren aan de afdeeling die niet, bij tijds, haar aandeel voor het loopende jaar in de algemeene kas zal hebben gestort.

Art. 27. — De algemeene vergaderingen zullen zooveel mogelijk plaats hebben te Brussel.

Art. 28. — Geene voorstellen buiten die betrekkelijk de rekening en 't budget zullen op de algemeene vergadering besproken worden dan degene, welke eene maand te voren schriftelijk bij den Secretaris van het hoofdbestuur zijn ingeleverd geworden.

De uitnoodigingen hiervoor zullen minstens tien dagen te voren verzonden worden en het dagorde der zitting bevatten.

7. — Bijzondere schikkingen.

Art. 29. — In geval van ontbinding eener afdeeling zal het hoofdbestuur de maatregelen nemen, welke het noodig acht ; en in geval van ontbinding van het gansche Fonds zullen de te nemen maatregelen in eene algemeene vergadering vastgesteld worden.

Art. 30. — Geene veranderingen kunnen aan deze standregelen toegebracht worden tenzij in algemeene vergadering, met ten minste twee derden der stemmen van de aanwezige leden.

De Algemeene Secretaris,
Fr. DE POTTER.

De Algemeene Voorzitter,
P. WILLEMS.

Bestuurlijke inrichting des Davidsfonds.

ALGEMEEN BESTUUR

GEKOZEN DEN 16 MAART 1886.

P. WILLEMS, hoogleeraar (*Leuven*), Voorzitter.
FR. SCHOLLAERT, advocaat en provinciaal raadslid (*Leuven*), Ondervoorzitter.
LOD. MATHOT, letterkundige (*Antwerpen*), Ondervoorzitter.
FR. DE POTTER, letterkundige (*Gent*), Secretaris.

Leden voor Antwerpen.

Z. Eerw. H. kannunik CLEYNHENS, bestuurder der katholieke normaalschool (*Mechelen*).
J. HOLEMANS, vrederechter (*Boom*).
A. ROELL, letterkundige, gemeentesecretaris (*Lier*).
L. VAN RYSWYCK, zilverdrijver (*Antwerpen*).

Leden voor Brabant.

Eerw. H. GODFR. ADRIAENSSEN, pastoor te Kuregem (*Brussel*).
Z. Eerw. H. P. V. BETS, pastoor-deken te Zoutleeuw (*Tienen*).
G. BOLS, provinciale opziener der katholieke scholen (*Aarschot*).
F. DI MARTINELLI, vrederechter (*Diest*).

Leden voor Limburg.

J. ANTEN, kunstschilder (*Hasselt*).
A. VAN GEEL, letterkundige (*Hasselt*).

Leden voor Oost-Vlaanderen.

Eerw. H. CLAEYS, pastoor te Oostakker (*St-Nicolaas*).
R. MOROY, geneesheer te Moorsel (*Aalst*).
A. SIFFER, drukker-uitgever (*Gent*).
E. VAN WINCKEL, geneesheer (*Dendermonde*).

Leden voor West-Vlaanderen.

J. D. MINNAERT, drukker-uitgever (*Tielt*).
Eerw. H. K. ROGIERS, professor (*Meenen*).
TH. SEVENS, letterkundige (*Kortrijk*).
TH. VERHOEF, oudbestuurder der normaalschool (*Brugge*).

Bijzondere schrijver des Voorzitters :

H. VELTKAMP, advocaat te LEUVEN.

Afdeelingsbesturen. — 1887.

AALST (ingericht 4 April 1875). — 122 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. de Blieck, pastoor-deken, te Aalst.
» MM. Baron P. Bethune, senator, »
Voorzitter : V. van Wambeke, burgemeester, »
Secretaris : P. Verhulst, te Nieuwerkerken.
Schatbew. : C. van de Putte, drukker-uitgever, te Aalst.
Leden : R. Moroy, geneesheer, te Moorsel.
» Lod. de Saedeleer, advocaat, volksvertegenwoordiger, te Haaltert.
» Germ. de Vos, burgem. en geneesh. te Erpe.
» EE. HH. K. Bral, pastoor van Lede.
» Duvillers, pastoor van Woubrechtegem.
» A. Simons, onderpastoor, te Aalst.
» A. van Vlaenderen, onderp., Erembodegem.
» Willems, pastoor van St-Jozef, te Aalst.
» MM. P. Daens-Mayart, drukker-uitg., »
» Frans de Cuyper, »
» Is. Bauwens, geneesheer, »

AARSCHOT (ingericht 1 Mei 1875). — 127 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Puttemans, deken te Aarschot.
» MM. Charels, schepene, »
Voorz. : Gust. Bols, prov. opziener der kath. vrije scholen van Brabant, te Aarschot.
Secretaris : MM. A. van Tendeloo, professor in 't St-Jozefscollege, te Aarschot.
Schatbew. : G. Mertens, »

ANTWERPEN (ingericht in 't voorjaar van 1875). — 315 Leden.

Eerevoorz. : E. H. Roucourt, pastoor, Berchem.
Voorzitter : MM. Aug. Snieders, letterkundige, Antwerpen.
Ondervoorz. : Lod. Mathot, letterkundige, »
» Fr. de Laet, advocaat, »
Secretaris : W. Verbeek, advocaat, »
Boekbew. : P. A. de Vos, professor, »
Schatbew, : Lod. van de Velde, bijzondere, »
Leden : Edw. Dujardin, kunstschilder, »
» Lamb. van Ryswyck, zilverdrijver, »
» Fr. Willems, schoolopziener, »
» de Hert, letterkundige, »
» Victor Jacobs, advocaat, »
» Herman Druyts, scheikundige, »
» E. H. Stoops, professor, »
» MM. P. Backx, letterkundige, »
» P. Van der Ouderaa, kunstschilder. »

—

ASPER (ingericht in December 1886). — 115 Leden.

Eerevoorzit. : M. A. van der Straeten, prov. raadslid, Eine.
Voorzitter : E. H. H. Pycke, pastoor van Asper.
Ondervoorz. : MM. H. Landrieu, burgemeester van Heurne.
» K. Gerniers, geneesheer te Zingem.
Schrijver : A. Van Heuverwyn, onderwijz. te Asper.
Schatbew. : E. H. L. Vereecke, onderpastoor te Asper.
Boekbew. : M. D. Van Achte, eigenaar te Asper.
Leden : E. H. Walters, onderpastoor van Eine.
MM. J. B. Vlerick, eigenaar te Asper.
Cl. Van den Berghe-De Wolf, handelaar te Asper.
I. Van den Berghe, onderwijzer te Huise.
K. Van Caneghem, letterkundige te Eine.
E. De Marelle, onderwijzer te Eeke.

—

BERINGEN (opgericht in 1887). — 66 leden.

Eere-Voorz. : Mgr Bogaerts, groot-vicaris, te Zonhoven.
M. Bon Jul. de Villenpagne de Vogelsanck, te Vogelsanck (Zolder).
E. H. Gielen, deken, te Beringen.
Voorzitter : M. Alf. Ceysem, notaris, te Beringen.
Ondervoorz. : E. H. Moors, pastoor van Heusden.
Sec.-Penn. : E. H. Polyd. Daniëls, te Vogelsanck (Zolder)
Leden : MM. Aumann, schoplopziener, te Pael.
Dubois, leeraar, te Beringen.
E, H. Keesen, pastoor van Tessenderloo.
M. Alf. Van Hees, onderwijzer, te Beverloo.

—

BERLAAR bij LIER (goedgekeurd 18 Maart 1880). — 104 Leden.

Eerevoorz. : E. H. van Gorp, pastoor, te Berlaar.
Voorzitter : MM. L. Rymenants, eigenaar, »
Ondervoorz. : H. Roëll, geneesheer, »
Secret.-Sch. K. Ceulemans, onderw. der gemeente-school, Berlaar.
Leden : Pieter Mertens, »
» J.-C. de Belser, hoofdonderwijzer, Berlaar (St-Rumolds).
» Van Hove, hoofdonderwijzer, Kessel.
» Fr. Bouwen, landbouwer, »
» Bern.-Jos. de Meyer, secretaris, Konings-Hoikt.
» Joannes Michiels, rentenier, »
» G.-L. van Camp, onderwijzer, Nijlen.
» J.-B. Adriaensen, nijveraar, »

—

BOOM (ingericht in 1875). — 137 Leden.

Voorzitter :	MM. Jan Holemans, vrederechter, Boom.	
Ondervoorz. :	Kamiel Steenackers. prov. raadsl., Schelle	
Secretaris :	Jan-Frans Collier,	Boom.
Schatbew. :	Jozef van den Bril,	»
Leden :	Frans van Reeth,	»
»	Emiel Verstrepen,	»
»	Eugeen Spillemaekers,	»
»	Firmijn van Nuffel,	»
»	Kamiel van Reeth,	»
»	E. H. Van Nuffel, onderpastoor, Niel.	
»	MM. Verheyen, kath. hoofdonderwijzer,	»
»	Parmentier, secretaris, Reet.	
»	Baudewijns, koster, Aartselaar.	
»	Kiekens, secretaris, Rumpst.	

—

BORGERHOUT (ingericht 28 Augustus 1886) — 192 Leden.

Eere-Voorz. :	Z. Eerw. HH. Peeters, pastoor van O.-L.-V. ter Sneeuw.
»	De Koninck, past. van St-Joannes.
»	MM. L. Moorkens, burgemeester.
Voorzitter :	P. De Smeth-Blox, schepene.
Onder-Voorz. :	Dr Van Aerschot.
»	K. Molemaekers, hoofdonderwijzer.
Schrijvers :	Joh. Leemans, letterkundige, uitgever van het *Vlaamsch Heelal*, te Borgerhout.
»	L. de Kaey, klerk.
Schatbewaarder :	Hendrik Jacobs, archivist bij 't provinciaal bestuur.
Boekbewaarder :	Ossenblock, leeraar in St-Norbertusgesticht
Leden :	Jan Baetens, gemeenteraadsheer.
»	Alfred de Wilde, notaris.
»	C. Dircx, handelaar.

Leden : Frans Dockx, klerk.
» Ben. Janssens, apotheker.
» P. van der Loo, leeraar in St-Norbertus.
» Hendrik Vermeylen, klerk.

—

BRUGGE (ingericht in 't voorjaar van 1875). — 360 Leden.

Eerevoorz. : MM. Ridder Ruzette, gouverneur van West-Vlaanderen, Brugge.
» Baron Kervyn van Lettenhove, oud-minister, St-Michiels (bij Brugge).
» Leo van Ockerhout-van de Woestyne, senator, Brugge.
Voorzitter : Gustaaf Soenens, advocaat, »
Ondervoorz. : Th. Verhoef, oudbest. der normaalschool, »
Secret.-Schatbew. : Ern. Bonte, kandidaat-notaris, »
Leden : Fr. Claeys. »
» Z. E. H. Adolf Duclos, kanunnik, secretaris des bisdoms.
» MM. Alberik Kervyn, prov. raadslid, »
» Am. Leun, letterkundige, »
» Z. E. H. Th. Luyssen, kan.alg. schoolopz. van 't kath. onderwijs in het bisdom, »
» MM. Van de Vyvere-Petyt, steendrukker, »
» Em. Vermander, »
» Aug. Reyns, zangmeester der hoofdkerk, »
» L. Halleux, advocaat, gemeenteraadslid, »
» E. H. F. Mervillie, onderp. der hoofdkerk, »
» M. E. Standaert, advocaat, »

—

BRUSSEL (ingericht den 19 October 1875). — 80 Leden.

Eerevoorz. : MM. Dr J.-B. Wouters, Anderlecht.
Voorzitter : J.-B. Ongenaed, wisselagent, Brussel.
Ondervoorz. : E. H. G. Adriaenssen, pastoor van Kuregem.
Schatbew. : M. Pieter van Humbeeck, Brussel.
Schrijver : E H. Fr. Rosel, prof. St-Aloisiusgesticht, »
Leden : E. H. L. Adriaenssen, aalmoezenier.
» MM. Edm. de Keersmaeker, St-Pieters-Jette.
» Honoré de Winde, hand., St-Gillis (Brus.).
» EE. HH. Th. Scheyven, pastoor, Brussel.
» J.-B. van Reeth. onderpastoor, »
» M. Jan Verheyden, St-Jans-Molenbeek.

—

BUGGENHOUT (ingericht 2 Maart 1876). — 44 Leden.

Voorzitter : MM. Frans Mistiaen, burgemeester.
Bestuurlid : Jozef van Damme, brouwer.
Secr.-Sch. : E. H. Em. de Meulemeester, onderpastoor.

—

DENDERMONDE (ingericht den 23 April 1877). — 164 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. C. L. Pede, past.-deken, Dendermonde.
» MM. L. de Bruyn, burgm., volksvertegenw., »
Voorzitter : G. van den Steen, volksvertegenw., »
Ondervoorz. : E. H. H. B. Beeckman, pastoor van St-Gillis, »
Secr.-Schat. : MM. L. de Munck, bestuurd. van 't Weezenh. »
Leden : E. van Winckel, doctor, »
» EE. HH. A. de Sitter, onderp. van O. L. Vr., »
» G. Cobbaert, onderp. van St.-Gillis, »
» M. Th. van de Voorde, schepene, »
» E. H. de Roover, onderpastoor, Zele.

Leden :	MM. H. Slabbaert-Philips, handelaar, Hamme.
»	J. Saeys, bijzondere, Grembergen.
»	E. Clement, fabrikant.
»	J. Cooreman, advocaat en prov. raadslid.
Boekbew.	Th. Herssens, onderwijzer, »

—

DIEST. — 67 Leden.

Eerevoorz. :	MM. Beeckman, volksvertegenw., Leuven.
»	Jos. Cantillion, provinciaal raadsl., Diest.
Voorzitter :	E. H. van Meel, pastoor op het Begijnhof, »
Secretaris :	MM. G. Smets, griffier, Beeringen.
Schatbew. :	H. Linten, handelaar, Diest.
Leden :	L. di Martinelli, landmeter, »
»	E. H. Jongmans, pastoor van Scherpenheuvel.
»	MM. J. van Hoof, koophandelaar, te Diest.
»	G. Wellens, oud-burgemeester, Schaffen.
»	J. Loots, kath. onderw., Scherpenheuvel.
»	Fr. Uten, drukker, Diest.
»	Fl. Hermans, brouwer, »

—

DIKSMUIDE (ingericht den 23 Juli 1876). — 105 Leden.

Eerevoorz. :	Z. E. H. Delrue, pastoor-deken, Diksmuide.
Voorzitter :	MM. Delahaye, doctor, »
Ondervoorz. :	J. Veys, principaal, »
»	L. Vermeersch-Van den Bussche, »
Schrijver :	E. Hosten, koopman, »
Leden :	Bon de Crombrugge, prov. raadsl. Vladsloo.
»	Besau, doktor, Loo.
»	Pattyn, koopman, Handzame.

—

EEKLOO (ingericht den 14 Maart 1875). — 71 Leden.

Eerevoorz : M. Bon Kervyn van Lettenhove, oud-minister, volksvert., St-Michiels (bij Brugge).
» Z. E. H. P.-F. Foubert, pastoor-deken, Eekloo.
Voorzitter : MM. A.-M. Euerard, vrederechter, »
Ondervoorz. : E. Neelemans, bankier, »
Secr.-Ontv. : Aug. van Acker, stadssecretaris, »
Leden : EE. HH. A. de Mals, overste bij het college, »
» M. Crombez, bestuurder van het klooster der Zusters van Liefde, Eekloo.
» MM. A. Roegiers, lid van den prov. raad, »
» D. van Mullem, lid van den prov. raad, Maldegem.
» Jan de Block, burgemeester, Boekhoute.
» P. Lippens, ridder der Leopoldsorde, Eekloo.
» A. van de Wattyne, notaris, Bassevelde.
» V. Taelman, notaris, St-Laureins.
» E. Meganck, kantonale schoolopziener, Oudenaarde.
» E. Dauwe, notaris en prov. raadsl., Eekloo.
» J. de Scheppere, grondeigenaar, »

—

GAVER (ingericht den 27 December 1876). — 20 Leden.

Voorzitter : S. Vermeulen, handelaar.
Secr.-Sch. : H. de Ceukelaere.
Lid : Vanderlinden-Vanderstraeten.

—

GEEL (ingericht in 1875). — 33 Leden.

Voorzitter : Z. E. H. Mombaerts, pastoor-deken van Geel.
Secr.-penningm. : M. J.-Fr. de Winter, onderwijzer, Geel.

—

GEERAARDSBERGEN (ingericht den 6 December 1876). — 100 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. de Smet, pastoor-deken, Geeraardsb.
Voorzitter : MM. Bert-de l'Arbre. »
Secretaris : E. H. Th. van Bogaert, prof. aan 't coll., »
Schatbew. : E. H. Goeman, prof.-econome aan 't coll. »
Leden : EE. HH. van Driessche, pastoor, Deftinge.
» Sadones, pastoor, Ophasselt.
» MM. Ghys, voorz. van den katholieken kring, Geeraardsbergen.
» Dr P. de Cooman, prov. raadsh., »
» K. d'Hont, fabrikant, »
» E. van der Schueren, koopman, »
» 't Kindt, hoofdonderwijzer, Nederbrakel.

—

GENT (ingericht den 31 Januari 1875). — 520 Leden.

Eerevoorz. : MM. Bon Kervyn van Volkaarsbeke, Nazareth.
Voorzitter : Fr. de Potter, bestendige secretaris der koninklijke Vlaamsche Akademie, Gent.
Ondervoorz. : MM. L. de Reu, advocaat, lid der best. dep., Sleidinge.
Secretaris : A Bultynck, letterkundige, Gent.
Schatbewaarder : Alfons Siffer, boekhandelaar, »
Leden : V. Begerem, volksvertegenwoord., »
» Dr H. Claeys, pastoor van Oostakker
» H. de Corte, leeraar, Gent.
» L. de Marteau, onderwijzer, »
» Edm. Fabri, ingenieur, »
» J. Lammens, senator, »
» K. Lybaert, letterkundige, »
» G. Sielbo, id. »
» Aug. van Assche, bouwkundige, »
» E. van den Bossche, onderpastoor, »
» J. Verschueren, kanunnik, »

—

GLABBEEK (ingericht den 12 Juli 1885). — 82 Leden.

Eerevoorzitters : Z. E. H. J.-B. Paaps, pastoor-deken te Lubbeek.
» MM. Ridder Aug. de Wouters de Bouchout, te Roosbeek.
» Paul de la Coste, eigenaar, Suurbempde.
Voorzitter : Graaf Everaard t' Serclaes van Wommersom, provinciaal raadslid, te Lubbeek.
Ondervoorzitters : Baron Theodoor de Turck van Kersbeek, eigenaar, te Attenrode.
» Vranckx, burgemeester, te Glabbeek-Suurbempde.
Penningm. : Van den Plas, Felix, schep., Vissenaken.
Boekbewaarder : Karel Lambrechts, klerk, te Lubbeek.
Geheimschr : B. P. M. Loosen, hoofdond., Kerkom.
Leden : E. H. Van Dormael, pastoor te Glabbeek.
» MM. Elens, doctor, burg. Kersbeek-Miskom.
» Luyckx, Willem, burgem., Lubbeek.
» Dechamps, doctor, schepene, Lubbeek.
» Fr. Soetemans, burgem., te Kapellen.
» Courant, nijveraar, Kapellen.
» Aug. Kenens, advocaat, te Meensel.

—

HASSELT (ingericht den 13 Mei 1875). — 97 Leden.

Eerevoorz. : MM. Thonissen, minister van binnenl. zaken en openbaar onderwijs.
Ondereerevoorz. : M. J. Nagels, voorzitter van den provincie raad van Limburg.
Voorzitter : Ridder Ad. de Corswarem, advocaat, lid der best. afveerdiging van Limburg.
Ondervoorz. : Z. E. H. Rachels, deken.
Secretaris : MM. Albrecht van Geel, letterkunde,
Schatbew. : Ed. Briers, eigenaar.

Leden : M. Ceysens, drukker-uitgever.
» Jos. Anten, kunstschilder.
» Will. van Rey, gemeenteraadslid.
» Van Vinckenraye, kapelaan, Diepenbeek.
» EE. HH. Vleugels, pastoor, Herck.
» Teeuwen, pastoor, Caringen.
» Op 't Dynde, pastoor, Loxbergen.

—

HEIST-OP-DEN-BERG (ingericht den 21 Januari 1875). — 106 Leden.

Eerevoorz. : M. Geelhand, p. raads., Heist-op-den-Berg.
» Z. E. H. van Bulck, pastoor-deken, »
Voorzitter ; MM. Brems, geneesheer, »
Ondervoorz. : Reypens, geneesh., Putte.
» Van Roosbroek, gemeente raadslid, Heist-op-den-Berg.
Schrijver : E. Pauwels, koster, Putte.
Schatbew. :
Leden : E. H. Mellaerts, pastoor, St.-Alphons-Goor.
» MM. Dens, rentenier, Boisschot.
» Naats, brouwer, »
» Van Kerckhoven, burgem., Hallaar.
» Lambrechts, koster, Beersel.
» Verstappen, landbouwer, Wieke-Vorst.
» J. van den Eynde, rentenier, Schriek.

—

HOBOKEN (ingericht den 29 October 1882). — 100 Leden.

Eerevoorz. : E. H. Struyf, pastoor, Hoboken.
Voorzitter : M. J. Pauwels, burgemeester, Hoboken.
Ondervoorz. : MM. L. de Caluwe, onderw., Kiel-Antwerpen.
Schrijver : Ad. Pauwels, student, Hoboken.
Schatbew. : E. H. van der Meeren, onderpastoor, Hoboken.

Leden : MM. Van der Beken-Pasteel, prov. raadsl. »
» Adelhart Gielis, koster, »
» Frans Van Hoof, koster, Antwerpen.
» E. H. Bouten, onderpastoor, Hemiksem.

—

IJPER (ingericht in den loop van 1886), —
180 Leden.

Voorzitter : E. H. Hugo Verriest, collegie-overste, IJper.
Ondervoorz. : MM. H. Iweins, prov. raadslid;
E. Fraeys, grondeigenaar, IJper.
Penningm. : N. Meersseman, grondeigenaar, IJper.
Secretaris : H. Sobry, advocaat, »
Leden : L. Biebuyck, prov. raadslid, »
» E. De Caestecker, veearts, St-Jan.
Leden : C. de Meulenaere, onderwijzer, IJper.
» Burchtgraaf de Patin van Langhemarck te Langhemark.
» L. de Sagher, zaakhandelaar, IJper.
» P. Grillaert, schoolopziener, »
» E. Seys, fabrikant, »
» G. Werbrouck, verzekeringopziener, IJper.

—

KORTRIJK. — 180 Leden.

Eerevoorz.: Z. E. H. Karel Roets, pastoor-deken.
Voorzitter : M. Ad. Verriest, advocaat.
Ondervoorz. : E. H. Karel Fonteyn, leeraar in S.-Amands-col.
Schrijver : MM. Pieter Cuyle, advocaat.
Schatbewaarder : Theodoor Sevens, letterkundige.
Boekbewaarder : Joris Beyaart, drukker.
Leden : E. H. Guido Gezelle, onderpastoor.
» MM. Karel Claeys, advocaat.
» Hector Mullie, advocaat.

Leden : Ferdinand Cremmery, fabrikant.
» Opsomer, notaris.
» Pattou, professor.
» E. Blaere, schoolopziener.
» A. Verhoost, fabrikant.
» Edm. de Quinnemar, handelaar, Heule.

—

LANDEN (ingericht den 31 Juli 1875). — 26 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Maris, pastoor-deken, Landen.
Voorzitter : M. P. Pierco, grondeigenaar, Neerwinden.
Ondervoorz. : E. H. J.-M. Hermans, pastoor, Waasmont.
Secr.-Sch. : M. Stanislas Pipers, onderwijzer der katholieke school, Landen.

—

LEBBEKE (ingericht den 26 December 1876). — 57 Leden.

Eerevoorz. : E. H. Th. Hulpiau, pastoor, Lebbeke.
Voorzitter : MM. J. Cooreman, burgem., »
Secr.-Schatb. : P. A. Heyndrickx, gemeente-secr., »
Leden : EE. HH. R. van den Abeele, onderpastoor, »
» G. J. De Gheest, onderpastoor, »
» MM. Fr. de Cuyper, grondeigenaar, »
» P. van Assche, schepene, »
» Edm. Saeys, gem.-secret., Denderbelle.

—

LEUVEN (ingericht den 11 April 1875). — 161 Leden.

Eerevoorz. : Mgr Abbeloos, rector der Hoogesch., Leuven.
» Mgr Namèche, oud-rector der Hoogesch., »
» Mgr Cartuyvels, onder-rect. der Hoogesch., »
» Z. E. H. de Ridder, pastoor-deken, »
Voorzitter : M. Fr. Schollaert, adv., prov. raadsl., »
Ondervoorz. :

Secretaris : MM. Prosper van Lint, landmeter, »
Schatbew. : Cappellen-Smolders, adv., pr. raadsl., »
Leden : Em. Adams, handelaar, »
» A. Beullens, klokgieter, »
» K. Peeters, boekhandelaar, »
» H. Veltkamp, advocaat, »
» Baron van Oldeneel tot Oldenzeel, »
» Dr P. Willems, hoogleeraar, »

—

LIER (ingericht 17 Maart 1875). — 110 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Maes, pastoor-deken.
Voorzitter : MM. Alois Roëll, gemeente-secretaris.
Ondervoorzitter : Mast, schepene.
Secr.-Schatb. : F. van den Brande, kandidaat-notaris.
Leden : E. H. Verbeylen, bestuurder der Rel. Ursulinnen.
» MM. Notelteirs, volksvertegenwoordiger.
» K. d'Hooghe, geneesheer.
» L. Thys, goudsmid.
» H. de Belder, fabrikant.
» J. Verhoeven, handelaar.
» Fl. van Cauwenbergh, burgemeester.
» Hellemans-Van Brandt, nijveraar.

—

LUIK (ingericht in 1875). — 31 leden.

Eerevoorz. : Mgr Doutreloux, bisschop.
Voorzitter : Mgr M. Rutten, groot-vicaris.
Ondervoorzitter : Z. E. H. D. Schoolmeesters, pastoor-deken van St.-Jacobs.
Schatbew. : E. H. H. Rutten, priester.
Boekbew. : F. Gilissen, priester.

—

MALDEREN (ingericht 19 Maart 1876). — 90 Leden.

Eerevoorz. : E. H. Ed. Lambrechts, pastoor-deken.
» MM. F. de Penâranda de Franchimont.
Voorzitter : P. de Schrijver, rentenier.
Ondervoorz. : S. Goelen, handelaar.
Schatb. : EE. HH. L. Depré, pastoor.
Geheimschrijver : Corn. Jacobs, onderpastoor.
Leden : MM. L. Rombauts, burgemeester.
» H. de Block, schepene.
» H. Tierens, »
» Phil. Cammaert, kandidaat-notaris.
» Ed. Luyckx, geneesheer.

—

MECHELEN (ingericht 30 April 1875). — 270 Leden.

Eerevoorz.: Z. E. H. T.-A. van Campenhout, plebaan-deken.
» M. F. de Cannart d'Hamale, senator.
Voorzitter : Z. E. H. Cleynhens, kan., bestierder der katholieke normaalschool.
Ondervoorz. : MM. Paul Ryckmans.
Secretaris : L. de Koninck.
Schat- en boekbew. : Z. E. H. Van Caster, prof. in het Lemmensgesticht.
Leden : MM. Burchtgraaf Eug. de Kerckhove.
» Frans Broers, schepene.
» Edgar Tinel, toonkundige.
» Z. Eerw. HH. Vervloet, kanunnik.
» Sterckx, leeraar in St-Romboutscollege.
» MM. Edmond Van Segvelt, prov. raadslid.
» Hermans, stads-archivariis.
» Laenen-Verhulst, wijnhandelaar.
» Norb. Spaeninckx, leeraar in de kathol. Normaalschool.

—

MEENEN (ingericht 15 Juli 1875). — 145 Leden.

Voorzitter : E. H. K.-L. Rogiers, priester en professor.
Ondervoorz. : MM. A. Capelle, schepene.
Secret.-Schatb. : E. van den Berghe, wijnsteker.
Leden : E. H. E. Doom, onderpastoor.
» M. Th. Lefevre-Castelein, doctoor.
» E. H. L. de Vos, onderpastoor, Wervik.
» MM. L. Soete, doktoor, Geluwe.
» A. de Smedt, onderwijzer, Wevelgem.

—

MEERHOUT (ingericht in 1875). — 6 Leden.

Voorzitter : MM. J. de Wit.
Secretaris : F. J. de Hert, onderpastoor.

—

SINT-NICOLAAS (ingericht den 25 Februari 1875). — 320 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. van Necke, pastoor-deken.
Voorzitter : M. Alf. Janssens-De Schrijver.
Ondervoor.:Z.E.H. kanunnik A. Stillemans, superior van 't klein Seminarie.
Secretaris : M. Th. de Decker, advocaat.
Leden : Z. E. H. kanunnik L. de Brabander, bestuurder van het Sint-Jozefsgesticht.
» MM. Meert, advocaat.
» P. Vermeire-Magis, schepene.
» S. Verwilghen-Goris, volksvertegenw.
» van Naemen, burgem., volksvertegenw.
» Aug. Dhooge, handelaar.
» J.-B. de Nayer, oudonderw., Temsche.
» L. Rooman, provinciaal raadslid voor het kanton Beveren.
» C. van Winckel, schatbewaarder van den katholieken kring, te Lokeren.

—

NIEUWPOORT (ingericht den 11 November 1880). — 202 Leden.

Eerevoorz. : MM. Baron de Coninck van Merkem, senator.
» Leo Visart de Bocarmé, volksvertegenw.
Voorzitter : Willem de Roo, burgem. te Nieuwpoort.
Secretaris : E. H. V. Beheyt, princip. van het college, »
Schatbew. : M. Ad. Kempynck, schepene, »
Leden : E. H. H. Waffelaert, pastoor, »
» MM. Jan Snauwaert, schepene, »
» Frans Florizoone, onderw., Lombardzijde.
» Jacob Cis, zeilmaker, Nieuwpoort.

—

NINOVE (ingericht den 20 Mei 1876). — 150 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. de Cock, pastoor-deken, Ninove.
» MM. J. van Vreckem, senator, Meerbeke.
Voorzitter : A. de Cooman-Eliaert, burgm., Ninove.
Schrijver : E. H. E. de Veirman, onderpastoor, »
» van Damme, professor in 't college, »
Leden : MM. Prosper Bosteels, nijveraar, Ninove.
» Fransman-de Merlier, handelaar, »
» E. H. Teurrekens, pastoor, Meerbeke.
» MM. Fr. de Clercq, nijveraar, Ninove.
» J. Simos, nijveraar, »
» E. H. Metsers, pastoor, Oultre.
» M. Aug. van den Borre, nijveraar, Ninove.

—

OOSTENDE (ingericht den 20 April 1882).—175 Leden.

Eerevoorzitter : MM. Graaf Diederik de Limburg-Stirum, sen.
Voorzitter : Joz. van Caillie, advocaat.
Ondervoorz. : K. Dubois, bakker.
Secretaris : E. H. G. Ostyn, S. T. L., onderpastoor.
Schatbew. : MM. Alf. Lagast, lichtteekenaar.

Leden : Gregoor Neyts, drukker.
» Lodewijk Houley, nijveraar.

—

OUDENAARDE (ingericht den 4 Maart 1875). — 90 Leden.

Eerevoorz. : M.L.Thienpont,oud-volksvertegenwoordiger.
Voorzitter : Z.E.H.K. Claessens, pastoor-deken.
Ondervoorz. : MM. Val. van Ootegem, brouwer, Zingem.
Schrijver-penn. : J. Plancquaert, vrederechter.
Leden : MM. Ed.van Cauwenberghe,schep.,Oudenaarde.
» Cyrille de Wildeman, overste van het bisschoppelijk College, Oudenaarde.
» Eph.de Malander, volksverteg.. Ronsse.
» Fr. Boonen, hoofdonderw., Quaremont.

—

OVERIJSCHE (ingericht den 2 Augustus 1885). — 81 Leden.

Eerevoorz. : Z.E.H. De Cock, pastoor-deken te Overijsche.
Voorzitter : MM. Stevens, burgemeester. »
Ondervoorz. : K. Brants, gemeente-secret. te Etterbeek.
Secretaris : E. H. Cooremans. professor te Neer-Waver.
Schatbew. MM. Van den Perren, onderw. te Overijsche.
Leden : J.-B. van der Cam, geneesheer, »
» J. Clabots, schepene, »
» A. Panis, onderpastoor, »
» H.Bauwens,onderw. te Ste-Agatha-Rode.

—

PEER (ingericht in den loop van 1886). — 74 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Lod. Peters, deken, te Peer.
Voorzitter : M. H. Voets, rentenier.

Ondervoorz. : E. H. Geeraard Leën, pastoor te Wijgmaal.
Schatbew. : M. Constant Leën, looier te Peer.
Schrijvers : E. H. H. Theunissen, kapelaan te Peer.
» M. Jozef Liekens, looier te Peer.

—

POPERINGE (ingericht den 3 Juni 1879).—126 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Pastoor-Deken.
» Burchtgraaf de Patin van Langemark.
Voorzitter : MM. L. van der Heyde, geneesheer.
Secretaris : L. Keukelinck, onderwijzer.
Schatbew. : L. Beddeleem.
Boekverz. : K. de Bruyne, eigenaar.
Leden : EE. HH. Al. Vervaeke, principaal.
» Opdedrinck, onderpastoor.
» M. St. van den Berghe, apotheker.

—

RIJSEL (ingericht in den loop van 1885). —33 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Meesmaecker, pastoor van O.-L.-Vr. van Fives.
Voorzitter : Z. E. H. Becuwe, aalmoezenier van 't Gravinnen hospitaal te Rijsel.
Secretaris : MM. Bruzelto.
Leden : van Becelaere.
» de Boninge.
» E. H. de Haese, onderpastoor.

ST.-ROCH (ingericht den 1 Juli 1875). -- 6 Leden.

Voorzitter : EE.HH. W. de Mal, professor.
Secr.-Penn. : Ad. Ballings, direct. der Normaalschool.
Leden : Oswald Ritzen, prof.
» K. Lemmens, prof.
» Fr. Steyvers, prof.

—

ST.-TRUIDEN (ingericht den 25 Augusti 1885). — 119 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Lenaerts, pastoor-deken van St.-Truiden.
» MM. Coemans, oud-senator.
» B[on] de Pitteurs, volksvertegenwoordiger.
» Ulens, burgemeester.
Voorzitter : EE. HH. F. Boelen, past. van Schuurhoven (St-Truid.).
Secr.-Schatbew. : E. Vande Voorde, kapelaan van O.-L.-V. kerk.
Leden : Senden, prov. schoolopziener.
» MM. God. Schoofs.
» E. Spaas.
» P. Wille.
» EE. HH. P. Kerckhofs, bestiurder der bisschoppelijke normaalschool.
» Meskens, pastoor.
» Cartuyvels, vrederechter.
» Ad. Coemans, notaris.
» Leunen, advocaat.
» Quintens, geneesheer.
» E. Vrydaghs.
» Lod. van Haelen.

—

ROESELARE (ingericht den 14 Maart 1875). — 85 Leden.

Voorzitter : E. H. Jos. Dupan, leeraar in het klein-Seminarie.
Ondervoorz. : MM. Alfons Carlier, garenspinner.
Secr.-Ontv. : Is. van Eeckhoutte, stadssecretaris.
Leden : Coussement-Denys, schepene.
» Callebert-Blieck, kunstschilder.

TIELT (ingericht den 29 Maart 1875). — 172 Leden.

Eerevoorz. : M. A. Mulle van ter Schueren, volksvertegenw.
» E. H. Edw. Verraes, pastoor-deken.
Voorzitter : M. Hendrik Loosveldt, doctor.
Ondervoorz. : E.H. Theoduul Busschaert, principaal van 't St.-Jozefscol.
Schrijv.-Penn. : M. Em. van de Vyvere, nijveraar.
Leden : E. H. H. de Wilde, onderpastoor.
» M. G. Carton, doctor, Wingene.
» E. H. G. Flamen, onderpastoor, Ruiselede.
» MM. D. Minnaert, drukker, Tielt.
» A. Opsomer, burgemeester, Dentergem.
» Pr. Plettinck, » Meulebeke.
» J. Boone, schepene, Tielt.
» V. de Ponthieu, bijzondere, Meulebeke.

—

TIENEN (ingericht in 1875). — 274 Leden.

Eerevoorz.: ZZ. EE. HH. De Munter, pastoor-deken, Tienen.
» Bets, pastoor-deken, Zout-Leeuw.
» MM. Alex. Struyven, grondeigenaar, Tienen.
» Lod. Halflants, volksvertegenw. »
Voorzitter : Ph. Bets, nijveraar, »
Onderv. : Z. E. H. Oliviers, past. in O.-L.-Vr.-ten-Poel, »
» MM. Clem. Beckers, geneesheer, »
Schrijv.-penn. : J. Pieraerts, gaiffier, »
Leden : H. van Herberghen, grondeig., »
» E. H. Redig, pastoor, Hoegaarden.
» H. Goidts, handelaar, »
» A. Hendrickx, landbouwer, »
» Tuerlinckx, kath. hoofdonderw., Tienen.
» E. H. Willems, aalmoezenier, Tienen.

—

TONGEREN (ingericht 25 Mei 1875). — 38 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Peeters, deken.
Voorzitter : M. Ridder Oscar Schaetzen, volksvertegenw.
Secretaris : E. H. Joz. Langenhof, kapelaan.
Leden : MM. Meyers, advocaat, volksvertegenw.
» Alf. Slegers, advocaat, lid der best. deput.
» Copis.
» Nicolaas Theelen, drukker-uitgever.
» Joz. Croonenbergh, advocaat.
» Joz. Indekeu, advocaat.

—

TURNHOUT (ingericht 1 Juni 1875). — 129 Leden.
Eerevoorz. : Z. H. E. van de Velde, deken.
Voorzitter : M. Dr R. Snieders.
Comm. : EE. ZH. Verschueren, onderpastoor.
» P. Inden, S. J.
» MM. Ed. Glenisson.
Secr.-Schatbew. : Fr. Jacobs, hoofdonderwijzer.
Bibliothecaris : Lud. Melis, onderwijzer.

—

UKKEL (ingericht 1 Juli 1877). — 11 Leden.

Voorzitter : Z. E. H. Winnen, pastoor-deken van Ukkel.
Schr.-Penn. : E. H. F.-R. de Becker, pastoor, Drogenbosch.

—

VILVOORDE (ingericht 1 December 1876). — 165 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. L. van Beveren, pastoor-deken.
Voorzitter : MM. Frans Bervoets.
Schrijver : Ed. Hendrix.
Penningmeester : J. de Wint.
Leden : EE. HH. Cocks, onderpastoor.

Leden : P. de Smedt, onderpastoor.
» MM. H. Massiotty, bestuurder der zangafd.
» Fr. van Humbeeck.
» L. Verelst.
» L. Delvaux.
» Ed. van den Eynde.

—

WESTERLOO (ingericht 23 Februari 1877). — 54 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Heylen, oud-deken, Noorderwijk.
» Baeten, deken, Westerloo.
Voorzitter : MM. Aug. Naets, doctor, »
Secr.-Schatb. : L. Lenaerts, hoofdonderwijzer, »

—

WETTEREN (ingericht 4 Februari 1877). — 93 Leden.

Voorzitter : MM. K. Libbrecht, ingenieur, Wetteren.
Secret.-Schatb. : J. Broeckaert, letterkundige, »
Bibliothec. : P. de Mey, letterkundige.

—

WILRIJK (ingericht 15 Maart 1883). — 108 Leden.

Eerevoorz. : E. H. Van der Linden, pastoor.
Voorzitter : M. J.-F. de Groof, burgemeester.
Ondervoorz. : EE. HH. de Laet, onderpastoor.
Van Goethem, onderpastoor.
Secretaris : MM. Alfons M. Van Deyck, onderwijzer.
Hulp-secretaris : Victor Bosschaerts, zoon.
Penningmeester : Verschueren, kleermaker.
Bibliothecaris : G. Andriessens, hoofdonderwijzer.
Hulp-bibliothecaris : L. De Herdt, zonder beroep.
Leden : P.-J. van Bergen, landbouwer.
» L. Compéeren, brouwer.
» N. Winkeler, dagbladschrijver.
» Corn. Bosschaerts, winkelier.

ZOMERGEM. — 28 Leden.

Voorzitter : E. H. Haegeman, pastoor.
Ontv.-Secr. : MM. P. Lazoen, gewezen hoofdonderw.
Leden : Am. Coucke, gemeente-secretaris.
Ch. Siffer, gemeenteraadslid.

—

ZOUTLEEUW (ingericht 3 December 1882). — 70 Leden.

Eerevoorz. : Z. E. H. Bets, pastoor-deken.
»
Voorzitter : MM. Lenaart Philips, oud-gemeenteraadslid.
Ondervoorzittter : Gust. Fineau, kandidaat-notaris.
Secretaris-Penningm. : E. H. Van Ghert, onderpastoor.
Leden : MM. Willem Luyten.
» Edw. van Overstraeten-Van Ryckelen.

RECAPITULATIE.

—

Overgebracht : 3266

Provincie Antwerpen

Afdeelingen.	Leden.	
Antwerpen	315	
Berlaar bij Lier	104	
Boom	137	
Borgerhout	192	
Geel	33	
Heist-op-den-Berg	106	
Hoboken	100	
Lier	110	
Mechelen	270	
Meerhout	6	
Turnhout	129	
Westerloo	54	
Wilrijk	108	
		1664

Provincie Brabant

Aarschot	127	
Brussel	80	
Diest	67	
Glabbeek	82	
Leuven	161	
Malderen	90	
Overijsche	81	
Tienen	274	
Ukkel	11	
Vilvoorde	165	
Zoutleeuw	70	
		1208

Prov. Limburg

Beringen	66	
Hasselt	97	
Peer	74	
Tongeren	38	
St-Truiden	119	
		394

Te zamen : 3266

Provincie Luik

Afdeelingen.	Leden.	
Landen	26	
Luik	31	
St-Roch	6	
		63

Pr. Oost-Vlaanderen

Aalst	122	
Asper	115	
Buggenhout	44	
Dendermonde	164	
Eekloo	71	
Gaver	20	
Geeraardsbergen	100	
Gent	520	
Lebbeke	57	
St-Nicolaas	320	
Ninove	150	
Oudenaarde	90	
Wetteren	93	
Zomergem	28	
		1894

Pr. West-Vlaanderen

Brugge	360	
Diksmuide	105	
IJper	180	
Kortrijk	180	
Meenen	145	
Nieuwpoort	202	
Oostende	175	
Poperinge	126	
Roeselare	85	
Tielt	172	
		1730
Rijsel	33	
		33

Gezamentlijk getal : 6986

Verslag over den toestand der afdeelingen

GEDURENDE HET AFGELOOPEN JAAR 1885-1886.

Afdeeling van Antwerpen.

Het getal leden is aanzienlijk vermeerderd. In eene der laatste zittingen besliste het bestuur den zetel der Maatschappij over te brengen in eene der zalen van den Katholieken Kring, welwillend te onzer beschikking gesteld. Zoo doende verhopen wij een groot getal nieuwe leden aan te werven, dewijl het bestuur des katholieken krings aan de leden van het Davidsfonds groote voordeelen zal aanbieden. Aldaar gaf de eerw. heer Claeys, lid der Koninklijke Vlaamsche Academie, op 17 November eene voordracht over Vondel.

Het bestuur vergaderde regelmatig alle maanden en volgde met aandacht al wat op Vlaamsch gebied werd uitgegeven. In zitting van 30 Mei laatstleden besliste het den heer Minister van binnenlandsche zaken te verzoeken, dat er voortaan Vlaamsche prijsboeken zouden gegeven worden aan de Vlaamsche leerlingen der Staatsscholen, in de Vlaamsche gewesten.

Op Zondag, 4 September 1887, had de jaarlijksche prijsuitdeeling plaats aan de leerlingen der Antwerpsche vrije onderwijsgestichten, die zich onderscheiden hadden in den prijskamp der Vlaamsche taal.

Een talrijk publiek woonde de plechtigheid bij, en toonde door zijne tegenwoordigheid dat het de Vlaamsche laureaten vereeren en de werking van het *Davidsfonds* aanmoedigen wilde.

Te twaalf uren opende de muziekafdeeling van den *Burgerkring* het feest met eene symphonie van Beethoven. Het stuk

werd flink met veel eenstemmigheid gespeeld, evenals de twee andere : *Bloemtuil*, van Schmit, en *Zegeoptocht*, van Berghe.

Dit jaar had het bestuur van het *Davidsfonds* de primussen uitgenoodigd eene voorlezing te geven aan de vergadering. Met voorkomende bereidwilligheid werd dit verzoek aanveerd, en het moet ter eere der voorlezers gezegd worden, zij hebben op eene lofweerdige wijze de aandacht van het publiek en de verwachting van het *Davidsfonds* beantwoord, hetwelk door die gelegenheid wenscht hun de baan te openen en te vergemakkelijken.

De heer K. Caeymaex, primus in het O.-L.-Vr.-college, opende de lezingen met eene redevoering over het *Davidsfonds*. De jonge heer droeg zijn stuk op eene innemende, boeiende wijze voor ; het opstel zelf was met zorg en kunde bewerkt ; hoofdgedacht en vorm waren eenstemmig en niet zelden kwam eene schoone, dichterlijke vergelijking het verhaal verfraaien en kracht bijzetten.

De heer A. de Vos, primus in het St.-Norbertusgesticht, las dan : « *Waarom ik mijne moedertaal, het Nederlandsch, bemin.* » Gemoedelijk was die lezing ; het hart vol liefde tot de moedertaal, gaf spreker vrijen loop aan al de grondige beweegreden, waarom wij onze taal beminnen. Dezelfde liefdebanden, welke ons aan onze moeder hechten, verbinden ons ook aan onze moedertaal. Het was hare taal, moeder's taal, welke ons de eerste liefdewoorden toesprak. — Die denkbeelden werden met vuur en overtuiging uiteengezet en voorgedragen.

Eindelijk sprak de heer De Vroey, primus in het St.-Ignatiusgesticht, over *Vondel*. Hij gaf eene korte levensbeschrijving van den grooten dichter, maar vooral sprak hij met begeestering en bewondering over 's meesters werken.

Wij brengen hulde aan die jonge lezers ; wij moeten ook hulde brengen aan de gestichten, aan de leeraars, die aan hunne jonge kweekelingen liefde en achting voor onze moedertaal ingeprent en ingeboezemd hebben. Wij hopen, dat die jongens en hunne studiemakkers, met denzelfden vlaamschgezinden geest bezield, den taalstrijd met de oude kampers zullen voortstrijden.

Ten slotte sprak de heer L. Mathot, ondervoorzitter der afdeeling, eenige woorden van dank aan allen, die bijgedragen hadden tot opluistering dezer plechtigheid. Hij maande ook allen aan, deel te maken van het *Davidsfonds*, en het, door eene kleine jaarlijksche bijdrage in zijn streven en werken te ondersteunen voor Taal, Godsdienst en Vaderland.

Het bestuur houdt zich ieverig bezig met het nazien van de cataloog eener Vlaamsche volksbibliotheek. Het heeft insgelijks een zijner leden afgevaardigd bij het Vlaamsch grievencomiteit.

De zittingen van het bestuur (zoo gewone als buitengewone) werden door al de leden zeer ieverig bijgewoond.

Afdeeling van Asper.

Het instellingsfeest dezer afdeeling, gevierd op H.-Sacramentsdag, overtrof aller verwachting. Als redenaar trad op de eerw. heer Claeys wiens welsprekende woorden toegang vonden tot aller hart.

De wensch der leden is het bekomen van volksboeken, zulke namelijk die eene aantrekkelijke, tegelijk nuttige lezing aanbieden; dichtbundels zijn minder welkom.

Bij middel van vrije giften, in boeken bestaande, zijn wij er in gelukt, kosteloos eene boekerij van ongeveer 700 boekdeelen in voege te brengen, die reeds van hoog nut is aan het lezende volk onzer streke.

Op H.-Sacramentsdag gaven wij ons eerste feest. Het voorloopig bestuur onzer afdeeling werd er, onder algemeene toejuichingen, tot blijvenden bestuurraad gekozen, en de eerw. heer Claeys, lid der koninklijke Vlaamsche Academie, sprak er over *Godsdienst, Land en Moedertaal.* Ten volle lukte 't den machtigen redenaar, bij de ontelbare menigte aanhoorders, de liefde voor de heilige panden, die het voorwerp van zijn spreken waren, te doen ontgloeien. Dank aan het meêwerken der kundige harmoniemaatschappij van Eine, alsmede van den begaafden zanger, den heer K. de Maeght, insgelijks van Eine, paarde ons feest naar aller wensch het aangename met het nuttige.

De zang « *Vlaanderen, mijne bruid* » en een geestig kluchtlied, gevolgd van het slotstuk door genoemde harmonie, brachten den geestdrift van het toegestroomde volk ten top. — Een dergelijk luchtgeven aan de Vlaamsche gevoelens en aan de fierheid over eigen Land en Moedertale had Asper wellicht nooit gezien. Eere en dank aan den eerw. heer Dr Claeys!

Moge de Hemel voortdurend het pogen van onzen bestuurraad zegenen, onze afdeeling zal te Asper-Eine en in de omstreken een onschatbaar nut stichten op godsdienstig en taalkundig gebied.

Afdeeling van Beringen.

Sinds de oprichting van het *Davidsfonds* in 1875 waren verscheidene personen uit het kanton Beringen als lid ingeschreven bij de afdeeling van Hasselt. Doch daar deze bijna geen teeken van leven gaf, werd er besloten eene afzonderlijke afdeeling te stichten voor Beringen en omstreken.

Op de eerste vergadering, den 6 December 1886, waren 42 man tegenwoordig. Na eene voordracht door den eerw. heer Polyd. Daniëls over het *nut van het Davidsfonds*, koos men het bestuur en stelde men een reglement van inwendige orde op.

In 1887 klom het getal leden van 42 tot 66.

Veel hebben wij nog niet aan te stippen voor het eerste jaar van ons bestaan, maar toch iets.

Eerstens is er, naar ons voorbeeld, in September 1887, eene nieuwe afdeeling te Bree gesticht, en onze Secretaris gaf daar eene voordracht over de *Zending van het Davidsfonds*.

Dan hielden wij nog eene algemeene vergadering te Beringen den 24 October 1887. Een lid van het bestuur, de heer Alf. van Hees, vergastte ons op eene belangrijke voordracht over *Vlaamsch lager onderwijs*. « Velen zijn er onder de schoolmannen (zegde hij), die kost wat kost onze kinderen wat Fransch willen opdringen. Maar welk nut zit er voor onze Vlaamsche Kempische jeugd in zulk een onvolledig, gebrekkig, vreemd onderwijs? En daarbij — welk een nadeel aan het natio-

naal Vlaamsch onderwijs dat onze kinderen zoo noodig hebben! » Hij haalde het voorbeeld van Duitschland aan, dat liever dan alle dagen de jonge scholieren wat vreemds op te disschen, jaar in jaar uit den kostbaren tijd besteedt aan het onderwijs der moedertaal; daardoor komt het, dat bij de Duitschers, ook als ze in vreemde streken wonen, het nationaal gevoel zoo levendig blijft. Hij betreurde dat er tot nu toe bij ons geen enkele volledige Vlaamsche leergang voor de lagere school bestaat en eindigde met den dubbelen wensch : 1° dat alle onderwijzers en opzieners, die lid zijn van het *Davidsfonds*, hunnen invloed zouden gebruiken ten voordeele van het Vlaamsch lager onderwijs; 2° dat het *Davidsfonds* eenen prijskamp zou inrichten voor eenen volledigen leergang van moedertaal voor lagere scholen.

Die gedachten, in eenvoudige, maar sierlijke taal uiteengedaan, werden dapper toegejuicht.

Den 15 December hadden wij nog eene algemeene vergadering, met voordracht en Vlaamsch muziek.

Onze afdeeling staat op goeden voet en alles belooft haar groei en bloei!

Afdeeling van Berlaar.

Deze afdeeling gaf dit jaar twee feesten, die, evenals de voorgaande jaren, talrijk werden bijgewoond.

Afdeeling van Borgerhout.

Sinds eenige jaren werd door voorname personen, die belang stellen in den voortgang en de uitbreiding van het *Davidsfonds*, de wensch uitgedrukt en werden pogingen aangewend om in de zoozeer bevolkte en zoo vlaamschgezinde gemeente Borgerhout eene afdeeling te stichten.

Aan dit verlangen werd eindelijk voldaan in de maand Augustus 1886. Door toedoen en op aandringen der HH. Backx en Mathot, bestuurleden van het *Davidsfonds* van Antwerpen,

maar bijzonderlijk dank aan de ieverige en lofweerdige pogingen van twee jonge Vlamingen, de heeren Dockx en De Kaey, aan wie wij hier eene welgemeende hulde brengen, werd eene uitnoodiging gezonden naar Vlaamschgezinde burgers, die dezen eersten oproep bijna eenparig beantwoordden. Op de voorloopige zitting van 28 Augustus 1886 werd het bestuur der afdeeling samengesteld, en van dan af zetten al de leden zich moedig aan 't werk om inschrijvers aan te werven. Welhaast hadden wij omtrent 100 leden, en er werden dan ook maatregelen genomen om de leden en hunne familie op een eerste feest te vergasten.

Dit feest had plaats den 13 December daaropvolgende, en was alleszins het *Davidsfonds* weerdig. Immers, de reeds befaamde toonzetter Emiel Wambach had de leiding van het toonkundig gedeelte op zich genomen, en, bijgestaan door bekwame liefhebbers, leverde hij een avondfeest, dat grootere en oudere maatschappijen zouden benijden. Ook was het puik der Borgerhoutsche bevolking, met de eerw. heeren geestelijken, naar het feest gekomen en kon zich alzoo overtuigen dat het *Davidsfonds* een ernstig, een loffelijk doel najaagt, namelijk de heropbeuring van den te zeer verzwakten familiegeest, van het zoo deugdelijke familieleven. Dit deed de heer De Beucker, — die, bereidwillig gelijk altoos wanneer het de belangen van zijn geliefd *Davidsfonds* en van den voortgang der Vlaamsche zaak betreft — in eene voordracht op doeltreffende wijze uitschijnen. Hij wees er op hoe het familieleven de verbroedering is in 't algemeen hoe het meer liefde en meer toegenegenheid doet ontstaan voor allen, die in ons bijzijn leven, hoe dáár de ware vreugde en 't waar geluk te vinden is, in strijd met de nieuwerwetsche en ontkennende vermaken buiten den huize en buiten den familiekring.

Dit viel zoodanig in den smaak der aanhoorders, dat ons getal leden tot 150 steeg, en wij weldra een tweede feest konden aanbieden. Dit had plaats den 18 April 1887, en was van geheel anderen aard dan het eerste. Was het eerste een kunstfeest in den waren zin des woords, het tweede zou eerder een volksfeest zijn. De leden werden derhalve ook vergast op

kluchtliederen, alleenspraken en krachtige Vlaamsche zangen. De voordracht werd gehouden door M. Backx, die handelde over de plaatselijke geschiedenis van Borgerhout, en over de talrijke levenskrachten voor Taal en Godsdienst, die er in onze gemeente te vinden zijn.

Het getal leden klom nog gedurig. Wij tellen nu 192 leden en hopen dat er nog zullen bijkomen. Nu reeds bekleeden wij de 3e plaats tusschen de afdeelingen der provincie Antwerpen. Daar het wintergetijde voorbij was en er niet meer op feesten kon gedacht worden, besloot het bestuur, om de zittingen eenigszins nuttig te maken, eene letterkundige afdeeling tot stand te brengen tot aanwakkering en opwekking der jonge talenten, die in ons midden mochten bestaan. Om de zaak echter niet te overhaasten, zijn die bestuurleden begonnen met onder hen, bij leesbeurt, de afdeeling in gang te stellen. Lukt deze poging, dan mogen wij ons stellig aan eene nog grootere uitbreiding van het Borgerhoutsche *Davidsfonds* verwachten.

Het bestuur nam het besluit, in den loop van 't jaar nu en dan voordrachten te doen geven door de voornaamste sprekers van 't Vlaamsche land, van wier medewerking, wanneer het de belangen geldt der Vlaamsche zaak, wij immer mogen verzekerd zijn.

Dit is het verslag van het eerste levensjaar der Borgerhoutsche afdeeling. Is het wat uitgebreid, dan heeft dit enkel voor doel het *Davidsfonds* in 't algemeen bekend te maken : dat de trouwe medewerking eeniger goedgezinden voldoende is om nieuwe afdeelingen te stichten, te doen gelukken en te doen bloeien tot meerderen luister van het Vlaamsche volk en van zijne taal.

Afdeeling van Buggenhout.

Den Zondag 23 October gaf de eerw. heer Steenackers, missionnaris in Mongolië, hier eene hoogst aantrekkelijke voordracht over eenige merkwaardigheden van China en van Mongolië; bijzonderlijk handelde hij over de zeden en gebruiken dezer volkeren, zoo oneindig verschillende met die onzer landgenooten.

Afdeeling van Dendermonde.

Deze afdeeling, sedert tien jaar bestaande, is voorzeker eene der bloeiendste onzer groote vereeniging. Aan haar is de stichting te danken eener volksboekerij, die den lust tot het lezen, en door de goede keus der boeken, welke uitgeleend worden, de liefde tot godsdienst, vaderlandsche taal en zeden te Dendermonde levend houden.

Eenvoudig was het begin van het nieuwe werk.

Een aantal boeken die hier en daar, sedert jaren onaangeroerd op hunne schappen stonden, waren er de kern van. Dit duurde zoo echter niet lang. Het bestuur deed onder zijne leden eene geldleening (zonder intrest, dat spreekt van zelf) en niet zoohaast waren de gelden gedeeltelijk binnen, of men bezorgde zich boeken van allerhanden aard en voor allen smaak, en de bibliotheek was voorzien. Sedert eenige jaren is de leening gansch terugbetaald, en het bestuur voorziet in de steeds toenemende noodwendigheden met zijne gewone middelen. Niet min dan 5,651 boeken werden in den loop van 1886 in lezing gegeven.

Evenals bij alle goede zaken, heeft het hier, in het begin, aan geene beproeving, zelfs aan geene stelselmatige tegenkanting, ontbroken, doch het wijs beleid van de bestuurleden, al mannen even Vlaamsch van hart als van naam, wist die, met Gods zegen, te boven te komen, ja zelfs ze tot uitbreiding, tot verheerlijking der jonge maatschappij te doen dienen.

Het steeds aangroeiend getal der leden maakt onzen stoffelijken toestand allervoordeeligst. De ontvangsten beliepen verleden jaar tot 1,134 51 fr., daarin begrepen eene gift van 50 fr. vanwege onzen heer voorzitter Van den Steen, en eene 100 fr. vanwege den heer De Kepper.

De uitgaven bedroegen 1,013 99 fr., zoodat wij het dienstjaar sluiten met een overschot van 120 52 fr. De begrooting voor 1887 bevat nagenoeg dezelfde cijfers.

Wij mogen derhalve met volle vertrouwen de toekomst te gemoet zien; en dit vertrouwen bepaalt zich niet bij onze

plaatselijke aangelegenheden; neen, het strekt zich verder uit, het omvat de belangen aller ware Vlamingen. Het is ook niet vermetel; het is zooveel te sterker gestaafd, dat wij ons echt nationaal ministerie kloekmoedig, de eene na de andere, onze grieven zien doen verdwijnen. Van lieverlede krijgt onze Moedertaal in Bestuur en in Onderwijs de plaats, welke haar maar veel te lang was geweigerd, en, in afwachting van een gansch Vlaamsch Staatsblad, hebben wij reeds Vlaamsche munt.

Ook de Vlaamsche Academie, zoo lang het voorwerp als wenschen, is daar: en met fierheid zeggen wij den alom geachten, algemeeneen Voorzitter van het *Davidsfonds*, den geleerden professor Willems, voor het eerste jaar aan het hoofd dier instelling zien, met den gekenden geschiedschrijver Frans de Potter, algemeenen Secretaris van het *Davidsfonds*, als bestendigen Secretaris. Deze laatste, over eenige jaren het slachtoffer van de onwaardigste kuiperijen en de lage wraak eeniger hartelooze tegenstrevers, vond in de gezegde benoeming eene welverdiende en schitterende rechtsherstelling.

Ook de eerw. heer Claeys, de begaafde redenaar en dichter, dien wij meermalen in ons midden mochten aanhooren, en menig ander lid van het *Davidsfonds*, werden tot leden der geleerde vergadering benoemd.

Het is dus wel waar dat de Vlaamsche zaak vooruitgaat. De inrichting der Academie zal daar ook nog toe bijdragen en, langzamerhand, de zotte Franschgezindheid, waarmede tal van Vlamingen nog behebt zijn, voor den ouden Vlaamschen geest doen plaats maken.

Afdeeling van Geeraardsbergen.

Onze afdeeling heeft dit jaar, den 2den Sinksendag, een toon- en letterkundig feest gegeven. Drie koren : *Zingen*, van Reiser, « *Voor den Strijd* en *Na den Strijd* » uit *Lohengren*, van Wagner, werden meesterlijk gezongen door de heeren Studenten van het bisschoppelijk College. De maatschappij *Ste-Cecilia* voerde twee stukken muziek uit, onder het kundig

geleide van den heer J. de Vulder, en een deftig kluchtliedje deed de aanhoorders eens hartelijk lachen.

Maar het aantrekkelijkste, het nuttigste der feest was de schoone voordracht van den eerw. heer Verriest, principaal van het College van IJper. « Een waarom van vader David » was het onderwerp.

David, wiens naam onsterflijk in het *Davidsfonds* voortleeft, sprak Vlaamsch en wrocht voor het Vlaamsch. Waarom? Ten eerste *omdat wij, Vlamingen, geen Fransch kennen*. God, die ons Vlaming heeft geschapen, heeft tong, lippen, gehemelte, enz. Vlaamsch gemaakt; een oneindig verschil ook bestaat er tusschen den Franschen geest en den Vlaamschen.

De tweede reden, waarom vader David Vlaamsch sprak, is dat de *Vlaamsche taal veel schooner is dan de Fransche*. De Vlaamsche taal put uit eigene bronnen, terwijl de Fransche op den vreemde gaat zoeken; zij ontleent hare woorden aan 't Latijn, aan 't Grieksch, aan 't Vlaamsch zelfs, en pronkt er mede alsof 't eigen schoon ware.

De derde reden is : *omdat het eene plicht is*. Hoe schoon is het voor kinderen de eerlijke erfenis hunner ouders te bewaren! Wij hebben de goede Vlaamsche zeden, den Vlaamschen aard, die godsdienstig is, bewaard door de taal. De taal is gansch het volk; laat ons die taal bewaren en verdedigen — en wij zullen strijden voor geloof en godsdienst.

Ziedaar de drie punten die de sympathische redenaar zeer dichterlijk en welsprekend ontwikkelde.

« Welk eene Taal ! zegde het *Zondagsblad* van Geeraards-
» bergen. Wat schoon Vlaamsch! Zuiver en gemakkelijk,
» zwierig en zoetvloeiend, welluidend en beeldrijk, in één
» woord, schoon, prachtig ! Zulke taal hebben wij nooit ge-
» hoord ! Ja Vlamingen, uwe moedertaal is schoon en rijk,
» aangenaam en vloeiend gelijk het heldere water eener fris-
» sche bron. »

Dit feest heeft den grootsten bijval gehad ; ook hebben zich dien dag een twintigtal nieuwe leden laten inschrijven.

Afdeeling van Gent.

Wij sloten ons verslag over de werkzaamheden van het vorige dienstjaar met eenige woorden over het huldefeest, door onze afdeeling haren voorzitter, den heer Frans de Potter, en haar bestuurlid, den eerw. heer Hendrik Claeys, pastoor van Oostakker, aangeboden, ter gelegenheid hunner benoeming, de eerste als bestendige secretaris en de tweede als lid der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal en Letterkunde.

Dit huldefeest, waarbij al de afdeelingen van het land zich aangesloten hebben, en waarop zij door meer dan tweehonderd leden vertegenwoordigd waren, zou verdienen dat er eenigszins breedvoeriger op terruggekomen worde.

De letterkundige zitting, welke den 22 November 's morgens, in de bovenzaal van *St.-Jozefsgenootschap*, plaats had, werd door een talrijk en uitgelezen publiek bijgewoond en was ook onder alle opzichten merkwaardig. De heeren senator Lammens, voorzitter van het feestcomiteit, en A. Siffer hielden er zaakrijke redevoeringen, waarin de verdiensten der twee gevierden werden geschetst. Deze werden gevolgd door eene zoo aantrekkelijke als geleerde voordracht van den eerw. heer Brouwers, pastoor van Nieuw. Amstel (Nederland), die met zijn algemeen bewonderd redenaarstalent sprak over Vondel, den grootsten der Nederlandsche dichters.

Deze redevoeringen, afgewisseld door de uitvoering van zangstukken, gekozen uit de werken der heeren Claeys en De Potter, werden gevolgd door de onthulling en aanbieding der prachtig ingelijste en treffend gelijkende portretten van de beide gevierden, door den talentvollen teekenaar Albert Verheughe vervaardigd. Daarna sprak de eerw. heer Claeys, zoo in zijnen naam als in dien van den heer De Potter, eene roerende dankrede uit, welke hij besloot met eene aanmoediging der aanwezige jeugd tot de studie onzer dierbare moedertaal.

Eindelijk werd het feest besloten met de plechtige uitreiking der prijzen aan de leerlingen der vrije middelbare en lagere scholen, bekroond in den prijskamp van Vlaamsche taal, die door onze afdeeling jaarlijks wordt uitgeschreven.

's Middags vergaderden de deelnemers aan de huldebetooging op een feestmaal in de groote tooneelzaal van *St.-Jozefsgenootschap*. Ook daar heerschte de grootste en gulhartigste geestdrift en werden aan het nagerecht talrijke heildronken aan Paus en Koning, aan de helden van het feest, aan de inrichters, aan den eerw. heer Brouwers, aan het Vlaamschgezind ministerie enz. voorgesteld. Een groot getal gelukwenschen, schriftelijk of per telegraaf, uit al de hoeken des lands toegekomen, werden er ook, onder de luide toejuichingen der vergadering, bekend gemaakt.

Het bestek, aan dit verslag in het *Jaarboek* vergund, laat ons niet toe breedvoeriger over dit welgelukte feest uit te weiden. Wij verzenden dan ook naar het uitgebreid verslag, dat er van in brochuur verschenen is bij de uitgevers S. Leliaert, A. Siffer en Cie, waarin men al de bijzonderheden over deze schoone plechtigheid zal aantreffen. Stippen wij enkel aan dat de heer senator Lammens, in zijnen hartelijken dronk aan onzen Vlaamschen prins Boudewijn, eenigszins de profeet was van de heerlijke betooging, waarvan de vermoedelijke troonopvolger te Brugge, tijdens de Breidelfeesten, het voorwerp is geweest.

Een punt van het feestprogram kon echter, onvoorziens, niet uitgevoerd worden, te weten de prachtige cantate ter eere der feesthelden, getoonzet door den zoo gunstig gekenden kunstenaar, die zich achter den pseudoniem van Paul d'Acosta verschuilt, maar wiens wezenlijke naam (notaris Van der Sloten) voor de leden van het *Davidsfonds* juist geen geheim hoeft te blijven. Onze afdeeling heeft dan ook, reeds in zitting van 9 December 1886, besloten dat de uitvoering dier cantate de prijsuitreiking aan de bekroonden in den volgenden Vlaamschen prijskamp onzer afdeeling, welke thans staat plaats te hebben, zou opluisteren, en dat de eerw. heer Claeys zou uitgenoodigd worden om er het woord te voeren.

Sommen wij thans, in bondige trekken, de werkzaamheden op, door onze afdeeling verricht gedurende het afgeloopen dienstjaar.

Het getal onzer leden is nagenoeg onveranderd gebleven; het beloopt tot 520.

Dit getal zou stellig kunnen vermeerderd worden, indien de groote uitgaven, welke onze volksboekerijen vergen, ons niet verhinderden te doen wat aan sommige afdeelingen zoo goed gelukt : namelijk door het geven van feesten Vlaamsche burgers opwekken om zich als leden te laten inschrijven.

Onze boekerijen echter zijn hoogst noodzakelijk. Gent, immers, is de zetel van het *Willemsfonds*, dat door zijne kostelooze boekerijen den leeslust bij het volk heeft opgewekt en daarin het doelmatigste middel vindt tot verspreiding zijner anti-katholieke denkbeelden.

Gent is daarenboven het brandpunt der socialistische propagande, en tegenover die twee vijanden van het katholiek geloof en de maatschappelijke orde hoeft het *Davidsfonds* al zijne krachten in te spannen om hunne verderfelijke leerstelsels met hetzelfde wapen — het boek — te bestrijden.

Geen wonder dan ook dat het met den geldelijken toestand onzer afdeeling niet al te best gesteld is en dat wij, zonder te spreken van het onafgeloste kapitaal der eerste inrichting, ons voor een te kort bevinden, dat de *drie duizend frank* overtreft. In dien toestand hebben wij ons tot het hoofdbestuur gewend om van hem eenigen geldelijken onderstand te verzoeken en wij durven hopen, dat dit verzoek, op gegronde redenen gestaafd, bereids zal ingewilligd worden.

Een verslag van den heer hoofdbibliothecaris der middenboekerij leert ons dat deze boekerij alleen ongeveer 500 bestendige lezers telt ; dat er gemiddeld 300 tot 350 boeken ter week kosteloos worden uitgeleend en dat de kosten van onderhoud dier bibliotheek alleen op eene jaarlijksche som van 300 frank worden geschat.

Blijven dan nog de hulpboekerijen, om welker onderhoud eene ongeveer gelijke som noodig is ; de vergelding (gering genoeg!) der bibliothecarissen ; de huur van lokalen enz. enz., alsmede de interesten onzer eerste schuld.

In zitting van 19 Februari is er ook opgemerkt geworden dat aan onze afdeeling vele leden ontnomen zijn door het stichten van nieuwe afdeelingen, die volstrekt geen ander teeken van leven geven dan dat zij, min of meer regelmatig, aan

hunne leden de boeken bestellen, door het hoofdbestuur uitgegeven. Wij noemen de afdeelingen Eekloo, Zomergem en Gavere. Waarom sluiten deze zich niet weder bij Gent aan?

In zitting van 16 Juni ll. werd besloten een vaandel voor onze afdeeling te doen vervaardigen, om de leden vooraf te gaan wanneer zij deelnemen aan feesten of optochten. Dit vaandel is thans reeds in ons bezit en prijkte onder andere in de stoeten der Vondelsfeesten te Antwerpen en der Conscience-betooging te Brugge.

In de zitting van 7 Juli daaropvolgende werd beslist een vertoogschrift te zenden aan de bisschoppelijke Schoolcommissie, te Gent, ten einde aan te dringen opdat er in de vrije scholen, en vooral in de meisjesscholen, door kloosterzusters bestuurd, meer zorg zou besteed worden aan het aanleeren en gebruiken der Vlaamsche taal. Dit verzoekschrift was kort daarna ingediend en wij twijfelen niet of het zal, bij de leden der bisschoppelijke Schoolcommissie, van wier vlaamschgezindheid wij overtuigd zijn, een gunstig onthaal genieten.

Wij bereiden ons thans om voor de uitreiking der prijzen aan de bekroonde leerlingen in den Vlaamschen prijskamp, die wij dezen zomer weer hebben uitgeschreven en die de beste uitslagen heeft opgeleverd, eene plechtigheid te maken, die het nieuwe dienstjaar waardiglijk zal inhuldigen.

Afdeeling van Malderen.

Wij hebben dit jaar eene nieuwe boekenlijst voor onze rijke volksbibliotheek laten drukken. Daar is voedsel voor geleerden en ongeleerden. Ten gerieve onzer landelijke bevolking hebben wij ruim 230 nummers over landbouw en wetenschappen. Onze kataloog behelst, tijdschriften daargelaten, 1,800 boekdeelen. Sedert 1 Januari 1887 werden er 1,500 in lezing en 391 in eigendom gegeven. Wij winnen voortdurend nieuwe leden bij.

Afdeeling Overijsche.

Onze afdeeling heeft dit jaar, met behulp van den Katholieken Kring, twee muziek- en tooneelfeesten gegeven.

Utile dulci : het *Davidsfonds* moet niet alleen zijne leden vermaken, maar ook onderrichten. Uitgenoodigd door het bestuur, gaf de heer Tykort, toen landbouwkundige te Perk, thans professor te Leuven, eene voordracht over den landbouw. Spreker handelde met eene uitstekende geleerdheid, en tenzelfden tijde met eene groote duidelijkheid en zwierigheid, over den akkerbouw en over de scheikundige meststoffen.

Het getal leden is hoogst voldoende : wij bestaan slechts sinds twee jaren, Overijsche is op het uiteinde van het Vlaamsche land gelegen, en niettemin zijn wij tachtig man sterk!

Vroeger werden hier de zaken van het gemeentebestuur grootendeels in 't Fransch verricht; nu, dank aan onzen burgemeester, den heer Stevens, en aan onze verdienstelijke raadsleden, wordt bijna alles in 't Vlaamsch verricht. Nog een weinig geduld, en 't gemeentebestuur is geheel en al Vlaamsch. Eilaas, sommige gemeentebesturen van den omtrek volgen nog dit goede voorbeeld niet!

Afdeeling van Peer.

Onze afdeeling hield in den loop van 't jaar twee algemeene vergaderingen, waar nagenoeg al de leden met hunne familie op tegenwoordig waren.

In de eerste zitting voerde de heer Segers, professor aan het St.-Jozefsgesticht, te Hasselt, het woord. Hij handelde over onze *Moedertaal vóór de rechtbank*. Spreker deed uitschijnen hoe nuttig, ja noodzakelijk het was dat het wetsvoorstel Coremans tot wet overging. Op zijne aanvraag stemde het Davidsfonds een verzoekschrift aan Senaat en Kamer, ten einde de heeren Volksvertegenwoordigers te verzoeken Coremans' ontwerp onverminkt te stemmen.

De heer Frits Korthals, van Geel, kwam onze zitting veraangenamen door eene schoone reeks goocheltoeren.

Wij vergaderden andermaal in September. Twee redenaars traden dan op. De heer Theelen, van Tongeren, schetste ons in meesterlijke bewoordingen de geschiedenis van onzen taals tijd, van Maerlant af tot op onze dagen.

De geleerde heer Keesen, pastoor van Tessenderloo, hekelde in geestige trekken de karakterloosheid.

In dezelfde vergadering werd, op voorstel van den eerw. heer Theunissen, een verzoekschrift gestemd om de gemeenteraden, arm- en kerkbesturen aan te zetten hunne stempels en zegels te vervlaamschen en al hunne onderhandelingen uitsluitelijk in de moedertaal te verrichten.

Afdeeling van St.-Truiden.

Het eerste feest der afdeeling had plaats op Zondag 28 November 1886, in de tooneelzaal van den Katholieken Kring, onzer stad. Onder de menigte, welke de vergadering bijwoonde, bemerkten wij den zeer eerw. heer Lenaerts, pastoor-deken, den heer Coemans, senator, den heer baron de Pitteurs, volksvertegenwoordiger enz.

Het feest begon met een kunstig koor, dat allerbest werd uitgevoerd, dank aan den onverdroten ijver en de kundige leiding van den heer Schoofs.

De aangekondigde spreker, de eerw. pater Servatius Dirks, O. S. F., die om zijn hooggeschat redenaarstalent zeker het glanspunt van het feest zou geweest zijn, kon ongelukkiglijk niet als spreker optreden. Dit wekte inderdaad niet weinig teleurstelling op.

Doch deze teleurstelling week spoedig onder een daverend handgeklap, toen de geachte heer Voorzitter in den naam van P. Servatius aankondigde dat dezes voordracht enkel uitgesteld was.

De heer Voorzitter verklaarde niet in staat te zijn om den verwachten redenaar te vervangen, maar zich toch ten plicht

te rekenen om de geachte toehoorders zoo goed mogelijk te onderhouden. Hij begon met de lezing eener keurige bladzijde van eene verhandeling, uit de pen van den afwezigen voordrachtgever gevloeid, en waarin aangetoond wordt hoe groot de leeslust hedendaags is; hoeveel kwaad door slechte lezingen wordt gesticht, en welk een edel en nuttig werk het is dat kwaad te keer te gaan door goede boeken onder het volk te verspreiden.

Daarna toonde hij aan, welke eer het is voor den Vlaming het zijne te kunnen bijdragen om den Franschen invloed te bestrijden. Het geldt (zegt hij), ons eigen bestaan, wij zijn Vlamingen, wij moeten dus als Vlamingen geregeerd worden en als Vlamingen leven. Zonder de Fransche taal te verachten noch voor het minst te verwaarloozen, moet men de Vlaamsche taal in de Vlaamsche streken de voorkeur geven, en daarom behooren de ouders en opvoeders der jeugd de liefde tot de moedertaal in te boezemen.

Er is eene Vlaamsche stad, waar men in 't Fransch geboren wordt : het is « *acte de naissance* »; waar men in 't Fransch getrouwd wordt : het is « *acte de mariage* » ; gelukkig, zoo men niet trouwt op zijn Fransch....; waar men sterft in 't Fransch : het is « *acte de décès.* » De ontvanger alleen spreekt er eene taal, die door elkeen verstaan wordt : het belastingbriefje spreekt Vlaamsch. —

Het tweede feest had plaats op Donderdag 10 Maart 1887.

Ditmaal hadden wij het goed getroffen. De eerw. pater Servatius, verwelkomd door onzen achtbaren Voorzitter, sprak over het doel van het *Davidsfonds* nagenoeg in dezer voege :

Om dit doel beter te begrijpen, moeten wij opklimmen tot het jaar 1830, tot de scheuring van België met Holland.

Deze scheiding was noodlottig voor onze moedertaal. Het Fransch werd in ons land als bestuurtaal ingevoerd, en gij begrijpt welken invloed de taal der regeering heeft op de samenleving, op de maatschappij : deze taal zou bij voorkeur aangeleerd worden; deze taal zou de achting der burgers verwerven; deze taal zal alle andere overmeesteren, doen kwijnen en sterven : dit was het lot onzer

moedertaal; zij ging dan verstooten worden, zij ging alle achting verliezen, en in onze provinciën den voorrang geven aan het Fransch.

Maar neen!

Er onstond in 1836 in de hoofdstad, Brussel, eene maatschappij, die voor doel had de moedertaal te beschermen en ze in haren bloei te bewaren: eene maatschappij *van Nederlandsche taal- en letterkunde.* Aan het hoofd stonden hooggeleerde mannen, waarvan heden niemand meer overblijft. Onder hen waren Jan-Frans Willems en Jan David.

Maar hoe zou die maatschappij bestaan? Want om te bestaan en te leven zijn er geldmiddelen noodig, en in dien tijd kende men nog de milddadigheid der Vlaamsche bevolking niet; men wist niet wat een oproep tot haar hart kon te weeg brengen; men moest eerst dagen van beproeving doortrekken, om dit te verstaan. Er moesten eerst, de maatschappij van Vincentius a Paulo, en vele andere, tot stand komen; men moest eerst die harde beproeving van 1879 doorstaan om te begrijpen wat de bijzondere opoffering kan te weeg brengen. — Toch ontstond de Vlaamsche beweging. Welke tegenkanting in den beginne! Maar juist die tegenspoed deed eene groote opwekking ontstaan in al de Vlaamschsprekende provinciën. Bijna in elke stad ontstonden maatschappijen, werden schriften uitgegeven om onze moedertaal uit haren staat van vergetelheid te trekken.

In 1840 kwam de «*Middelaer*» op te Leuven. Om den naam van dit tijdschrift goed te begrijpen moet men opmerken dat de Vlaamsche beweging, die toen eene groote uitbreiding genomen had, verdeeld was in verschillende partijen, die elkander hevig door den hekel trokken.

Gelijk, wanneer er in de lucht tegenstroomen ontstaan, een onweer plaats grijpt, zoo ook was het in de Vlaamsche gewesten. Van den eenen kant een geweldige stroom, die staande hield dat de gesprokene taal moest geschreven worden; van den anderen kant een hardnekkig ijveren om eene letterkundige taal te schrijven. Van daar een strijd van streek tot streek, van stad tegen stad, van genootschap tegen genootschap, elk zijne wijze van spreken verheffende en als zuivere taal willende doen aannemen.

De *Middelaer* zou dienen om die verschillende mindere stroomen tot eenen enkelen waarachtigen stroom te doen samenvloeien.

Evenals een weelderige boom moet geleid en gesnoeid worden; zoo ook was die al te weelderige Vlaamsche beweging met koelbloedigheid, bedaardheid en wijsheid te leiden en te besnoeien, want anders zou ze vergaan door te veel weelderigheid.

Dit was de taak van «*de Middelaer*,» wiens schrijver de bestuurder was van *Tijd en Vlijt*, een studentengenootschap, te Leuven ontstaan. Ook wist David, de geleerde professor, altijd even bedaard, maar ook even rechtmatig en even streng in zijne oordeelingen, dit tijdschrift meesterlijk op te stellen. Hij was daar waarlijk op zijne plaats, en heeft ons daar eenen grooten dienst bewezen. Met het eene oog op God en de H. Kerk, en het andere op de schoone letteren, had hij geen ander doel dan den godsdienst zijne plaats te bewaren in de kunst; te doen verheffen door de kunst, en tegelijk die kunst : taal en letteren, tot het toppunt van bloei te doen opstijgen.

Hij hekelde Ledeganck, onzen keurigsten Vlaamschen dichter, en oordeelde hem streng voor het *Burgslot van Somergem*, omdat hij van die christene begrippen afgeweken was.

En onze zoo beroemde Conscience, aan wien wij te danken hebben dat de zucht naar letteren en geleerdheid is doorgedrongen tot in de laagste standen der maatschappij, Conscience werd door David op den rechten weg bewaard. Want in dien tijd reeds was de romandichter omringd van laffe mannen, die hem vleiden en ophemelden. In die eer, op die verhevene plaats was het gevaarlijk voor eenen jongen schrijver; hij zou kunnen van den goeden weg — den weg van smaak en eerbaarheid — afdwalen. Maar David kon hem door zijn tijdschrift waarschuwen, keurde hem af waar het paste en moedigde hem aan, waar hij den goeden weg inging.

De Middelaer bleef in leven van 1840 tot 1843 en werd opgevolgd door *de School- en Letterbode*, waarin David, geholpen door Mgr Bogaerts en andere verdienstelijke schrijvers, voortging bijdragen te leveren ter bevordering van onderwijs, letterkunde en geschiedenis.

Eenige jaren na den dood van Willems (te Gent, den 24 Juni 1846 overleden), ontstond er een fonds onder de benaming van dengene

die zoo zeer had bijgedragen tot den bloei der Vlaamsche letteren. Men verspreidde boeken, men richtte bibliotheken op, men gaf voordrachten. Dit fonds kreeg den naam van *Willemsfonds* (1856).

In den begin was het katholiek, met rechtzinnige mannen, als Julius de Saint-Genois, Drubbel, Pieter de Baets, Karel van Acker enz.; er waren ook liberalen bij, die op zekeren Zondag morgen, als het bestuur vernieuwd moest worden, zich door list en verrassing daarvan wisten meester te maken en weldra door aanwerving van een grooter getal liberalen, die juist niet veel Vlaamschgezindheid hadden, volkomen meester werden van de vereeniging. Men moet dus niet denken dat Willems een liberaal of ongodsdienstig man was, integendeel : aan God en Kerk verkleefd, beval hij in zijne schriften en redevoeringen meer dan eens de godsdienstigheid aan als gansch volstrekt noodzakelijk in het Vlaamsche kamp.

Toen dit jaren had geduurd, zette een wakkere Vlaming, hoofdopsteller van het *Fondsenblad*, te Gent, het denkbeeld vooruit om eene katholieke maatschappij te stichten in den aard van het *Willemsfonds*, ten einde de verspreide krachten der Vlamingen, verkleefd aan het voorvaderlijk geloof, te verzamelen en door den band der taal en kunst nauw aan elkander te sluiten. Dit denkbeeld, gelijktijdig te Leuven ontstaan, zou dàar eene eerste toepassing bekomen.

Op het einde van 1874 vergaderden te Leuven de voornaamste voorstanders der Vlaamsche taal en letterkunde en zij stichtten te zamen het *Davidsfonds*.

Het nieuwe genootschap was wel niet zoo zeer ingericht om het *Willemsfonds* te bestrijden : het zou, in 't belang van geloof en godsdienst, doen wat het *Willemsfonds* verrichtte op het ongodsdienstig terrein. Het zou de goede letterkunde, de christene begrippen in de letterkunde bewaren.

Men begrijpt nu, wat het doel is van het *Davidsfonds*. Aan het volk : dat zoo weinig tijd heeft om zich met de zaken des geestes bezig te houden, duidelijke begrippen mede te deelen over eene menigte nuttige en aangename kennissen, bij middel van Vlaamsche boeken, vlugschriften en voordrachten, en tevens onder het volk de zuivere zeden, den waren godsdienstzin en de oprechte vaderlandsliefde bewaren en bevorderen.

Wat zal, om dit doel te bereiken, het *Davidsfonds* ondersteunen? Het verspreiden der geschiedenis — der wetenschappen — der dichtkunst — en der goede romans.

De geschiedenis — wat is zij — dan de handeling van God, die alles leidt, alles bestuurt, en Wiens hand men overal ziet doorschijnen?

De geschiedenis komt tot één punt terug : tot Christus. Gansch het Oude Verbond is eene voorbereiding tot de komst van Christus; en het Nieuwe is eene voortzetting van het werk, dat Christus op de aarde heeft gesticht.

De geschiedenis is eene wijze leermeesteres, die ons door het verhaal der vroegere gebeurtenissen klaar doet zien in die van onzen tijd. Wij leeren er hoe het vroeger is geweest; hoe de menschen zijn beproefd geworden; hoe zij hebben gezegepraald. Nu eens heeft het kwaad de bovenhand, dan het goede : juist als een schip, dat geslingerd wordt door de baren der zee, nu eens naar den afgrond wordt gestuurd en als onder de baren schijnt begraven te zijn, dan weder helder en rustig verschijnt.

De geschiedenis spoort ons aan om nimmer den moed te verliezen, zelfs in de hachelijkste omstandigheden; want wij zien er, hoe de goede zaak, de zaak van God en Kerk, altijd is bestreden geworden, maar toch altijd gezegepraald heeft.

Het is in de geschiedenis van ons land bijzonderlijk dat wij zoete aandoeningen zullen gewaar worden bij het lezen van den heldenmoed, met welken onze voorouders hunne rechten, zoo dikwijls miskend, hebben verdedigd; — 't is daar dat wij zullen zien hoe en waarom België's bodem doorweekt is geworden door het heldenbloed van het voorgeslacht; — 't is daar dat wij de rechten van staat en volk, van wet en vorst zullen leeren oordeelen; — 't is daar dat wij zullen opgewekt worden om onze roemrijke voorvaderen na te volgen; — 't is daar dat wij onzen vaderlandschen grond zullen leeren liefhebben, want wiens hert zoude kunnen ongevoelig blijven bij het lezen dier wonderdaden?

Het *Davidsfonds* werkt om de wetenschap te verspreiden onder de werklieden. Ik versta door werkman alle soorten van ambachtslieden en nijverheidsbedienden.

Het is aangenaam voor het volk iets te kennen van de stoomtuigen; men ziet dagelijks den trein voorbijsnellen en men weet

niet door welke kracht die vlugheid wordt teweeg gebracht, en nochtans is de werkman gretig om die kennis te bezitten. Men bewondert de zon en de sterren; men ziet dieren en insecten, die elkander verscheuren, en men verstaat noch de orde en regelmaat van het eerste, noch men begrijpt waarom God het tweede toelaat : — dat alles wil het *Davidsfonds* den werkman oplossen in boeken, door den zeer Eerw. Kannunik Martens en anderen geschreven en te schrijven.

Eene derde zaak, die het *Davidsfonds* voorstaat, is de dichtkunst.

Dichtkunst of poëzij — wat is zij? De poëzij is de taal des harten, door het verstand verlicht, door de beelding getooid, door den goeden smaak geleid, bestraald door het licht van God. — Het is de taal des harten, want in de dichtkunst moet het hart spreken; het hart is immers de zetel der edele gevoelens, welke in de poëzij worden uitgedrukt; maar die taal moet verlicht worden door het verstand. Door de verbeelding getooid : 't is de verbeelding, die de kleeding van onze gedachten moet verschaffen, opdat deze edel zouden worden voorgedragen. Door den goeden smaak geleid : want niets, wat strijdt met dien smaak, kan schoon of verheven zijn. Bestraald door het licht van God : want men moet altijd het oog op God houden, om zijne werken te loven en te prijzen; immers de dichtkunst is eene mededeeling van Gods oneindige volmaaktheden.

De dichtkunst is verre uitgebreid en zeer geacht in de katholieke Kerk; het is een gedicht, dat zeer dikwijls het officie der Kerk begint, en vooral in de getijden der priesters. Het officie bestaat uit psalmen van DAVID, en deze zijn alles wat verheven is onder 't opzicht van poëzij. Daar straalt de goddelijke poëzij in door. En heden — geeft Leo XIII ons niet het voorbeeld? is hij zelf geen dichter, ja een der grootste dichters van onzen tijd?

De dichtkunst is een waar middel tot beschaving. Wat immers is de beschaving? Gelijk men een hobbelig en plomp stuk hout door de schaaf effen en gelijk maakt, zoo ook moet men doen bij den mensch. In het hart van den mensch zijn ook vele hobbels en oneffene plaatsen, die moeten geschaafd worden. De poëzij is de schaaf. Zij maakt dat de drift tot gramschap, tot ontmoediging, verdwijnt, en verheft zijn hart, en maakt het edeler.

Het *Davidsfonds* moedigt de dichtkunst aan met het uitschrijven van prijskampen en met zijne leden goede dichterlijke gewrochten voor te leggen.

Eindelijk het *Davidsfonds* verspreidt goede romans. De leeslust is groot onder het volk : iedereen wil lezen en bij voorkeur verdichtingen. Men begrijpt gemakkelijk van welk groot gewicht het is, het volk goede romans voor te leggen. Want heeft het geene goede, het leest er slechte : romans, ons uit Frankrijk overgewaaid, waarvan de schrijvers zich van allen zedelijken band hebben losgemaakt. Geene wet bindt hun geweten; zij mogen alles zien, hooren en genieten; zij mogen alles zeggen en afschilderen, zelfs de walgelijkste tooneelen. Gij begrijpt welke rampzalige gevolgen de lezing van verhalen, in welke niets meer geëerbiedigd, in welke het kwaad aangeprezen wordt, hebben moet op het zedelijk gevoel van het publiek. Een jongeling, in 't lezen der slechte romans verslonden, zal welhaast niets meer zien, niets meer gevoelen, niets meer beminnen dan hetgeen hem in die romans wordt voorgehouden; hij zal onverschillig worden, welhaast verdierlijkt zijn.

De goede romans, daarentegen, in welke de belangstelling geroepen wordt op degenen, welke strijden voor God en Vaderland; waarin ouderliefde, kinderliefde, eerlijkheid, liefdadigheid, huiselijkheid verheven worden, zijn een krachtdadig middel om den Godsdienst, de vaderlandsliefde en burgerdeugd, om al die edele gevoelens, welke het hart van den mensch rijk en gelukkig maken, in de samenleving te bewaren.

Het is daar dat het *Davidsfonds* werkt. Ja, het is eene goede en edele taak te arbeiden om de ondeugd en de boosheid, door verderfelijke lezingen gesticht, te keer te gaan; te werken om onder het volk de zuivere rede, den waren godsdienst in de oprechte vaderlandsliefde te bewaren en te bevorderen. — Welaan dan, gij bijzonderlijk, jonge lieden, die mij aanhoort, neemt het krachtdadig besluit om tot het bereiken van dit doel mede te werken; zoo wordt gij eens nuttige burgers van ons land, in den maatschappelijken kring, waar God u geplaatst heeft of nog plaatsen zal. Dat uw streven overeenstemme met de schoone bede van den geliefden Nederlandschen volksdichter :

Bescherm, o God! bewaak den grond
Waarop onze adem gaat,
De plek, waar onze wieg op stond
Waar eens ons graf op staat;
Wij smeeken van uw vaderhand,
Met diep geroerde borst,
Behoud voor 't lieve Vaderland
Voor vaderland en vorst.

Dit jaar heeft onze afdeeling, dank aan de milddadigheid van het hoofdbestuur, ook prijzen gegeven om het aanleeren der Vlaamsche taal aan te moedigen. —

Was de 10 Maart 1887 voor onze afdeeling een dag van zoete genoegens en voldoeningen geweest, des te droeviger was voor haar den 31 Augustus van hetzelfde jaar.

Inderdaad, dien dag waren de leden onzer afdeeling vergaderd, niet om de zoetluidende en krachtvolle woorden van den eerw. P. Servatius Dirks te aanhooren, maar, eilaas! om zijne stoffelijke overblijfsels te vergezellen tot hunne laatste rustplaats. Hij was den 23 Augustus aan eene borstkwaal bezweken.

Eene groote menigte woonde den lijkdienst bij om eenen heiligen plicht te volbrengen en tevens een laatste bewijs van hoogachting te geven aan den uitstekenden geleerde, schrijver en redenaar.

Bij het graf bracht de eerw. heer Kerkhofs, bestuurder der bisschoppelijke normaalschool, hulde aan den overledene, wiens onvoorzien, al te vroeg afsterven niet alleen in Limburg, maar ook in Vlaanderen en Brabant diepe smart had veroorzaakt.

Alweder heeft slechts een klein getal afdeelingen ons een verslag over hunnen toestand en over hunne werkzaamheden toegestuurd.

Zegt het spreekwoord : « geen maren, zijn goê maren », het Hoofdbestuur houdt, met betrekking tot de instelling, nog

al van nieuwe maren, en deze kunnen, legt men maar een weinig ijver aan den dag, goede maren zijn.

De groete van enkele afdeelingen : « Wij houden stand », vervalt ons hart, ja, met blijdschap en voldoening, maar boven standhouden staat « vooruitgaan », dat wij gaarne van elke afdeeling, ieder jaar, wenschen te vernemen.

Zou het onmogelijk zijn dat te verkrijgen? Onzes dunkens volstrekt niet. Men hebbe maar te willen, of, beter gezegd : men steke maar eens de handen uit de mouwen, en 't werk zal gezegend zijn. Men zie, uit de weinige hiervoren medegedeelde verslagen, ook van zeer geringe afdeelingen, wat er met eenige moeite verkregen kan worden.

Elk jaar wordt door ons aangedrongen om pogingen te doen ter uitbreiding van het *Davidsfonds*. Enkele afdeelingen geven gehoor aan onze oproep, anderen blijven in sluimer, of verzwakken. Wij vermelden onder degenen, die in 't afgeloopen jaar hun getal leden wisten te doen vermeerderen : Antwerpen, Asper (van 85, ten dage der instelling, geklommen tot 153), Borgerhout, Landen, Malderen, Roeselare, St-Truiden, Westerloo. Daarentegen stippen wij eene vermindering van leden aan te Brussel (van 135 gedeeld op 80), te Lebbeke (van 74 verminderd tot 56), te Turnhout, te Ukkel, te Wetteren. Het is ons pijnlijk, een toestand als voor de laatstgemelde afdeelingen wordt medegedeeld, te moeten aanstippen; wij hopen evenwel, dat deze bekendmaking voldoende zal zijn ons de inrichters en voorstanders van die afdeelingen aan te sporen den verloren grond terug te winnen. Mocht er, in hunne gemeente zelve, weinig kans bestaan om nieuwe leden aan te werven, laten zij een man van invloed in andere plaatsen van het kanton daartoe opwekken. Het Davidsfonds is niet alleenlijk eene vereeniging, die haren leden nuttige lezingen verschaft, het is vooral een werk van propagande voor godsdienst, vaderlandsche taal en zeden, en mag, als zoodanig, stoutelijk aankloppen bij alle menschen van goeden wil, bekend als de andere katholieke werken mild te ondersteunen.

Wij meenen ook dat er middel is ons nieuwe afdeelingen te tichten, onder andere te Maldegem, te Beveren-Waas, te Zele,

te Hamme, te Nederbrakel, te Zottegem, te Waregem, te Oost-Roosbeke, te Torhout, te Veurne, te Maaseik, te Loon, te Bree, te Beeringen, te Brecht, te Duffel, te Hoogstraten, te Herenthals, te Blankenberge, te Harelbeke — zonder daarom tekort te doen aan degene, welke in de nabijheid dezer plaatsen bestaan. Laten wij hopen dat ons eerstvolgend verslag de stichting van eenige nieuwe afdeelingen zal mogen vermelden. Wij tellen nog geene 7000 leden.

F. de Potter.

Geldelijke toestand van het Davidsfonds

MEDEDEGEDEELD IN DE ALGEMEENE VERGADERING VAN 8 MEI 1887.

—

BUDGET VAN HET JAAR 1886.

—

I. INKOMSTEN.

A. *Bijdragen der afdeelingen.*

			Overdracht	fr. 12963 13
Aalst	fr. 447 50		Malderen	337 50
Aarschot	460 00		Mechelen	1012 50
Antwerpen	1170 00		Meenen	530 50
Berlaar bij Lier	401 25		Meerhout	18 75
Boom	573 75		St-Nicolaas	1192 50
Brugge	1100 00		Nieuwpoort	712 50
Brussel	506 25		Ninove	562 50
Buggenhout	180 00		Oostende	500 00
Dendermonde	592 50		Oudenaarde	300 00
Diest	258 75		Overijsche	315 00
Diksmuide	386 25		Poperinge	472 50
Eekloo	258 75		St-Roch	15 00
Gaver	75 00		Roeselare	307 50
Geel	127 50		Rijsel	120 00
Geeraardsbergen	296 25		Tielt	641 25
Gent	1800 00		Tienen	1012 50
Glabbeek	360 00		Tongeren	142 00
Hasselt	483 75		St-Truiden	446 25
Heist-op-den-Berg	397 50		Turnhout	480 00
Hoboken bij Antwerpen	375 00		Ukkel	41 25
Ieper	523 13		Vilvoorde	618 75
Kortrijk	641 25		Westerloo	221 25
Landen	90 00		Wetteren	375 00
Lebbeke	255 00		Wilrijk	419 50
Leuven	663 75		Zomergem	105 00
Lier	423 75		Zoutleeuw	262 50
Luik	116 25			
	fr. 12,963 13			fr. 24,125 13

Overdracht fr.	24,125 13
B. Verkoop van boeken en muziek	144 42
C. Kroos van het reservefonds	105 00
D. Overschot van 1885	2260 00
fr.	26,643 55

II. Uitgaven.

A. *Gewone uitgaven.*

I. *Uitgegeven boeken* : 1. H. Staes, De soldaten van Christus. 6500 exemplaren (246 bladz.). 2. Hilda Ram, Bloemen en bladeren. 6800 exempl (158 bladz.). 3. G. Gezelle, The song of Hiawatha. 6800 exemplaren (208 bladz.). 4. David, Vaderlandsche Historie, tweede deel. 7000 exemplaren (318 bladz.). 5. Jaarboek voor 1887. 7300 exemplaren (184 bladz.). Te zamen 1114 bladz. Drukkosten en honorarium der schrijvers . . . . . . fr.	16,465 40
II. *Muziek.* Uitgave der »Drie Ridders« van Edg. Tinel .	290 00
III. *Bestuurkosten.* Honorarium der Secretarissen, reiskosten der leden van het Hoofdbestuur en van de Muziekcommissie(1886). Kosten van ontvangst en verzending der boeken. Bezoldiging van den Boekverzender. Boekerij van Leuven, huur, vuur en licht, brandverzekering enz. Drukken der omzendbrieven, correspondentie en bureelkosten enz	3331 71

B. *Buitengewone uitgaven.*

Laatste inschrijving op de »Vlaamsche Wacht«	200 00
Inschrijving op het »Belfort«.	390 00
Inschrijving op De Bo's grafzuil.	150 00
Hulpgeld aan de afdeeling van St-Nikolaas voor het uitschrijven van eenen prijskamp van idiotismen	100 00
Tweede hulpgeld aan het Genootschap »Met Tijd en Vlijt« voor het vieren van zijn jubelfeest	500. 00
Tweede uitgave der twee eerste deelen van David's Vaderlandsche Historie (3000 ex.)	3346 50
fr.	24,773 61

BALANS.

Inkomsten. . .	fr.	26,643 55
Uitgaven		24,773 61
Batig slot	fr.	1,869 94

N. B. Volgens beslissing van het Hoofdbestuur is het batig slot volgender wijze gebruikt geworden :

500 00	frank	voor het reservefonds, hetwelk diensvolgens tot 4500 fr. beloopt.
1369 94	»	te storten bij de inkomsten van 1887.
Te zamen 1869 94 fr.		

ONTWERP VAN BEGROOTING VOOR HET JAAR 1887.

Gewone uitgaven. Drukkosten der boekwerken en honorarium der schrijvers.	fr.	19500 00
Drukkosten of aankoop van muziek		1500 00
Honorarium der secretarissen, lokaalhuur, verzending der boekwerken, bureelkosten enz.		3610 00
Buitengewone uitgaven. Inschrijving op «het Belfort» . . .		390 00
	fr.	25000 00

—

Vermoedelijke inkomsten (inbegrepen het overschot van 1886)	25000 00
» uitgaven	25000 00

In naam van het Hoofdbestuur,

DE ALGEMEENE VOORZITTER,

P. WILLEMS.

FANTASIEKENS

OVER

VLAAMSCH EN ONDERWIJS

door P. E. A.

Aan de Hooggeachte heeren Voorzitter en Leden der Vlaamsche Academie.

Wat ik u durf opdragen, zijn maar snuisteringen, in vergelijking met de werken, die u de eer hebben verworven van te zetelen in de nieuwe Vlaamsche Academie. Neen, 't zijn maar lichte stukjes, fantasiekens, in een alledaagsch kleedje gehuld, maar die allen strekken tot het uitroeien van zekere gebreken en misbruiken, in 't spreken en in 't schrijven der Vlaamsche taal. Zonder uwe toelating, Hooggeachte heeren, zonder het commando van den staf af te wachten, heb ik, simpele soldaat, geschoten op vijand en verrader (had ik maar soms geraakt) omdat ik vreesde dat mijn lang ongebruikt wapen mocht verroesten en bersten. Is dat te zeggen dat de Vlaamsche strijders voortaan het ordewoord bij de Academie zullen moeten halen, en niet meer zullen mogen vuur geven dan op haar bevel? O neen, dat vreezen wij niet, omdat gij bekend staat, Hooggeachte heeren, als vrijzinnige en onbaatzuchtige hoofdmannen, altijd bereid om de stappen te richten der opkomende beoefenaars der letteren en om hunne pogingen voor de goede zaak toe te juichen. Licht, aanmoediging, wetten, waar het billijk is, en voornamelijk voorbeelden, dat verwachten wij van u, ja meesterstukken die uwe voorgaande werken zullen over-

treffen, uwe glorie bestempelen en onze Vlaamsche Academie met luister bekronen. Gij, romanciers, vindingrijke mijmeraars, betooveraars van de lezende huishoudens, grijpt nog dieper in 't werkelijk leven, ontsluiert de geheimen van het menschelijk hert, schildert voor onze oogen de driften in strijd en verwekt in onze zielen medelijden, verontweerdiging, schrik, bewondering en liefde voor 't ware, 't goede en 't schoone. Geleerde taalkundigen, onvermoeibare opdelvers der oude Dietsche schriften, steekt uwe spade nog dieper in den bodem, haalt voor onze verbijsterde oogen de schatten op, die er in verborgen liggen; gretige navorschers der volkstaal, zorgvolle verzamelaars van kostbare volkswoorden, geeft weêrom burgerrecht, in onsterfelijke gedenkstukken, aan duizenden woorden, door uw gezag geijkt en gangbaar verklaard, terwijl anderen ons zullen voorlichten in de studie der Nederlandsche taal, van hare wieg tot op onzen tijd, en verzamelen, in een monumenteel woordenboek, met behulp der zoo talrijke opkomende Idioticons, al de schatten onzer Vlaamsche taal! 't Werk is ontzaglijk, ja, maar gij hebt de macht en de kracht om het te ondernemen, zoo niet te voltrekken. De tijd der spellingsoorlogen is voorbij, alsook deze der steeds tegengewerkte en bevochte koninklijke Commissiën. De baan ligt open, vooruit! De landsgeschiedenis, in dewelke enkelen van u zich allerverdienstelijkst hebben gemaakt, zal meerdere uitbreiding krijgen, onder alle vormen worden in 't licht gegeven, dank aan den onderstand van de Regeering, eindelijk verzoend met de taal van de meerderheid der Belgen. Roem- en leerrijk is de geschiedenis van ons vaderland! De in eerherstelling der Vlaamsche letteren zal u, talentvolle schrijvers, de pen met nieuwen moed doen grijpen, om eenige bladzijden te voegen bij de reeds bestaande geschiedkundige werken over België en zijne gemeenten. En daar de dag gaat aanbreken dat onze moedertaal vooral zal gebruikt worden in de gerechtshoven, gij rechts- en taalgeleerden, doorbladert de oude Vlaamsche wetboeken, kiest er uit de benamingen die het best beantwoorden aan de gelijkvormige termen van den Code Napoléon; verzamelt eenen rijken schat van echt Vlaamsche uitdruk-

kingen, ten dienste der Vlaamschsprekende rechters in hunne vonnissen en der advocaten in hunne sierlijke en welsprekende pleidooien. En gij, « zoetgevooisde vinders, onze Chibiabossen » die zoo dikwijls, op rouw- en vreugdedagen, onze ooren hebt doen ruischen, onze oogen hebt doen weenen, onze monden hebt doen juichen, onze handen hebt doen klappen, onze harten hebt doen sidderen, hangt uw harpen aan de wilgen niet, maar bezingt, met meer gloed dan ooit, de glorie van België en zijner roemrijke zonen, niet alleen op de slag-, maar ook op de lettervelden van Willems, David, Bormans, Conscience, die de grondvest legden, waarop de Vlaamsche Academie nu staat opgericht; zingt op onze land- en huisfeesten, zingt voor ouden en jongen, rijken en armen, gelukkigen en bedroefden, en dat uw lied de gemoederen opbeure en ze met edelmoedige en vaderlandslievende gevoelens vervulle! Zingt den triomf der Vlaamsche zaak, die zoolang in een vernederenden toestand verkeerde; zingt met eene heldere en forsche stem als 't Belfort! Stemt uwe harpen om te zingen eenen Boudewijn, Vlaamsch van hert en van taal, die onze lieve moedertaal op den troon zal doen klinken en alle Vlaamsche herten van vreugde zal vervoeren!

Immer Vlaamsch!

« Al weêrom over 't Vlaamsch! » hooren wij ons toeroepen. Ja, beste Lezer, en indien God ons 't leven verleent, hopen wij nog menigmaal met dit stokpaard in uw spoor te komen, ten gevare zelfs van door sommigen van zagerij beschuldigd te worden. En de reden? Aanstonds; maar eerst een anekdootje, hetwelk de H. Hieronymus reeds over meer dan veertien eeuwen verteld heeft. — Toen de H. Apostel Joannes stokoud was en door zijne leerlingen, te Ephese, naar de kerk schier moest gedragen worden, kon hij voor de vergadering geene lange redevoeringen meer houden : hij hield hem dan gewoonlijk te vreden met deze korte vermaning : « Kinderkens, bemint elkander! » De leerlingen kregen diezelfde woorden

toch zoo dikwijls te hooren, dat het hen eindelijk begon te vervelen. « Meester, » zeiden zij op zekeren keer, « waarom herhaalt gij toch altijd hetzelfde? » En wat antwoordde de H. Joannes? » Omdat zulks het gebod des Heeren is : en onderhoudt gij dat, dan is het genoeg ».

Beste Lezer, konden wij, met gedurig op het Vlaamsch terug te komen, u eindelijk ook eens doen begrijpen dat onze redding, ons heil gelegen is in het behoud van onze dierbare moedertaal, van onze Vlaamsche zeden! Ware men van deze waarheid wel doordrongen, dan zou alles naar wensch gaan : want dan zou, naar het woord van Willems, « godsdienstigheid, zedelijkheid en nationaliteit schitterend bij ons uitblinken; si solum fiat, sufficit! » Maar ongelukkig velen, die het overigens goed meenen, begrijpen dit niet. Voor dezulken schreef Willems nog de volgende woorden : « Men begeert een onafhankelijk volksbestaan : men maakt aanspraak op een bijzonderen naam onder de volkeren van Europa, en men denkt bij dit alles niet aan het eerbiedig vasthouden der overleveringen van vroegere Belgen, aan eene meer eigenaardige levenswijze, eene eigene letterkunde, eene eigene taal. » Ja, velen verloochenen hunnen Vlaamschen aard, en deze miskenning van de kostbare nalatenschap onzer roemrijke vaderen zal eens, indien de oogen eindelijk niet opengaan, onzen ondergang bewerken. De oude Vlaamsche zeden en gebruiken gaan verloren; en hoe kan het anders, wanneer men zijne eigene taal, het kenmerk van een volk, verwaarloost en miskent? Men leert het onnoozel Vlaamsch wicht zijn eerste gebed tot God in eene vreemde taal stamelen; in de school wordt aan de vreemde taal de voorrang gegeven; en hoe de jeugd in latere jaren verfranscht wordt, is iedereen bekend. Alles wordt in nog te veel gestichten, bij middel eener uitheemsche taal, aangeleerd; men verheft de werken der Fransche schrijvers tot in de wolken, terwijl de meesterstukken in de moedertaal geschreven, onder het stof der vergetelheid begraven liggen. Hoe wil men nu dat jongelingen, hen gedurig in Fransche lucht bewegende, geenen Franschen geest inademen en hunnen eigen volksaard niet verliezen! En later zal het niet beteren; dan lezen zij uitsluitend

Fransche dagbladen — Vlaamsch is goed voor de boeren — totdat zij eindelijk vreemdelingen worden in hun eigen land... O die verblinden! Zij zien niet in, dat zij de vijanden van taal en Godsdienst in de hand werken, en al, wat hun het dierbaarste moest wezen, naar den afgrond helpen stooten... Mochten, bij deze verdwaalden, de woorden van onzen gemoedelijksten dichter steeds in de ooren klinken :

« Hij, die geen onheil ziet in laffe bastaardij.
Is veil voor vlek en schande, en rijp voor slavernij! »

Wij beschouwen het als eene wezenlijke ramp dat in het Vlaamsche land de grootste dagbladen in 't Fransch geschreven zijn : zeker kan zulks niet bijdragen om onze Vlaamsche zeden en gebruiken in eere te houden. Aan die algemeene verfransching moet dan ook het verval van geloof en zeden in onze gewesten worden toegeschreven.

Wil dat nu zeggen dat er geene mannen zijn, die tegen dat heerschende kwaad te velde trekken? Volstrekt niet, daar zijn er, God dank, die zwoegen en slaven voor het behoud van onze aloude overleveringen. Jammer echter, dat zij bij de Vlamingen zelven vaak zoo weinig aanmoediging en ondersteuning vinden.

Een « vlaamschgezinde » vriend, schrijft mij het volgende :

GOEDE P. E. A.

Mijn hert loopt over van weemoed en ik kweek zwarte gal. Lach niet met mijn verdriet.

Ik heb redenen om te klagen. De Franschen onder ons gevestigd, spreken Fransch, hunne moedertaal; de Duitschers spreken Duitsch ; de Walen spreken Waalsch en de Vlamingen spreken..... Fransch. Ja, geboren Vlamingen, zonen van Vlamingen, van vaders en moeders die nooit een Fransch woord van hunne lippen lieten vallen, die zonen spreken Fransch en roemen er op, dat zij 't Vlaamsch niet kennen! Schande, drie-

maal schande over die basterds! In Duitschland, Engeland, Frankrijk overal waar men niet stapelzot is, overal stelde men zulke taalverraders aan den schandpaal. Ik haast mij om onderscheid te maken tusschen de gemeenere volksklas, die de moedertaal alléen gebruikt, en de *verfranschte* burgerij en de *verbasterde* standen der rijken en edellieden, die bijna niets hebben overgehouden van de zedelijke hoedanigheden hunner voorvaders! Schande, driedubbele schande over die verraders! Men spreke mij niet van de « heerlijke vruchten » die rijpen op den vruchtbaren boom van 't Davidsfonds! O, ja, aan de geleerde en kundige schrijvers die onze Vlaamsche letterkunde vereeren, zal ik immer mijne erkentenis betuigen, maar hoe zou ik achting gevoelen voor de zoogezegde voorstanders onzer moedertaal die, jaarlijks wel een vijffrankstuk in de kas storten, maar voor 't overige hen gedragen als echte *fransquillons?* Ze zijn geen zierke verbeterd. 't Zijn nog allen dezelfde onverschilligaards, bespotters van de ware Vlamingen die hun vaandel fier omhoog houden, onbezonnen afbrekers hunner taal en bijgevolg hunner nationaliteit...

'T is al Fransch, dat de klok slaat bij deze ellendigaards.

Brieven, adressen, visiet- spijs- en doodkaarten, prospectussen, doodbeeldekens, alles, alles, van de wieg tot 't graf, in eene vreemde taal, in 't Fransch! En als men *moet* Vlaamsch spreken of schrijven... ai mij! wat brabbeltaal, wat morsige mengelmoes. Is 't een Waal of een Vlaming? Welke taal schrijft hij? Gisteren nog ontving ik eenen brief, in 't Vlaamsch, van eenen hooggeplaatsten persoon, die in het College zes jaren den Vlaamschen cursus had gevolgd! Die schreef mij « om te herinneren dat hij mij zou visiteren om vier huren en alf! »

Foei!

Dat is reeds schandalig en wraakroepend! Wat het nog meer is, dat is het zotte gebruik, hetwelk onophoudend veld wint, in de lagere scholen, aan kindertjes van 3 jaar, hunne gebeden te leeren in... *het Fransch*. En men vindt Vlaamsche ouders, die daarmede gediend zijn! Van de meiskespensionnaten zal ik niet veel zeggen. Het schijnt dat de franschdolheid nergens diepere wortelen heeft geschoten dan in deze gestichten. De juffers, die

uit zekere pensionnaten komen, zijn totaal verfranscht als *Siska van Rosemael*, maar deze laatste legde de Fransche manieren met de Fransche kleeren af, en de huidige Siska's worden van langs om zotter. Dat is 't verschil.

Er liggen nog al veel andere dingen op mijnen lever als de *fransche* sermoenen in Vlaamsche stedekens,gelijk 't uwe,maar ik zal daar nu niet van spreken. Mijn hert is wat ontlast en daarmee ben ik dezen keer voldaan.

Uw bedroefde vriend X.

Of 't waar is dat men met het Vlaamsch niets kan verrichten?

Wij antwoorden kortaf, dat is *niet waar*. En vooreerst, 't Vlaamsch is opperbest geschikt, voor 't aanleeren van Grieksch en Latijn. Dat zullen de professoren, als zij zelven geen verblinde *fransquillons* zijn, getuigen. Met behulp van het Vlaamsch gaat men nog eens zoo ras vooruit, in 't leeren der klassieke talen, als met het Fransch. Aan Vlaamsche leerlingen vreemde talen leeren met behulp eener insgelijks vreemde taal, is dat niet wetens en willens zijnen tijd verspelen? In wat ander land gaat men zoo te werk?

*
* *

Wat het Duitsch en het Engelsch betreft, die wijs wil handelen, zal die talen ook aanleeren met behulp van 't Vlaamsch. Het Fransch, behalve dat het niet genoegzaam verstaan wordt door onze kinderen, is eene taal van een anderen aard als de onze, eene romaansche taal, die voortkomt van het Latijn, terwijl het Engelsch en het Duitsch vertakkingen zijn van denzelfden stam, waar ons Vlaamsch op uitgeschoten is. Ons oudste Vlaamsch gelijkt wonderwel op het oudste Engelsch en Duitsch. Ewel, zegt de gezonde rede dus niet dat men aan de Vlaamsche jeugd, Duitsch en Engelsch zou leeren met behulp van 't Vlaamsch? En er zijn domme ouders, verbasterde Vlamingen, te Brussel en te Antwerpen, die *eischen* dat hunne kinders Engelsch en Duitsch leeren bij middel van 't Fransch!

*
* *

Maar, zou onze moedertaal alleen nuttig zijn om doode en levende talen aan te leeren? Zou zij geene andere verdienste hebben dan van eene uitmuntende *voertaal* te zijn (wij vertalen zóo *langue véhiculaire*, dus genoemd, meenen wij, omdat zij dient voor 't vervoeren eener wetenschap naar 't verstand van den leerling). De Vlaamsche taal heeft hare eigene schoonheid; zij is rijker dan vele andere talen en zij put aan eigen bronnen; zij is kernachtig, zoetluidend, schilderachtig, vatbaar voor verscheidene wendingen, die zij met de klassieke talen gemeen heeft. En de Nederlandsche letterkunde — heeft zij dan hare eigene waarde niet? Om niet te gewagen van de oudere gedichten van vóór Maerlant en sedert *den vader der dietsche dichters al gader*, hebben Vondel, Bilderdijk, da Costa, van Lennep, Willems, Conscience, Ledeganck, van Duyse, Gezelle, De Koninck en zoovele andere geen meesterstukken geschreven, waar de fijnste geesten en de edelste gemoederen volkomene verzading in kunnen vinden? De Nederlandsche letterkunde verdient gewaardeerd en bemind te worden om hare eigene voortreffelijkheid. Met het hoofd omhoog, mag zij op zijde treden der Fransche letterkunde, aan welke alleen onze verbasterde Vlamingen wierook toezwaaien.

*
* *

Wie zal loochenen dat de kennis van 't Vlaamsch, op onzen tijd, bijzonder noodig is, en meer en meer noodig zal worden? Vraagt het eens aan onze volksvertegenwoordigers, die deel hebben gemaakt van de werkcommissie, en aan de edelmoedige burgers, bezig met die belangrijke quaestiën van socialismus, landbouw, legerherinrichting, in een woord met de belangen van 't volk! De belhamels van de socialistische beweging zijn Vlaamsche volksredenaars. Anseele, Van Beveren enz. hebben vele hoedanigheden die de middeleeuwsche volkstribuinen kenmerkten; zij zijn machtige volksmenners, dank aan hunne gespierde taal, en aan de wapenen, hun verschaft door de edellieden en rijken. « Ziet, mogen zij aan den gemeenen man zeggen, ziet hoe zij u verachten; zij gewaardigen hen zelfs niet uwe taal te spreken! » En gij *fransquillon*, met uw beetje Fransch en uw rampzalig Vlaamsch, wat indruk

zoudt gij maken op het werkvolk, met uwe magere fluitstem, meer gewoon een schouwburgaria te neuriën, dan te galmen, helder en krachtig, over de baren eener volkszee? Dreigend wordt het arme volk, in de groote steden toch. Ewel, men zal het niet bedwingen noch beteugelen dan met de taal, welke het verstaat, zijne lieve Vlaamsche taal, ten dienste gesteld van waarheid, recht en godsdienst! « In den weldoenden invloed der meest beschaafden op de lagere volksklasse, zeide onlangs P. Willems in zijne openingsrede der Vlaamsche Academie, ligt de toekomst, het welzijn des Vaderlands... Door de taal alleen spreekt de ziel tot de ziel, het gevoel tot het gevoel. » En de zeer Eerw. Heer Rutten schrijft : « O hoe zouden onze adellijke en vermogende familiën hunnen werkkring uitzetten en hunnen rechtmatigen invloed zien aangroeien, indien zij, minder vreemd aan het volk, bekend met zijne zwakheden en gebreken, ingelicht over zijne ware noodwendigheden, den priester eene hulpvaardiger hand konden bieden en zelven, in openbare en bijzondere gelegenheden, door een gemoedelijk woord, door middel der moedertaal, rechtstreeks het hart en den geest der armen en werklieden konden veroveren! Misschien is er geen volk dat zich gevoeliger en dankbaarder toont dan het Vlaamsche. Het luistert graag naar raadgevingen die van hooger nederdalen; het heeft eerbied voor alle overheid en een levendig geloof; het vergeet de ontvangen weldaden niet en blijft onwankelbaar getrouw aan die hem blijken geven van toegenegenheid en liefde. »

*
* *

Er zijn in Vlaamsch-België bijna zooveel Vlamingen als er Hollanders zijn in Holland. Ewel, de Hollanders, die hunne moedertaal om zoo te zeggen uitsluitelijk gebruiken, verrichten zij daar niets goeds mede? Wij, persoonlijk, hebben het nog al hoog op met ons vaderland; wij moeten nochtans bekennen dat Holland wat meer weegt in de Europeesche balans, dan België. Holland heeft koloniën; Holland drijft een uitgebreiden handel; de nijverheid bij onze noorderbroederen staat niet op den achtergrond; de Hollandsche vaartuigen zeilen op al de stroomen, zeeën en oceanen der wereld

en brengen in de vaderlandsche havens overvloedige schatten aan, die steden en dorpen verrijken; Holland bemint de schoone kunsten en mag roemen op zijne *letterkunde* : in dat klein landeke staat de drukpers nooit stil en men ziet er werken verschijnen in zuiver Nederlandsch, die door hun veezorgden druk, fijn geprint, de ernstige belangrijkheid en aantrekkelijkheid der verhandelde stof, wedijveren met de volmaaktste Fransche, Duitsche en Engelsche uitgaven. In een Hollandsch renteniers- of handelaarshuis spreekt, schrijft en leest men Hollandsch, zoo lang het niet volkomen noodig is eene vreemde taal te gebruiken. Van eenen echten Hollander heeft een spotzieke Franschman nooit gezegd dat hij is : *Hollandais comme une oie!* Fransche gazetten worden er, bij mijn wete, niet gedrukt. Men ziet daar handelaars, die millioenen hebben gewonnen en die geen woord Fransch kennen!

« De Belgische koopman en nijveraar, zegde de heer F. L. Michiels, zullen ondervinden wat al voordeel onze Vlaamsche taal, wel verstaan, wel gesproken en wel geschreven zijnde, hun zal aanbrengen, en dat men niet alleen in België en Holland, maar geheel Duitschland door, gelijk nog onlangs een geleerde schrijver bewees, met zijn Vlaamsch kan te recht komen en zijnen handel drijven. »

't Is waar, de Vlamingen maken niet een enkel volk uit, gelijk de Hollanders, en het Vlaamsch alléen kan hun onmogelijk de voordeelen verschaffen, welke het Hollandsch laat genieten aan onze noorderbroeders, in zake van handel, schoone letteren, staatkunde enz. Toch, hadden wij,nevens 't billijk gebruik van 't Fransch, onze moedertaal in eere gehouden, wij zouden bij de volken meer achting hebben genoten en de Belgische nationaliteit hadde er veel bij gewonnen.

't Fransch van vele Fransquillons.

De Fransquillons verloochenen het Vlaamsch en radbraken het Fransch. Zij spreken geen eene taal wel, juist gelijk de « escamoteurs » en barakspelers. Ik bedoel niet alleen de

fransquillons uit de burgerij, maar nog zekere rijke, aanzienlijke heeren, die zetelen op de gemeente- en stadhuizen en die bekleed zijn met allerlei eereposten en voorzitterschappen. In de vriendenkringen spreken zij op een hoogen toon, en breken maar barschweg een Vlaamsch gesprek af, om in 't Fransch voort te gaan. Dat maakt effect op de domkoppen en de tegenspraak is min gevaarlijk. Ziet en hoort dien zwetser op dat Fransch speeltuig spelen, gelijk een ezel op eene fluit. Wat valsche tonen, wat brabbelspel! Ware er daar een Franschman, hij rukte hem 't speeltuig uit de ruwe handen, en hij lachte hem vierkant uit met zijn oorverscheurend : *je vous laisserai savoir — je partirai avec le train de — je vais avec — allez seulement — il m'a affronté — j'ai parlé avec lui — buvons sur sa santé* enz. enz. — Voor dat schoon Fransch, dat nog wordt opgesmukt met flandricismen, slecht gebruikte tijden en wijzen, en eene uitspraak — ai! mijn oorkens! voor dien ellendigen hutsepot verzaakt de fransquillon aan zijne moedertaal!

In feest- en lijkreden is de fransquillon gewoonlijk « Belge comme une oie », Zijne taal is onnatuurlijk, opgeblazen als deze van eenen *meester;* de woorden zal hij verkeerd gebruiken en : *un bureau besogneux* zal hij hem heeten : « een druk bezocht bureel *(historiek).* »

Daar zijn Vlamingen, goede Vlamingen, en ik ken er vele, die Fransch spreken en tamelijk wel, als de omstandigheden of hun plicht het vereischen. Maar gij, verbasterde Vlamingen, die uwe taal veracht en nochtans noch kennis noch uitspraak hebt in 't Fransch, en u inbeelt dat men u voor Parijzenaars neemt, om God 's wille, blijft ons van 't lijf, spaart onze ooren, en houdt op ons al te zamen, bij de vreemden, bespottelijk te maken!

De vrouwen en de Vlaamsche zaak.

Het is nieuwjaardag. De kinders hebben 't eene jaar aan 't andere geknoopt, met eenen lieven droom van peperkoeken

en korintenbrooden. Zij zijn uit hun beddekens gekropen vroeger dan naar gewoonte, en nu wachten zij, in de keuken, dat vader en moeder naar beneden komen om hun « een zalig nieuwjaar » te schreeuwen. Ondertusschen heeft de meid al de moeite der wereld om de snoeperige jongens af te houden van de kamer, waar 's avonds te voren (zij hebben 't gezien) moeder heimelijk is binnengeslopen, met iets onder den mantel. Hoort, de trap kraakt. De hertekens kloppen... de deur gaat open en opeens dreunt het : « Vader, een zalig en gelukkig nieuwjaar! » En moeder komt achterna, en 't is op nieuw, met verdubbelde kracht : « Moeder, een zalig nieuwjaar, moeder, een zalig nieuwjaar! » En 't is een omarmen en kussen dat de brave ouders... weenen van blijdschap. Wat liefelijke dageraad voor een nieuwjaar!

Nu dat allen te zamen zijn, treedt het oudste meisken vooruit, een ongewasschen, zwart krollebolleke, een engeltje *en négligé*, pas zes jaar oud. Het kind ontplooit statig een nieuwjaarsbrief met goud aan en een beeldeke op, en het zilveren stemmeke zingt, terwijl de jongere broerkens met open mond luisteren, en hijgen naar den koek, die deze plechtigheid zal bekronen.

Maar, tuiten mijne ooren of is het inderdaad Fransch, dat ik hoor radbraken? Ja, lieve Hemel, 't is Fransch, eene vreemde taal; 't is, zoo ge wilt, Chineesch, Hebreeuwsch, eene wilde taal die galmt uit dit klein Vlaamsch mondeke, in die Vlaamsche keuken, voor die Vlaamsche meid en die Vlaamsche ouders, die er geen gebenedijd woord van verstaan!

Vader, een wijze en rechtschapen Vlaming, fronst de wenkbrauwen en slaakt een diepen zucht. Hij geeft wel een warmen kus op de wangen van zijn dochterke, maar hij is teleurgesteld en misnoegd. « Wat gekkernij! mompelt hij. Staat ons huis in Vlaanderen niet meer? Zijn er nog te weinig bespotters mijner moedertaal? Men zendt nu onze eigene kinders op om ons te verwijten, dat wij, eenvoudige Vlamingen, op de hoogte niet zijn der beschaving en ons *Vlaamsch* zelfs niet meer deugt om er een nieuwjaar mede te wenschen. Neen, ik kan geen Fransch, maar was mij dat een beletsel om goede zaken te

maken en als eerlijk man aanzien te worden? 'k Betaal niet geern schoolgeld om voor 't Fransch mijner kinderen te moeten blozen. Dat Fransch heeft mij de keel toegenepen. Mijn appetijt is weg. »

Terwijl vader nog aan 't knorren is, houdt het gerucht der kinderen op : zij eten allen korintenboterhammen en moeder kan nu op haar gemak den lof uitspreken der kleine Gabriëlle, « die zoo wel haren Franschen nieuwjaarbrief heeft gelezen, » en der geleerde meesteressen, « die aan zesjarige kinders zulke wondere dingen leeren. » — « En wat staat er daarin, mijn lief ratteke? Wat hebt gij ons gewenscht? » — Een zalig nieuwjaar, moeder... als 't u belieft, nog een boterham? » — « Ja, als gij mij zegt, wat er in uwen Franschen brief staat. » — « Ik weet het niet, moeder, de zuster heeft mij gezegd dat wij moesten ommekeeren aan... *tendres soins.* »

Vader schudt het hoofd en grommelt : « Schoon begin voor een nieuwjaar! » Moeder is later bij de meesteressen gegaan en heeft wonderen verteld van den Franschen brief. Gabriëlleke bidt ook zoo schoon in 't Fransch! Dat zal iets worden! Moeder maakt *propaganda* voor de school van haar meisken. En de onderwijzeressen, met al dien zotten rimram van simpele moeders, meenen, al te licht, dat zij op de rechte baan zijn en zij zouden, indien wij daar niet waren, den wagen der Vlaamsche zaak in den afgrond stooten.

Fransquillonade.

Wij noemen *fransquillonade* de belachelijke gril, of liever, de schandige verraderij van menige Vlamingen, die hunne moedertaal verloochenen en bijna altoos van het Fransch gebruik maken. De fransquillon is vol minachting voor de taal, welke hij op den schoot zijner moeder leerde stamelen; hij schijnt overtuigd te zijn dat, wie Vlaamsch spreekt, geen beschaafd man kan wezen. In de boekenwinkels schuift hij, grimlachend, de Vlaamsche boeken ter zijde en staart met glanzende oogen op de roode titels der Fransche romans;

op zijne visietkaarten pronken lieve benamingen als deze : *Mr X... fabricant de Casquettes;* in de statiën bederft hij onze bedienden, met hen nooit anders als in 't Fransch aan te spreken; hij vraagt een kaartje voor Mons, Anvers, Lille en de Vlaamsche dorpelingen, die een klak en hoed kochten, in 't Vlaamsch, bij *Mr X.., fabricant de Casquettes*, zetten wijde oogen open, als zij hem zien aanlanden te Bergen, Antwerpen of Rijsel. De fransquillon koopt nooit, o foei! eene Vlaamsche gazet. Wat kan er daar anders in staan als boerenpraat? Op den spoortrein gebaart hij dat hij geen Vlaamsch verstaat en hij neemt, bij 't hooren van een Vlaamsch gesprek, de houding van eenen...... Engelschman.

*
* *

Fransquillon X is rijk en streng op zijn Fransch; de meest ronkende tiraden zijner gazet print hij in zijn geheugen om ze bij de eerste gelegenheid af te kletsen, bij zijn gelijken; een nieuw woord, een vooral dat schoon klinkt, is goud voor hem en wanneer het voor de eerste maal uit zijn suikertootje vloeit, bespeurt hij ter sluik wat effect het maakt. Om een mislukten subjonctif wordt hij schaamrood en *la moule* voor *le moule* doet het koud zweet uit zijne huidgaatjes bersten! Vatel, de vermaarde kok van prins de Condé, zelfmoordde hem om een mislukten maaltijd. X zou zich aan de galg knoopen voor drie grove regelen eener taal..... die geene regelen heeft, en welke de zijne niet is! Het woordenboek van LAROUSSE leert hij van buiten en nooit pronkt hij meer en is hij trotscher op zijne vreemde pluimen dan wanneer hij anderen bot steekt op de beteekenis van een eenigszins vreemd Fransch woord. Hij zou een beentje zetten aan LITTRÉ en BÉCHERELLE. Hij kent *mortaise* en *tenon*, *hystérie* en *anémie*, *cartisane* en *carrelette*, en hij schrijft, als 't absoluut van doen is, *betalt* voor *betaald*, *Dessembre* voor *December*, en *Zondagh* voor *Zondag*, hij een kind van Vlaamsche ouders, een jongen van Vlaanderen! Onze fransquillon wil geen andere dienstboden als die Fransch kennen; de kindermeid, die gevallig een Vlaamsch woord uit haren mond laat komen, wordt streng berispt, en de knecht is gehouden op de paarden te vloeken in 't Fransch; Madame is

van hetzelfde deeg als mijnheer; de beleefdheid van een jonker, die Vlaamsch spreekt, al was hij nog zoo knap, geeft haar zenuwkoortsen. De kinderen hebben een haarke van hun vaârke, en zij zouden hunne dood halen van lieden, die Vlaamsch spreken. 't Is toch zoo grof, en, het is de eene vloek op den anderen, zegt mama. — Fransquillon X is er fier op, dat hij geen Vlaamsch spreken noch schrijven kan; als het moet zijn, radbraakt hij het zooveel hij kan, met opgezetten zin, uit wraak! 't Vlaamsch uit de boeken is onverstaanbaar, beweert hij, hij die uren en uren zweet op den Franschen Larousse! Ik begrijp niet, zei hij mij eens, hoe het mogelijk is een geestig komedieke te spelen in 't Vlaamsch!

*
* *

Komen wij er tegen op dat de Vlamingen de Fransche taal of eene andere aanleeren? Dat ware onredelijk! Maar moet de moedertaal niet eerst geleerd, gebruikt en bemind worden boven alle andere? Cicero, de uitmuntende Romeinsche redenaar, besteedde lange jaren aan de grondige studie zijner moedertaal, en hij richtte haar onsterflijke gedenkstukken op, hetgeen hem niet belette de Grieksche taal te bestudeeren en zelfs voortreffelijk te gebruiken. De echte Vlaming doorgrondt vooral zijne taal, en leert daarenboven Fransch, ja Engelsch en Duitsch. Zoo doet de fransquillon niet, eilaas!

Waar de kiem van bovengezegde kwaal te vinden is, of NONNENKLOOSTERS.

Waarachtig verhaal van een bezoek in 't klooster van X.
(Medegedeeld).

Ik ben vader van twee meiskens, Maria en Margareta. Daar ik veel houd van Vlaamsch, had ik hun, te huis, eene degelijke Vlaamsche opvoeding gegeven. Of mijn weduwschap mij eenigszins die taak had vergemakkelijkt, dat laat ik onverlet.

Marieke en Grietje, die ik sedert zes maanden niet meer had gezien, verwachtten ongeduldig vader's bezoek. Ik bel aan eene prachtige poort, waarboven ik lees in groote gouden letters : *Pensionnat des Sœurs de la Miséricorde!* Toch zijn wij in 't hert van Vlaanderen! Een hoofdeke, diep verdoken in eene witte kap, kijkt door het spiegat; de verkenning is mij gunstig ; de poort gaat open.

Ik — Zuster, ik kom een bezoek brengen aan mijne kinderen, Maria en Margareta X.

Zij — Veuillez entrer au parloir, Mr. (Ik volg als een Vlaamsch lam).

In de spreekplaats, eenvoudig versierd, liggen op eene tafel drij of vier Fransche boeken en een feestprogramma in 't Fransch.

Na tien minuten wachtens verschijnen mijne hertelappen, begeleid door de Eerwaarde Moeder Overste, in persoon. Vader en kinderen omhelzen elkander, welgemeend, op zijn Vlaamsch, en dan is het een vragen en steerten, een lachen en springen dat mijn gemoed er vol van komt.

Ik — Eerwaarde Moeder, ik moet u bedanken voor de zorgen, die gij aan de kleinen geeft. Zij blozen als krieken en zijn frisch als bloemen. Dank nog eens.

Zij — Merci, Mr, Marie en Marguerite ne brillent pas seulement par leur santé, mais aussi par leur sagesse et leur application.

Ik — Kom, lieve kinderen, dat ik u nog eens omhelze. En welke is uwe plaats geweest in uitmuntendheid? Gij eerst, Grietje?

Grietje — Que dites-vous, papa?

Zij — Papa demande ta place en excellence, Marguerite.

Grietje — Troisième, papa.

Ik — En gij, Marieken?

Marieken — Septième, papa.

Ik — En hoeveel leerlingen zijn er in uwe klas?

Marieken — Vingt-cinq, papa.

Zij — Elles sont bien intélligentes, Mr. Elles parlent couramment le français et écrivent presque sans fautes. Récite ta fable, Marguerite.

Grietje zegt 't fabelken op : *La prière de l'enfant.*

Ik — En hoe staat het met hun Vlaamsch?

Zij — Hun Vlaamsch? Pour ça, je ne pourrais le dire; les leçons de flamand sont difficiles à donner, vu le grand nombre de Françaises que nous avons ici.

Ik — . Wij zullen eens gauw eene proef nemen. Grietje, schrijf eens met dat potlood. — Ik dicteer, terwijl de Eerw. Moeder een vieze gespe trekt. Grietje schrijft als volgt : *Vaader, uwe komsd maakt onz zer bleide. Wie zulen uw alteid dancbar zijn voor al het goed, da gei ons heb gedoen...*

Ik (*op mijne beurt een gesp trekkende.*) — 't Is genoeg, Grietje. Het dunkt mij dàt gij sterk achteruit zijt gegaan, in 't Vlaamsch. Nochtans heeft papa u goede lessen gegeven voor 't Vlaamsch schrijven.

Zij — Oh, Menheere, esse misschien ne ce qu'on appelle un *flamingant?*

Ik. — Ik ben Vlaming. Flamand tout court, eerwaarde moeder, en ik stel met spijt vast, dat het onderwijs onzer Vlaamsche taal verwaarloosd wordt.

Zij. — Oh, M^r^, pardonnez-moi, mais nous ne pouvons pas attacher à cette langue l'importance que vous semblez y attacher.

Ik. — Ma Révérende Mère, la langue du pays n'aurait-elle pas les mêmes droits qu'une langue étrangère quelconque?

Zij. — Je n'en doutais pas, M^r^, mais votre accent n'est pas celui d'un Flamand.

Ik, — Cependant, je suis Flamand et ne me sers du français qu'avec des personnes étrangères à nos provinces comme la Révérende Mère.....

Zij. — Pardon, M^r^, je suis d'Alost.

Ik. — Mais d'origine française?

Zij. — Pardon, d'origine flamande.

Ik. — Permettez-moi de vous exprimer mon profond étonnement.

Zij. — J'ai perdu l'habitude de parler flamand dans nos maisons.

Ik. — Dans ces maisons auxquelles, nous, Flamands, nous confions nos enfants. Je tombe des nues, ma mère.

Zij (blozend). — Que voulez-vous? Les parents sont souvent des tyrans. Ce sont ceux qui exigent l'emploi exclusif du français pour leurs enfants.

Ik. — Je ne puis croire les parents sots à ce point. Je pourrais citer à l'instant quinze, vingt pères de famille, ayant leurs filles ici, qui partagent mes idées sur ce point. Spreekt ge nooit Vlaamsch, kinders?

Grietje. — C'est défendu, papa. Ma maitresse me gronde alors.

Marieken. — Nous devons payer un centime chaque fois que nous sommes attrapées.

Zij. — M^r, nous devons recourir à ces moyens, sans quoi les demoiselles flamandes vont gâter leur prononciation et celle des Françaises!

Ik. — Je suis stupéfié! Est-il juste que nos enfants désapprennent le flamand, en considération de quelques étrangères? Le bon sens exigerait la prépondérance du flamand, dans toutes les institutions du pays flamand; mais celui-ci est déjà gangrené au point, que nous n'osons presque plus demander d'être mis sur le même pied que les étrangers.

Zij. — M^r a peut être raison. Mais que voulez-vous?

Ik. — Que mes enfants reçoivent des leçons de flamand, d'un professeur flamand, qui les rende aptes à écrire correctement et à parler convenablement. Marieken, vertaal eens in 't Vlaamsch : Mon père, je veux apprendre le flamand, car c'est une belle langue.

Marieken. — Papa, ik wil Vlaamsch appreneeren...

Ik. — Let op.

Marieken. — Leeren, want 't is eene belle langue...

Ik. — Foei, gij die zoowel vertaaldet t' huis! Nog eens. C'est une belle langue.....

Marieken. — Want 't is eene schoone..... tong.

Het koud zweet staat op mijn voorhoofd. Ik ben recht gesprongen en heb de kinders bij de hand genomen.

Zij. — M^r désire faire le tour de la maison?

Ik aanvaard om eene wandeling te doen in den hof. Maar eerst mijne wraak genomen : ik betaal de *uitmuntende* opvoe-

ding mijner dochters bijna geheel en gansch in Vlaamsche munt. Al wat de klok luidt, op mijne wandeling, is Fransch; al wat ik zie is Fransch. Eindelijk, in den hof spreek ik met den hovenier, in 't Vlaamsch. Hoe willen ze dien boer nog! Daarna de stad in. Mijne kinderen mogen nu Vlaamsch spreken. Tegen avond zijn ze met hunne moedertaal verzoend; ze wordt al schooner en schooner in hunne mondekens. Ik droom van schoone, groote, echte Vlaamsche pensionnaten voor Vlaamsche dochters, bestierd door knappe, geleerde, Vlaamschen..... Franschsprekende meesteressen. Ach, 't zijn misschien maar droomen!

Gazetten.

De beroemdste en geduchtste gazetschrijver dezer eeuw, L. Veuillot, zegt in zijn *Le Fond de Giboyer* : « het echt en treffend wapen is het dagblad. »

Goede, flinke gazetschrijvers ontbreken niet in de Fransch-Belgische drukpers; de Vlaamsche telt er eenige, in de bureelen der voornaamste dagbladen. Wat de weekbladen betreft, ik ken er, die, onder geen opzicht hunne taak vervullen. Zij krielen van fouten. Aan wie de schuld? Aan de opstellers of aan de drukkers? Die de Vlaamsche spelling niet kent mag noch schrijven noch drukken. De gemeene man neemt voor klinkende munt al wat van onder de pers komt: zijn gezond verstand zegt hem dat schrijvers en drukkers hunne taal moeten machtig zijn, het lezend publiek eerbiedigen en hun werk zoo volmaakt mogelijk maken. Zoo is toch de wezenlijkheid niet : alle drukkers zijn geen Plantyns, gelijk alle gazetopstellers geen Veuillot's zijn. Wat ik zeg van de spelling, dient ook gezegd van de taal zelve : deze wordt soms ellendig geradbraakt door onbekwame pennehouders, welke even onbekwame uitgevers lastig vallen om wat te leveren, gratis natuurlijk, voor 't weekblad. Niet altijd moeten de schrijvelaars gepraamd worden; zij komen zeer dikwijls van zelf, met geheele bundels kopij onder den arm, die met dankbaarheid worden aanveerd. En wat heeft dat gemeenlijk aan 't lijf? Ai mij! Het werd met

spoed aaneengeflanst, 't heeft noch grond noch vorm, 't is opgepropt met holklinkende, bombastische en onbegrepen uitdrukkingen : de stijl is stoef, hard, wanluidend; de beelden en klanken stooten in strijd tegen elkander; de gallicismen en Fransche wendingen zijn niet te tellen; de woorden hebben een verkeerden zin, kortom, 't is een mengelmoes, eene brabbeltaal die de zenuwen aandoet en ons kwaad bloed maakt. Meenen die schrijverkes dat ALLES goed voedsel is voor 't volk, ofwel dat hun geknoeisel toch niet zal gelezen worden? Parbleu, ik zie nog liever eenen drukker zijn blad opstellen « met de schaar », waarmede hij zijn wekelijksch wandelingske doet in de wel opgestelde dagelijksche gazetten. Deze bederft toch de taal niet zijner eenvoudige abonnenten.

De goede gazettenstijl is moeilijk om vatten. Ons Vlaamsch volk heeft fijnen smaak; het onderscheidt al gauw het koorn van het kaf. De buitengewone bijval van zekere kleine bladjes zou de oogen moeten openen van sommige opstellers, die weinig of niet gelezen worden. Geene gemeene straattaal, geen schoolvossentaal, geen stijf Hollandsch, maar de zuivere volkstaal, met beelden en vergelijkingen, beweging en gloed, duidelijkheid en spierkracht. Dan zal de Vlaamsche drukpers in al onze steden en dorpen een treffend wapen worden, gelijk Veuillot zegt, « ter verdediging van recht, waarheid en godsdienst! »

Twee Vlamingen.

Notaris Bloemfeld gelijkt niet slecht aan eenen langen staak, met van boven een hoogen hoed op : de boeren noemen hem den « *musschenverjager* ». Bloemfeld studeert, in zijne ledige uren, de oude dietsche taal in den « Rijmbijbel » van Maerlant, en nog verderop, in het « Nevelingenlied ». Hij waant hem diep geleerd, schat zijne moedertaal hoog, en daarin heeft hij gelijk, maar hij is een onverdragelijke pedant.

Advocaat Rammelaar is een scherp gebekt manneke, met een klein neuske dat honderd keeren op een uur zijn nijperke laat vallen. Hij heeft gestudeerd bij de E. P. Jezuïeten :

hij spreekt met eerbied van zijne oud-professoren in 't bijzonder en met eene ongewone minachting van de Jezuïeten in 't algemeen. Rammelaar schaft op 't Vlaamsch niet, dat hem ook nooit ernstig werd aangeleerd, en op dat punt kan hij niet t'accoord geraken met zijnen stijven gebuur, Notaris Bloemfeld.

Advocaat Rammelaar : — Eh bien, l'ami Bloemfeld, vandaag zult ge wel met eene flesch tracteeren? Ge moet nu content zijn, au troisième ciel.

Notaris Bloemfeld : — Waarom, heer advocaat?

Adv. — Lees den *Moniteur* : Vlaamsche bankbiljetten, Vlaamsch geld!

Not. — Zoude het waar zijn? Dat baart mij innige vreugde, Dit besluit doet eer aan het gouvernement en het zal zekerlijk de schimmen onzer voorvaderen verblijden en in opgetogenheid verrukken. Ik gebruik geen ander geld meer dan Vlaamsch!

Adv. — Wat enthousiasme voor zoo een bagatelle?

Not. — Foei! Wat aanstootelijke taal, die gij daar uitbraakt! Wilt gij dan mijn trommelvlies doen scheuren?

Adv. — Bloemfeld, ik versta geen Chineesch.

Not. — Chineesch, Chineesch! Indien ik u niet verontschuldigde om de onloochenbare ontoereikendheid der lessen, u gegeven in onze moedertaal, ik bestempelde u met den schandnaam van basterdvlaming.

Adv. — Basterdvlaming, basterdvlaming! C'est impayable, zelfs in Vlaamsch geld.

Not. — Wat zult gij aanvangen, rampzalige, als gij zult genoopt worden voor de balie uwe moedertaal te gebruiken? Leer Vlaamsch, 't is meer dan tijd; doe uwe vuige taal eene loutering ondergaan.

> Den distel ende den doorn die worp ik uyt
> Jc soude geern planten ander cruyt.

Adv. — Je me tirerai bien d'affaire, mon vieux.

Not. — Foei!

Adv. — En tout cas, moest ik voor 't tribunaal uwe langage employeeren, de juge en de plaideurs zouden mij ook niet verstaan.

Not. — Gij beleedigt mij; ge maakt mij toornig.
Adv. — Ge moet u zoo niet recriëeren, c'est comme ça.
Not. — Fransquillon!
Adv. — Pédant!
Zoo scheiden zij drij- of viermaal per week.

Philipœmen-Antalcidas.

(Uit den schoolstrijd in Oost-Vlaanderen.)

Er was ne keer ne rijke jongen, die geern reisde. Daar hij met de beurs aan den hals geboren was, mocht hij zijne goesting doen, en zoo trok hij, op zekeren dag, zijne botten aan en begon te voyageeren. Hij deed het te voet en te peerd, op 't vaste land en op den grooten Oceaan, echter niet op 80 dagen, zooals Phileas Fogg, maar traagzaam, zeer traagzaam, om geene enkele merkweerdigheid der vijf werelddeelen ongezien voorbij te gaan. En zoo landde de knappe jongeling in 't land der Hellenen of Grieken, en nadat hij koning Georgius had gegroet, bezocht hij de beruchte slagvelden, waar eens duizenden Lacedemoniërs, Thebanen, Macedoniërs, Perziërs en Romeinen sneuvelden. Hij klom tot aan de Acropolis of Citadel van de stad van Minerva; hij wandelde op 't strand van den Pirëus, welken hij, slimmer dan de aap, voor geenen mensch nam; hij bezocht de puinen van het oude Sparta, den Hymette met zijnen zoeten honig en den zeeboezem van Lepante, waar de Vlamingen met de Spanjaards den grooten Turk verwonnen; naar dit alles ging de leerzuchtige jongeling kijken. Op het eiland Paros bewonderde hij ontzaglijke marmeren blokken, waar de Grieksche en Italiaansche beeldhouwers, Apollo's, Jupiter's, Minerva's en Venussen uit kappen, ziel- en levenlooze beelden, eilaas, niet te vergelijken met de freule, welke de kunstminnende tourist daar ontmoette.

— Wie zijt gij, en wat wilt gij? klonk het eenige dagen na die ontmoeting van op den balkon van een rijk huis.

— Meester, ik ben uw slaaf, en ik vraag ootmoediglijk de hand uwer dochter.

— Welken bruidschat brengt gij mede?

— Tien kleedingstukken van Alep's brocaat, stoffen van Damascus, halssnoeren, gouden armbanden en ne Gentschen peperkoek.

En de blijde bruidegom vloog in de poort van 't huis zijner Grieksche bruid, en, naar de mode des lands, schoten de geweren, 't orkest speelde en de vrienden brachten hunne geschenken : foulards, geborduurde schoenen, gebraden kiekens, fruit, ja, zelfs, klinkende penningen, alles volgens de mode van het land.

En, nadat de plechtigheid was afgeloopen, ging de gelukkige bruidegom scheep met zijne bruid; en al zijne vrienden, als hij te huis was gekomen, wenschten hem geluk om de gunstige reis rond de wereld en de heuglijke ontmoeting op 't strand van Paros, vermaard om zijne reusachtige marmeren blokken.

*
* *

De bruidegom is waarlijk onder eene gelukkige ster geboren. Hij wordt gevleid, gevierd, benijd. Men zegt dat hij, van zijne vrouwe 's kant, denkt als Socrates en Plato, welsprekend is als Demosthenes, moedig als Leonidas, groothartig als Pericles. Aan kunstsmaak ontbreekt het hem ook niet; zijne vrijheidsliefde roemt men hoog, die vrijheidsliefde die de helden van Marathon en Salamina bezielde en naar de glorie leidde. In een woord, de burgers van zijne moederstad staren den wonderbaren man met wijd geopende oogen aan en zij gevoelen dat hij, dank aan zijne lange tochten in de verre landen, ontsnapt heeft aan de kwaal der verslaafdheid en verlaging der karakters, door dewelke zij zelven zijn aangedaan. Zonder proefneming en zonder exaam op politiek terrein hebben zij hem de bediening opgedragen van Gouverneur der provincie. En daar rustte onze halve Griek nu van zijne vermoeidheid uit en hij gouverneerde met zachtheid, zonder gendarmen en geweerschotten, noch bloedvergieten.

*
* *

Doordrongen met de denkbeelden der vrijheidminnende Grieken en immer indachtig gemaakt, door zijne gemalin, aan Alci-

biade, *den rechtveerdige*, en aan Philipœmen, *den laatste der Grieken*, was hij wel besloten het recht altijd en overal te handhaven en nimmer te gedoogen dat het zou miskend worden.

*
* *

En op zekeren dag, na meermaals den dwang en de willekeur van 't tyrannengouvernement te hebben geschandvlekt, doorliep hij het dossier der stukken, betrekkelijk de schoolquaestie te X, met eene Grieksche vlugheid, en na alles gewikt en gewogen te hebben, voelde hij het koudzweet op zijn voorhoofd komen en riep uit : « Dat gaat te verre, nooit zal ik » met mijn handteeken de bevelen van Piet den Beötier be» krachtigen ! Ik zweer het bij Plato en Solo. *Want de Ephoren » van X hebben gelijk !* » En zijne vrouw is van blijdschap opgesprongen, omdat zij nu overtuigd was dat zij een echten ridder had getroffen, een anderen Philipœmen ! En 's middags dronken de beide echtgenooten eene flesch Malvoisie, op de volherding in den strijd voor recht en vrijheid !

*
* *

(Veertien dagen later.)

Philipœmen is naar Sparta geroepen en heeft er moeten reden geven van zijn zoogezegd onvaderlandsch gedrag in de zake van de stad X. Philipœmen heeft, na zijnen terugkeer, eene flesch Naxos ontstopt en is, na schrikkelijke bedreigingen à la Homère tegen de Spartische tyrannen, op reis gegaan naar..... Parijs !

*
* *

Philipœmen is terug van Parijs. Hij ontvangt brief op brief uit Sparta. Men smeekt hem, bij al wat hij lief heeft, om gedwee den wil des..... lands (?) uit te voeren en de weerspannige stad X te doen buigen. Heeft men reeds niet genoeg af te bijten en te verkroppen ? Gaat hij, de Gouverneur eener provincie, aan de ministers eenen kaakslag geven ? « Eendracht maakt macht. » En hovelingen zijn gekomen, en vleiers van 't gouvernement zijn gekomen, en des ridders edelmoedigheid is aan 't smelten gegaan als een wassenbeeld, en van den vroegeren Philipœmen is er niets overgebleven dan een gewone..... duikelaar, een Antalcidas.

Vóór de Schoolwet van 1879.

MEESTER TELESPHORUS.

De jonge schoolmeester Telesphorus is noch schoon noch leelijk ; ook draagt hij eenen lorgnon.. buiten de school, want binnen vreest hij de papierballen zijner bengels. Ziet hem daar staan praten met den vroolijken en rondborstigen zoon van den burgemeester, menheer Karel, dien wij hooren antwoorden :

... En nogtans, in den ouden tijd ging het er niet te slechter om. Men hoorde niet van al die troebels en schandalen, gepleegd door het gespuis der groote steden, welke men bederft door een ongodsdienstig onderwijs in de scholen en eene losbandige drukpers in de huizen en herbergen. Och, mochten wij maar den eenvoudigen en verkleefden kindervriend zien herleven, den grijzen pedagoog, den gevreesden en tevens beminden magister, met zijne roede en suikerbollen, dit personnaadje die zoo veel goed stichtte bij kinderen en ouders, het ware een groote stap teruggegaan naar den goeden tijd ! Gij noemt den braven schoolmeester van vroeger een antiquiteit, een versleten meubel. 'T is niet fraai, 't is niet deftig van zoo te spreken van uwe voorgangers, wien wij te danken hebben dat de katholieke zeden en geloof zoo diep in het land geworteld zijn.

Mr Telesphorus. — Andere tijden, andere zeden, Mijnheer Karel. De oude schoolmeester had zekerlijk goede hoedanigheden, maar hij had de geleerdheid niet welke een Professor behoeft. Ik studeerde drie jaren op de Gentsche Normaalschool en ik verliet ze met een diploom van eersten rang. Ik muntte uit in de algebra en meetkunde...

Karel. — Ik weet dat sedert lang. Maar waarom staan er op studieprogramma zoovele dingen, die in eene lagere school nooit te pas komen ?

Mr Telesphorus. — Niet te pas komen ? En de wetenschap en de geestesontwikkeling en onze tijdschriften en onze dagbladen, waar ik medehelper in ben en... de plaats van schoolopziener, die mij toelacht.

Karel. — Den ouden pedagoog lachte niets toe dan de hoop van zijne leerlingen gelukkig te maken hier en hiernamaals, en voor hem zelven de hemelsche belooning.

Mr Telesphorus. — (de schouders ophalende). Ik geef mijn Cursus en daarmeê uit. Mijne jaarwedde is te klein opdat ik mij in 't zweet zette voor die lompe vlegels van jongens.

Karel. — En daarbij, moet gij u niet toeleggen op de algebra en de physica en anderen tra la la la, uwe tijdschriften en gazetten opstellen, op jacht gaan, uwe peer- en appelaars snoeien? De antieke pedagoog, vriend, kende al dat *buitenwerk* niet, hij las geene tijdschriften, waar misnoegde of hooveerdige schoolvossen... ja, ja, maak u niet kwaad! hunne klachten over de ontoereikendheid der jaarwedden uitstorten, hunne holklinkende tiraden afkletten over de *grrrootheid* en de te lang miskende *waarde* der onderwijzers, de apostels « der XIXe eeuw ». Gij krijgt van den Staat een huis als een paleis, gij trouwt met eene begoede vrouw, gij wordt nog al vet betaald, groensels en fruiten hebt gij gratis en in overvloed, van het soldatenspel zijt gij vrij, en 't is nog altijd putten klagen in d'aarde. Zoude men u misschien den titel van *professor* alleen moeten geven zonder... leerlingen?

Mr Telesphorus. — (hevig) Mijnheer Karel, gij zijt streng, al te streng, Denkt gij dat ik gestudeerd heb en geld verteerd om hier bij uwe lompe boeren eeuwig te koekeloeren? Wat amusement of... vermakelijkheden zijn er hier te vinden? Mijne schitterende studiën. zullen zij mij niet...

Karel. — Studiën van drie jaren! Oef! Geld verteerd! Ai! Wie heeft het verteerd? Gij? neen, maar de Staat, dat is, ik en een ander, die u eene beurs aan den hals hebben gesnoerd en uw verblijf in de normaalschool min kostelijk hebben gemaakt dan het in 't vaderlijk huis zou geweest zijn. Wat, gij durft nog klagen, gij die alle voordeelen op uw hoofd ziet regenen? Laat den burgemeester, mijnen vader, klagen die 2000 franken heeft betaald voor eenen plaatsvervanger van mijnen broeder Seminarist, toekomenden priester, maar toch tot den soldatendienst verplicht.

Mr Telesphorus. — Wij zijn staatsbeamten, wij verlichten het volk, de Staat kan ons volstrekt niet missen.

KAREL. — Maar de priesters wel, hé?

Mr TELESPHORUS. — De priesters moeten in de kerk blijven.

KAREL. — Mr Telesphorus, uwe botten zijn nog besmeurd met het slijk van 't een of 't ander onderwijzerscongres. Gij zijt ook al een « anti-curé ». Gij zijt besmet met de kwaal van 't liberalismus. Een raad: pas op, of gij loopt met uw verward hoofd tegen eenen muur. Er waait zooveel wind tegenwoordig. Mijn vader is niet liberaal gezind.

Mr Telesphorus is op eens bleek geworden; hij kijkt smeekend in de oogen van Karel. — Verschooning, Mr Karel, vergeef mijne stoutheid, laat ons alles vergeten. Zwijg bij M^r uwen Vader, als 't u belieft.

Bij de intrede van den Gouverneur te Klinke.

AANSPRAAK VAN DEN SCHOOLMEESTER TELESPHORUS.

Hooggeachte heer Gouverneur,

Uwe intrede in onze gemeente doet de herten aller ingezetenen van vreugde en van fierheid trillen. Zoo dus, het geluk was ons beschoren, in uwen persoon te groeten en toe te juichen den beminden en alom bewonderden vorst, Leopold, tweeden van naam! Die prachtig opgetooide gevels onzer haardsteden; die door den zacht waaienden wind heen en weer geslingerde wimpels; die fijn en schrander vervaardigde jaarschriften, zat van bediedenis en vaderlandsliefde; die zwierig oprijzende triomfbogen, versierd met looverkransen en zinnebeeldige figuren, welke den roem van onzen Koning met hunne blinkende trompetten alom uitbazuinen; die in 't wit, kleur der onnoozelheid, keurig uitgedoste maagdelijnen; die bonte scharen van jeugdige en blozende knapen, die eerlang het harnas zullen aanschieten en het zwaard gorden voor Land en Vorst; die opgeruimde menigte, gehuld in feestgewaad, met den gullen glimlach op de lippen om u welkom te heeten, hooggeachte 's Konings stadhouder; die luidruchtige fanfaren, wier Voorzitter ik ben, die dorp en woud met hunne vroolijke arias

doen dreunen ; al die mijne medeburgers met de heeren van den Eed, aan hun hoofd ; die uitgelezen stoet van rossen, bereden door onze flinkste jongelingschap, wier oogen van fierheid en vreugde fonkelen, onder hunne met gele zijden kokarden versierde zwarte hoeden; die raadsheeren, aan hun hoofd hebbende de zilverzwarte haarlokken van den eerbiedwaardigen burgemeester, Mijnheer Trombaal ; de naar den Empyree of vuurhemel opvliegende klokketonen, die de mare uwer aankomst op dit grondgebied in den omtrek verkonden; de ziellooze natuur zelve, de boomen die ruischen, de beken die murmelen, de vogelen die kwinkeleeren, de bloemen die wiegelen op hunne steelkens, de ruiten die daveren van ons gejuich, het zand dat opvliegt onder de hoeven der kleppers, al het ondermaansche, bezield en onbezield dat de gemeente van Klinke uitmaakt, roept als éene borst : Leve de Gouverneur !

*
* *

Ja 't was tijd dat men riep : *leve de Gouverneur !* want 's Konings *stadhouder* was meer dood dan levend. En als men peist dat die onversaagde schoolvos brieven kan schrijven als den volgenden... 't Is waar, hij schreef die aan eenen vriend, zonder fatsoen en beslag, eenvoudig en natuurlijk, ten tijde dat hij officiëele meester was te Klinke, na de wet van 1879.

Brief van Telesphorus.

Goede Vriend,

Daar ik veel tijd heb om brieven te schrijven, wil ik u melden hoe het hier de geuzenmeester stelt. Ik zal het u al met eenen keer zeggen ; « dat gaat hier onver... slecht. Vóór de vacantie had ik 250 jongens. Ik heb geen eenen meer, al zoo waar als ik het u zeg. Ik zit hier te koekeloeren van 's morgens tot 's avonds, en ik word zoo lui als e kalf. Ik doe toch iets : Ik rook tien pijpen per dag en twee sigaren. Maar dat sigaren rooken valt in de goesting niet van 't volk en mijne oude scholieren of liever schoeljen zijn d'eersten om te roepen achter

mij « Gouvernements-sigaren ! opeter van t gouvernement ! » Onze champetter zijne deugnieten zijn de slechtste van den troep. Gaat gij dan klagen bij de wet ! Dat is hier niet meer uithoudelijk. Ik heb mij eergisteren aan 't visschen gezet. Ik had hoop na drie uren wachtens, maar als ik mijne lijn optrok, weet gij wat er aanhing? een stuk van een konijnenvel. Gisteren was ik aan 't vinkenvangen. Na twee uren geplaagd te zijn geweest door de jongens, de champetter 's kleine aan 't hoofd, gevoelde ik dat er getrappeld werd op mijne netten. Ik wierp ze toe en ging kijken, Janvermille, daar zaten wel een dozijn puiten in te spartelen. 't Gaat altemaal tegen. Ik heb eindelijk nen boer gevonden, die mij spek en melk wil leveren. Het is hier uit met « meester » ; sommigen zelfs zeiden *mijnheer*, en nu, als ik in eene herberg kom, schuiven de boeren weg alsof zij vreesden van de pest op te doen... En wat lieflijke oogjes trekken ze op mij. 'T is gelukkig dat ze met hunne rieken naar d'herberg niet komen. Maar dat is nog niet. Peist eens : Ik ben nog al een nette jongen en vele boerendochters waren op mij.... niet kwaad. Onder andere was er daar eene, zoo eene juffrouw met 100,000 franken, die met mij wilde trouwen. Weet gij wat zij mij deed zeggen ? Dat ik mijnen voet in haar huis niet meer mag zetten en dat zij zal lezen voor mijne bekeering. Is 't niet om zot te worden ? Ik hoor de jongens van den champetter voor mijne deur roepen : « Opeter van 't gouvernement ! » Ik loop ze verjagen.

Uw rampzalige Vriend,
TELESPHORUS.

Schooltafereelke bij Mr Telesphorus, die van Klinke verplaatst werd naar eene groote stad.

De les is begonnen zonder.... gebed. Geen kruisbeeld aan den muur ; de witborstel heeft het merk op de plaats,waar het hing, uitgevaagd. In eene bibliotheek prijken de werken van

Marnix van Sinte-Aldegonde, Dumas, Sand (vertaald in 't Vlaamsch), Laurent's spaarboekskens, en werkskens over springen en dansen.

Telesphorus (met de *Flandre libérale* in de hand). Lieve jongens, er is gistere een pakske boeken toegekomen, een geschenk van de loge. Buigt uwe hoofden... al te zamen ! (Al de jongens buigen hunne hoofden.) Ik wek u op om Marnix te lezen ! Marnix, jongens, was een fameuze protestant, een kerel die met zijne scherpe pen menigmaal het vel van den Paus...

De jongens. — Ouh, ouh, à bas la calotte !

De meester. — Het vel van den Paus bloedig doorstoken heeft.

Een jongen. — Leve Marnix !

De meester. — Uwe vrijheidsgezindheid doet mij deugd, kleine Piet, en uw vader, een warme francmaçon (zijn naam staat in de lijst) haalt eere van zijn kroost ! Maar onderbreek uwen meester niet... Zoo dan, leest Marnix.

In dat pak steken nog wat romans vertaald uit het Fransch.

Een jongen. — Mijne zuster heeft mij gezeid dat er veel uitgelaten is uit de Vlaamsche romans, dat de Fransche veel schoonder zijn.

De meester.— Als gij Fransch zult kunnen lezen, zult gij de Fransche krijgen.Ja, daar staat meer in .. (watertandende). Dat is zoo wat lichter op, meer vrij in de voorstellingen der toestanden... Wat schoonen strijd hebben wij toch gestreden, o lieve jongskens, voor die kostbare vrije zedeleer ! Er was een tijd dat wij tegen de papen en de tien geboden Gods,ik zeg... per abuis, *geboden Gods!*.... Verschooning, Alexanderke, gij moogt niet van uwen Papa aan zekeren... God gelooven... De grootste verstanden der wereld, en 't mijne ook, hebben dat woord uitgevaagd... Nu, om voort te gaan, er bestonden vroeger *tien geboden*, gezegd *van God*... en de papen...

Eenige jongens. — Ouh, ouh, à bas la calotte !

De meester. — En de papen wilden ons die opleggen om naar de hel niet te gaan !

Een jongen. — Er is geen hel !

De meester. — Wie heeft u dat gezegd ?

De jongen. — Ik heb gisteren mijn vader hooren zeggen dat, na de dood, alles dood is en er bijgevolg geene hel bestaat.

De meester. — Ik ben ook van dat gedacht en Janson heeft gisteren hel en God eens fel over den hekel gehaald.

Eenige jongens. — Leve Janson!

De meester. — Nu, er is geen hel, dat staat vast.

Jantje, — (verlegen) Mijn moeder nochtans zegt altijd, als ik niet braaf ben, dat ik naar de hel zal gaan.

Kleine Piet. — Oh, oh, oh! uwe moeder is eene kwezel! Wij zullen haar eens t'avond eene serenade komen geven! Oh die leelijke kwezel!...

Een jongen. — (dreigend met de vuist) En gelooft gij aan de hel... van uwe moeder, Jantje?

De meester. — Frans, houd u stil of ik zet u op de knieën.

Frans. — (bitsig) Op de knieën? Ik zit nooit meer op mijn knieën. Ik lees niet meer.

De meester. — Ik zal u straffen op d'een of d'ander manier om uwen opstand tegen mijn gezag.

Frans.—Uw gezag! Wat is dat? Gij spot met het gezag van den pastoor, en gij wilt ons stil leggen met uw eigen gezag?

De meester. — Maar zonder gezag kan ik geen school geven.

Frans. — Ik zal niet verdragen dat er iemand uit de school aan de hel gelooft. (Aan Jantje :) Zegt dat uwe moeder eene zotte kwezel is.. of.. 't is er op!

Jantje (krijschend). — Meester, meester, Frans slaat mij!..

De meester (van zijn leerstoel af) — Frans, in den naam van den oudminister Van Humbeek, in den naam van den burgemeester veroordeel ik u om den feuilleton van Cies van Gent uit te schrijven.

Frans. — Loop naar den duivel met uwen Cies van Gent.

Een jongen. — Frans, daar is geen duivel! Meester, ik protesteer!

De meester. — Wat hel is dat hier! Och God, help mij!

Eenige stemmen. — Daar is geen hel, daar is geen God!

Frans. — Schijnheilige paap! Gemaskerde jezuïet!

De meester. — Laat ons, lieve kinders, mijne brave mannekens, tot de rekenkunde overgaan. Het spijt mij dat mijne op-

wekking om u de boeken, door de loge gezonden, te doen lezen, zulke wending heeft genomen. Zwijgt dat stil t'huis. Wij moeten trachten vooral voortgang te doen in de wetenschap, licht verzamelen om er later de wereld mede te overstroomen, en de papen naar hunne donkere holen te verjagen.

De les gaat voort zonder incidenten en wordt gesloten met den zang van 't « Ongediert der papen. »

De ongelukkige Telesphorus wordt al magerder en bleeker. Zijne inbeelding vervoert hem honderdmaal per dag naar het stille en brave dorp Klinke, en dan loost hij diepe zuchten en uit zijne oogen welt een bittere traan op.

Wij zweren niet dat bovenstaande stiptelijk is voorgevallen. Maar wie zal de mogelijkheid van zulke tooneelen betwisten, en wie zoude de jeugdige bengels, geschoeid op den leest der vrijdenkerij, durven kastijden omdat zij, handelend naar de *algemeene* en *natuurlijke zedeleer, de wroeging der conscientie* en de *misprijzing der openbare opinie* als vodden hebben verworpen?

Uithangborden.

De franschdolheid richt verwoestingen aan tot in de kleinste Vlaamsche dorpen. 't Is bedroevend, maar 't doet soms ook lachen, dit zot gebruik van Fransche opschriften en uithangborden te plaatsen op huizen, binnen dewelke soms geen enkele bewoner Fransch verstaat. Ik verdenk den eenen of anderen meester-kleermaker, RETOUR DE PARIS, van deze wangedrochtelijke hangborden voor winkeliers en herbergiers op te stellen. De invloed van den meester-snijder, of wie 't ook zij, zou dienen bestreden te worden, eerst en vooral door de leden van het Davidsfonds. Als echte heelmeesters moeten zij (verschooning, lezer), die etterpuisten op het kranke lichaam van Vlaanderen doen verdwijnen ; het moet geweten zijn dat de Davidsfondsmannen met raad en daad zullen helpen al wie naar een fraai uithangbord uitziet. Hij die, voor een bepaalde streek, de taak zou aanveerden van « minister van het uithangbordenwezen » zou aan de Vlaamsche zaak een uitstekenden dienst

bewijzen. 't Is waar, de hervorming zal niet zonder moeite geschieden. Wat onkruid, te rukken uit de Vlaamsche opschriften! Hoe vele Fransche te vervangen door Vlaamsche! Wat builen en blauwe schenen geloopen tegen zekere harde gevels? Ik spreek van onkruid, of zoude dat er geen zijn :

In den café-chantant.
Hir taapt me bir.
Bij L.,. Kloefkapper in de luchtbal.
In de balestesse.
Het cap van beverloolde!

En die Fransche?

A la débarcadère (te lezen te Oudegem, bij de statie ; geheel Frankrijk lacht er mede).
O chacheur d'Afriké.
O deus amen (aux deux amants).

Wij nemen uit den hoop. Is het niet om schaamrood te worden als men denkt, dat men in elke Vlaamsche stad, ja, in elk Vlaamsch dorp, zulke monsterachtigheden kan aantreffen? Welnu, de borstel daarover gevaagd, die slordige berden benedengehaald en verbrand, om plaats te maken voor fraaie, frissche en echt Vlaamsche. De gemeentewet verplicht de ingezetenen de aanvraag, om een bord uit te steken, te doen bij de gemeentelijke overheid. Zoude er een Vlaamsche burgemeester of secretaris zijne medewerking weigeren aan den braven burger, die de verbetering der hangborden op hem zoude nemen? Aan 't werk dus, en na eenigen tijd zal Vlaanderen niet meer misvormd zijn door die wanstaltige opschriften!

Eenige staaltjes uit verscheidene Vlaamsche gazetten.

« De Duitsche dagbladen hebben schoon voor te stellen dat, wanneer een Duitsch leger België zou doortrekken, er geene slagvelden in ons land zouden plaats grijpen....

« Er blijft nog een derde opzicht : aangezien Frankrijk Elzas-Lorreinen wil wederkrijgen en dat Duitschland die wil behouden, zou dit laatste land wel eenen uitvlucht om de vrede te behouden op den rug van België kunnen zoeken. »

« Het mijnend vuur, dat Europa's ingewanden verslindt, groeit dagelijks aan in ons Belgenland. »

« Uw naam zal met eerbied door uwe onderdanige gebezigd worden. »

« Hij leefde in d'eenzaamheid om nog meer te kunnen werken, niet tot goed van het menschdom maar tot het volbrengen van zijnen haat tegen den godsdienst.... met blooten hoofde, de haren in verwarring en de gelaatstrekken bleek, de oogen halstarig, zooals een mensch door de koorts aangedaan, met rasse schreden en gebukte schouders voort te eilen (sic) en dit zonder niemand eenen oogslag of groet te verleenen. »

« En X.... ligt nu daar, in volle jeugd, als door den bliksem neergeveld, uitgerokken en met etter en verrotting overdekt. »

« Het gebed kwam het gastmaal openen, maar zeker niet de magen openen, want deze waren door lange afwachting en jongen aard vliemscherp reeds opgeslepen.

« X. weet niets beters dan groen te lachen en het zouteloos spotwapen ter hulpe te roepen.

« O, rouwklachten volgen op jammerklachten, hartgrievende snikken staan op van tusschen onafmeetbare beken tranen!...»

Ik heb Vlamingen hooren klagen dat zij hunne Vlaamsche gazet niet altijd verstaan.

Ik geloof het gemakkelijk.

Waarin eene verfranschte Vlaamsche vrouw slecht doet.

Madam, vergeef mij de vrijheid, maar gij doet slecht als gij in 't bijzijn uwer kinderen met minachting spreekt van de taal, die gij leerdet op moeders schoot ; gij doet slecht als gij het Vlaamsch eene boerentaal noemt, en deze maar spreekt tegen uwe knechten, meiden en honden : gij doet slecht als gij

uwe kindereu berispt, wanneer hun een Vlaamsch woord ontsnapt ; gij doet slecht als gij aan uwe kinderen hunne gebeden en den catechismus in 't Fransch doet opzeggen ; gij doet slecht alsgij hun Fransche kerkboeken koopt en de Vlaamsche prijsboeken, die hun bij toeval gegeven worden, met minachtenden blik bekijkt, eer gij ze in de scheurmande of in eene donkere kasse begraaft ; gij doet slecht als gij eischt dat men uw feestdag viere en een nieuwjaar wensche in 't Fransch ; gij doet slecht als gij, in 't gezelschap, t'huis, op straat, op den trein, enz. uwe stem luid doet klinken in 't Fransch, om u te doen aanzien voor groot en rijk volk, waar alle dagen kiekens op tafel komen ; gij doet slecht als gij uwen man belet hem aan Vlaamsche gazetten en tijdschriften te abonneeren, omdat gij geen Vlaamsch verstaat ; gij doet slecht als gij al uw drukwerk, facturen, spijskaarten, doodbeeldekens, huwelijks- en geboorteaankondigingen, brieven enz. in 't Fransch opstelt ; gij doet slecht als gij uwe kinderen in de Fransche of rijke congregatiën steekt, voor den *chic* ; gij doet slecht als gij geeuwt en slaapt binst de Vlaamsche sermoenen, onder voorwendsel, dat er in 't Vlaamsch niet schoon kan gepredikt worden ; gij doet slecht wanneer gij u de beenen afloopt als er, in uw stedeke, ergens een Fransche predikant is aangeland ; gij doet slecht als gij uwe kinderen een vriendelijk kaakslagske geeft, als zij meesmuilend zeggen ; « moi, maman, je déteste le flamand » (historiek) ; gij doet slecht, als gij, den bulletin toonende van la petite Maria of Angèle, glimlachend zegt : « trente sixième en flamand, oh, la mignonne, mais troisième en français, viens que je t'embrasse ; » gij doet slecht als gij, gedwongen om Vlaamsch te spreken met de meid, groenselvrouw en andere kleine lieden, meer Fransche woorden gebruikt dan Vlaamsche, en spreekt gelijk eene walin, nog eens voor den *chic* ; gij doet slecht, in een woord, verbasterde Vlaamsche vrouw, omdat gij ons een geslacht aankweekt dat noch eigen taal, noch landaard, noch onafhankelijkheid zal weerd zijn !

Zachtjes aan.

Sommige jonge schrijvers zijn wat te veel oorlogzuchtig. Onwillekeurig stel ik ze mij voor, niet gehuld in een eerbiedweerdigen tabbaard, maar met het pantser, den helm, de sporen en den sabel van den krijgsman. Ik hoor het gerammel hunner geweren, en zie de vuurvonken van hun stalen degens. Zonder dat er eenige vrees besta voor eenen « casus belli ». blazen zij den aanval, springen en staan zij op de bres ; zij vliegen in 't harnas, gorden « zich » tot den strijd, doen den Vlaamschen Leeuw brullen, zijne manen schudden, zijn klauwen en tanden wijzen enz.

Is het noodig, om fraai te schrijven, die krijgshaftige houding te nemen?

Iets over « zich. »

Men weet het, de eerw. heer professor Joos is geen vriend van « zich », dat zoo weelderig woekert in de schriften van de meeste zuid- en noordnederlandsche schrijvers. Ik was alreede « zich » niet zeer genegen, maar sedert ik de artikelen van voornoemden taalkuischer en tevens knappen schrijver heb gelezen, handel ik met dat woord als met iemand, dien ik niet geern ontmoet, en voor wien ik een weinig uit mijnen weg ga. Mijn veete is mogelijk overdreven : « zich » komt nergens in mijne Fantasiekes te voorschijn (de aanhalingen uitgezonderd). Als de eerw. heer Joos mij nu maar op de kneukels niet geeft en mij waarschuwt : « Zachtjesaan, vriend, zachtjesaan! » In alle geval, verzoek ik welgemeend de voorstanders en liefhebbers van « zich », de plaatsen aan te wijzen waar dit woord onontbeerlijk is voor de klaarheid en de vloeiendheid van den volzin.

Ach, moest men eens antwoorden : Overal!

Twee bezoekers.

Gisteren gaf ik lezing van eenige mijner Fantasiekes aan eenen tamelijk vurigen *beweger*. In 't algemeen was hij te vreden. « Jammer toch, zegde hij, dat gij de *fransquillons* al te veel met handschoenen aangrijpt. »

Ik keek verwonderd op, want ik verwachtte niet dat men mij eene al te groote gematigheid zoude verwijten. Nochtans voelde ik mij door de opmerking gevleid en den toon nemende van een wijzen man, drukte ik mijnen vriend op 't hert « dat de kalme en gezonde rede wat meer vermogen heeft op de onverschilligen en opene tegenstrevers dan de overdrevenheid en de spotternij; dat men voorzichtig hoeft om te gaan met afgedwaalde broeders; dat de Vlaamsche zaak meer mag verwachten van ernstige en bezadigde kampers dan van zekere geruchtmakers, die meenen dat zij een fellen stoot aan den Vlaamschen wagen geven telkens dat zij, in de herbergen, om drank schreeuwen in de moedertaal, en de straten en standplaatsen doen dreunen van den « Vlaamschen Leeuw. »

Mijn vriend zette twee wijde oogen open en ik droogde statiglijk het zweet van mijn voorhoofd af.

*
* *

Vandaag kreeg ik het bezoek van eenen vriend *fransquillon*. Ik las hem dezelfde stukskens van gisteren. Hij kon zijn kwade luim niet bedwingen, draaide en keerde gedurig op zijnen stoel en onderbrak mij menigmaal. Het bedaardste, dat hij mij naar 't hoofd slingerde, was : « *Quelles excentricités! Ça n'a pas le sens commun!*

Mijn bloed begon te koken. Wat, ik zal welgemeend de vijandelijkheid van zoovele Vlamingen voor hunne moedertaal betreuren; ik zal, om hen te genezen, het hatelijke en belachelijke van hun gedrag voor oogen leggen? ik vraag niets meer dan dat men zijne moedertaal eerst en vooral gebruike en beminne, en die Vlaamsche jongen daar, verre van te blozen en zijn ongelijk te erkennen, zal mij toesnauwen : *Quelles excentricités! Ça n'a pas le sens commun!*

Al moesten mij een legioen vitters op het lijf vallen, toch zal ik aan mijn tafereelkens, hoe gebrekkig ook, de vlucht geven. Laat dezen en genen verblinden en verbasterden Vlaming maar meesmuilen, zulks zal niet beletten, hoop ik, dat de overgroote meerderheid mijner taalgenooten zal zeggen : 't is wel gedaan!

Wet van 17 Oogst 1873

In West- en Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Limburg en in het rechterlijke arrondissement Leuven zal de rechtspleging in strafzaken, te beginnen met de eerste verschijning van den verdachte voor den rechter, in het Vlaamsch geschieden en het vonnis zal in dezelfde taal uitgesproken worden. Er zal slechts uitzondering gemaakt worden aan die verplichting der advocaten en rechtbanken, wanneer *de verdachte zelf vraagt dat men de Fransche taal zou gebruiken.*

*
* *

Drie en veertig jaar lang had de Vlaming bovengezegde wet geëischt. Nu zullen *alle Belgen gelijk zijn voor de wet.*

Ja, maar hoort nu, hoe die wet wordt toegepast.

*
* *

SAMENSPRAAK TUSSCHEN ADVOCAAT X EN BESCHULDIGDE Z.

Adv. X. — Vriend, ik heb de eer u t'annonceeren dat het tribunaal mij genoemd heeft om u te defendeeren.

Bes. Z. — Wat belieft u, Mijnheer?

A. X. — Ik ben advocaat X.... en ik ben gechargeerd met uwe defense.

B. Z. — Ah Mr is advocaat en zal voor mij pleiten. Dank, Mr voor uwe goedheid. Ik ben onplichtig, Mr, en ik hoop dat gij mij uit 't gevaar zult redden. Mijne vrouw, mijne kinders, och Heere, waar hebben wij dàt verdiend? *(de man snikt).*

A. X. — Courage, vriend; expose-moi ton affaire.

B. Z. — Mr de advocaat, ik versta geen Fransch.

A. X. — Zeg hoe d'affaire g'arriveerd is.

De man vertelt alles, van de naalde tot den draad. Ondertusschen snikt hij, wringt zijne armen, stampt op den grond en roept : mijne vrouw, mijne kinderen, geen werk, in 't gevang, mijn eere kwijt!

Advocaat X is een goedhertige jongen. Hij drukt welgemeend de hand van zijnen wanhopigen cliënt. Ja, daar heeft eene misgreep plaats gehad. Die man is eerlijk en zal vrij komen.

A. X. — Vriend, gij hebt het recht dat ik u defendeere in 't Vlaamsch, maar...

B. Z. — Maar, wat Mr.

A. X. — Ik ben in 't Vlaamsch niet genoeg g'exerceerd en gij zult u niet opposeeren, niet waar, dat ik in 't Fransch spreke?

B. Z. — Oh, Mr de advocaat, hoe zal ik dan weten wat gij zegt?

A. X. — Dat is niet absoluut noodig. Mijn memorie is goed en gij moogt er van g'assureerd zijn dat ik geen enkelen détail zal ommetteeren.

B. Z. — 't Spijt mij, Mr maar mijne zaak ziet ge, ken ik op mijn duimken, en ik zou er wel durven tusschenkomen en u zeggen en ook aan den juge : Mr, hier is nog een punt, dat gij vergeten hebt, excuseert.

A. X. *(glimlachend)*. — Soyez tranquille. Ik pleit dus in 't Fransch, niet waar?

B. Z. — Mr, excuseer, maar kent gij geenen advocaat, die voor mij zou willen pleiten in 't Vlaamsch?

A. X. — Ja, ga hem zoeken. Uwe affaire staat mij aan. Ik ben gedesigneerd om u te defendeeren. Doe mij 't affront niet aan van een anderen advocaat te vragen. Ik geef u mijn woord van eer dat gij zult winnen.

B. Z. — In Gods name! Och menheere, neem het niet kwalijk, maar zeg toch alles, alles wat ik u verteld heb.

A. X. — Bon, bon, tot later.

—

Ondanks de welsprekende Fransche pleidooi van advocaat X., is Z. verwezen tot 3 maanden gevang. Bij 't vernemen van zijne veroordeeling is de ellendige Vlaamsche huisvader in wanhoop

gevallen. Hij zweert bij hoog en bij laag dat zijn verdediger iets belangrijks moet vergeten hebben, anders ware hij al t'huis bij zijne vrouw en kinderen.

N. B. — *Advocaat* X. *is een Vlaamsche dorpsjongen.*

*
* *

Binnen eenigen tijd zal in de Volkskamer het nieuwe wetsontwerp Coremans — bestemd om de wet van 1873 te verbeteren — ter bespreking komen. Wordt de nieuwe wet gestemd, dan is het onrecht, dat wij Vlamingen, lijden verdwenen. Dan wordt immers de openbare rechtsvorderaar, voor de Vlaamsche rechtbanken, gedwongen zijne beschuldiging in 't Vlaamsch uit te spreken, en zoowel de verdediging door de advocaten als het vonnis van den rechter, kortom de gansche rechtspleging moet, uit kracht der wet, in 't Vlaamsch geschieden.

*
* *

Éene vrees blijf ons over, te weten dat de rechters en advocaten een zoo verfranscht en kamank Vlaamsch zullen spreken, dat de eenvoudige werkers en borgers hen niet zullen verstaan. Bereid maar een nieuw wetsontwerp, M. Coremans, waarbij de GRONDIGE kennis der volkstaal VERPLICHTEND wordt gemaakt voor die versteende *fransquillons*.

Liikreden.

't Is voornamelijk « op den boord van het gapend en kille graf,» wanneer iemand het tijdelijke voor het eeuwige heeft verwisseld » dat onze schoone Vlaamsche taal al te dikwijls een afzichtelijk kleed wordt aangetrokken, een handworstenkleed, schreeuwend gekleurd, zottelijk geschakeerd. Een lijkrede, eenvoudig schoon, bescheiden opgesteld, diepgevoeld, in een woord vrij van den heerschenden wansmaak, hoort men al te zeldzaam op onze kerkhoven, opdat ik mij niet verhaaste er hier eene neêr te schrijven die, mijns dunkens, het wel verdient.

*
* *

MIJNE HEEREN,

Als een oude boom begint te kwijnen, verdroogt en sterft, dan klagen wij niet; immers dit kwijnen en sterven is natuur-

lijk. Maar 't doet pijn als de eerste bloemen of de eerste vruchten, door eene verraderlijke vorst aangetast, in éénen nacht verloren gaan, levenloos aan hunne stengels hangen, vallen en verdwijnen in den schoot der aarde.

Zoo ook is het afsterven van eenen bejaarden vriend, eenen grijsaard, niet zoo bedroevend. Ja, somtijds gebeurt het dat wij zijn langen en eervollen levensloop benijden, die hem den tijd en 't geluk schonk *van de droomen zijner jonkheid* te zien verwezenlijken.

Maar wanneer de blinde en onverbiddelijke dood voor slachtoffer neemt een *jeugdigen man*, een *edelmoedigen* en *deugdzamen jongeling*, *eenen vriend*, in den edelsten zin van 't woord, o dan schieten onze oogen vol tranen, dan voelen wij onze herten diep bedroefd, en God vergeve het ons, een klagend gebed stijgt van onze lippen naar den Hemel op.

Langdurig en pijnlijk was de ziekte van onzen braven vriend Gustaaf, maar groot was zijne verduldigheid, voorbeeldig zijne onderworpenheid aan den Wil des Allerhoogsten.

Gustaaf, uit allerchristelijkste ouders geboren, groeide op in een christen luchtkring; zijn geloof en zijne deugd stelde hij altijd boven alles.

De herhaalde slagen der dood,die, eenige maanden geleden, zijne voorbeeldige moeder, en, vóór eenige dagen, eenen broeder troffen, hadden weerklonken in zijne teedere ziel, en van dan af bestond er geen twijfel meer of hij ook zou welhaast eene plaats komen innemen aan de zijde van zijne geliefde ouders, broeders en zuster.

Zonder schrik, zonder gemor, bereidde hij hem tot de dood, en al zijne *geluksdroomen* offerde hij op het altaar van Gods driemaal heiligen Wil.

De schoone dood van Gustaaf moet onze droefheid verzachten. Die dood, ja, is de bekroning van een kort leven, maar ook van een leven vol verdiensten, gewonnen in den schoot zijner familie, door eene echt broederlijke slachtoffering, en in 't maatschappelijk leven door eene ieverige medewerking in al wat goed, deugdelijk en vaderlandsch is.

Laat ons dus, vrienden van Gustaaf, met hem hopen op God's bermhertigheid. Na lijden komt verblijden. Gelijk op den stam, waar bloemen en vruchten kwijnden en stierven vóór hunnen tijd, nieuwe botten schieten, nieuwe bloemen ontluiken, nieuwe vruchten blozen, zoo zal Gustaaf ook uit dezen gewijden grond opstaan in de glorierijke en onverliesbare pracht der kinderen Gods.

Gustaaf, vaarwel!

Brief van eenen student der Hoogeschool van X., aan zijn oud professor.

EERWAARDE HEER,

Met groot genoegen laat ik u weten, dat ik mij meer en meer gewen aan het Universiteitsleven. Gij kent den hier overheerschenden geest onder studenten en professoren : wij, katholieken en vlaamschgezinden, wij maken de minderheid uit, maar eene minderheid die haar niet laat op de teenen trappen en haar vaandel in den zak niet steekt. Iets nochtans ligt mij op de maag, verschooning E. Heer, en 't moet er af. Wij hebben hier eenen professor van scheikunde, M. S., een geleerd man, 'k beken het geern, maar een grove bespotter van den katholieken Godsdienst. Ge zult mij vragen hoe spotternijen en schimpen te pas komen in een, cursus van Scheikunde? Dat weet ik niet; maar 't is toch zeker dat M. S., professor van eene staatsuniversiteit, onder een katholiek ministerie stof vindt overal om ons geloof en onze personen belachelijk te maken. God, Hemel, Hel, Vagevuur, Ziel, Kerk, Paus, Mirakelen, dit alles doet den heer S. schokschouderen, dat zijn voor hem bijgeloovigheden, prullen, goed voor de oude vrouwen, maar onwederroepelijk verwezen « door de hedendaagsche wetenschap! » Ik zal rechtuit biechten : wij, katholieke studenten, wij zijn benauwd van dien bijtenden spotter, want hij is daarbij nog een strenge, onmeedoogende, ja hartelooze rechter voor degenen,die katholiek peizen en leven. Ik zal er bijvoegen

dat wij stillekensaan gewoon worden aan den goddeloozen praat van den kieschen heer S., dat onze verontweerdiging zorgvuldig verdoken wordt om beterswille, in 't diepste onzer zielen, en dat ik, wat mij betreft, geenen lust meer gevoel, als vroeger, om den razenden geus tot de orde terug te roepen. Ook, ik ben de Fransche taal niet genoeg machtig : met al 't gelijk van de wereld, en alle goede redenen in mijn hoofd, zou ik al rap t'ende mijn Fransch zijn, daar staan gapen met mijnen mond vol tanden, en bovendien fel uitgelachen worden door den Waalschen geuzenboel.

Eerw. Heer Professor, ik sluit mijnen brief en ga naar de Hoogeschool om te hooren spotten, à propos, van scheikunde, met God en zijn gebod, onzen Lieven Heer en zijne goddelijke Moeder. Ik heb er 't hart van toegenepen.

Uw ootmoedige en verkleefde oudleerling

R.

ANTWOORD AAN BOVENSTAANDEN BRIEF.

Beminde R.,

Ik heb vreugde en droefheid gevoeld bij 't lezen van uwen brief. Vreugde, omdat gij getrouw zijt gebleven aan uw geloof, ondanks de pogingen van sommigen om het te doen wankelen ; droefheid, omdat gij u onbekwaam erkent om uwe overtuigingen in de Fransche taal voor te staan. Dat gij zulks niet doet tegenover eenen professor, dat is verstaanbaar en, gelijk gij zegt, 't is voorzichtigst. Maar dat gij moet staan gapen en geen woord uit de keel krijgt als uw godsdienst, door onwetende, maar fel gebekte Walen bespot wordt, dat is onvergeeflijk. Gij zijt een ernstige student, gij kent uwen godsdienst duizendmaal beter dan professor S., en al zijt gij gewapend, van top tot teen, met wapenen van 't best gehalte, ge wordt verslagen door verachtelijke dwergen. Aan wie de schuld? Aan u zelven. Honderdmaal wekte ik u op, met uwe andere meesters, om de Fransche taal te spreken, zoo veel en zoo volmaakt mogelijk, en gij deedt het niet uit koppigheid en overdreven Vlaamsch-

gezindheid : gij spraakt enkel UW Vlaamsch, 't is te zeggen de taal van uwe landstreek, en allerzuiverst is zij niet. Uw ongelijk kunt gij herstellen. Kom eens naar hier (erng; druk voor al onze leerlingen uw spijt uit van in 't college al te erge en onverstandige flamingant te zijn geweest; wek ze op om de Fransche taal, die wij niet missen kunnen, zorgvuldig aan te leeren, en alles wordt u vergeven. Ons gelooven zij niet, u zullen zij gelooven. Ontvang den hartelijken groet van

uwen oud-professor,
X.

Eene Caricatuur.

Ozanam schrijft het volgende over België : « Rien ne m'a semblé plus curieux, plus intéressant, que ce petit royaume de Belgique, rencontré le premier sur ma route. En quatre jours, on la traverse en tous sens, avec le temps nécessaire pour visiter raisonnablement Bruxelles, Anvers, Ostende, Gand et Liége. On se croirait transporté dans l'Empire de Lilliput. Et puis cette miniature de nation n'est elle-même que le portrait réduit de trois autres nations : une triple contrefaçon de la France, de l'Angleterre et de l'Allemagne. Contrefaçon partout, dans les mœurs, dans le costume, dans l'architecture, jusque dans la langue. Le peuple parle Wallon et Flamand, c'est-à-dire un patois d'origine romane et un autre d'origine germanique, mais tous deux détestables. Le français officiel du gouvernement et des journaux ne vaut guères davantage. Les productions littéraires du cru se distinguent par un goût de terroir ; en toutes choses règne une certaine gaucherie qui accompagne toujours l'imitation, quand elle n'est pas sûre d'elle-même. On tremble à chaque instant que ce pauvre *Lion Belge* ne montre le bout de l'oreille. »

Die regelen bevatten het Symbolum des geloofs van de meeste Franschen, aangaande België. Al voegt Ozanam bij die bijtende beoordeeling eenige vleiende woorden, of liever eenige waarheden over den handel, nijverheid, diepen godsdienst- en vrijheidszin en liefde der Belgen voor de schoone kunsten, toch

blijft het een onloochenbaar feit, dat de meeste hoop onzer zuiderburen deze caricatuur nemen voor eene getrouwe schets der wezenlijkheid. Eilaas, zijn wij daar niet grootendeels de schuld van? Hebben wij genoegzaam ons Vlaamsch Land, met zijne taal en zeden, van allen vreemden en verbasterenden invloed vrij bewaard? Eens op Vlaamschen bodem, ademt de reiziger niets anders meer dan Vlaamsche lucht, gevoelt hij hem hier aanstonds in eene vreemde wel afgeteekende streek, gelijk het voor hem het geval was, als hij den voet zette in Engeland, Duitschland, Frankrijk en Holland? Zoude het een wonder zijn dat een Franschman geheel Vlaanderen doorreisde, van Geeraardsbergen of Kortrijk tot Antwerpen, zonder iets anders te hooren, op den spoortrein en in de standplaatsen, dan Fransch zonder iets anders te zien en te lezen dan Fransche opschriften en gazetten? Wat moet die peizen van de zonen der helden van Groeningerveld? En van den Vlaamschen Leeuw? Dat hij Leliaard is geworden, of dat Vlaanderen van de landkaart is afgeschrabt?

Waar 't vliegen wil.

Gestrenge lezer, gij hebt misschien al menigmaal gemompeld, onder 't lezen van deze bladjes : « Wat vermetelheid van zoo maar stoutweg zijn vonnis te strijken over allerhande Vlaamsche quaestiën. Ware P. E. A. zelf maar een fatsoenlijke penneman, maar...! Zie, lieve lezer, diezelfde bedenking heb ik ook al dikwijls gemaakt, onder 't doorbladeren van eenige onlangs verschenen Vlaamsche boeken. Wat vermetelheid, dacht ik, van boeken te schrijven als men de taal, welke men gebruikt, niet grondig kent! »

Zonder de auteurs te noemen, zal ik eenige staalkens geven van drollige, duistere, stroeve, belachelijke, teenemaal onvlaamsche gezegden, welke men verbaasd is aan te treffen bij schrijvers, die op de hoogste sporten zijn geklauterd der schrijversladder.

« Oneindig meer hinderden haar de afschuwelijke volksma-

nieren, de gemeene kazernewoorden, en vooral walgde haar de onverdragelijke kroegreuk,dien X... in de plooien (!?) zijner kleeren openlijk (!?) haar huis binnenleidde (!?). — Als jongeling verdwenen die grondtrekken niet uit zijn karakter. — Zijne houding en zijn gang kenmerken (!?) iets meer dan achteloosheid. — Lang en mager (!?) van gestalte. — 't Is nog slechts éen uur 's nachts, en reeds (!?) is de lange wandelweg zonder eene beduidende (!?) beweging. — Men liet er gezegden hooren die in geen hondenstal (!?) zouden herhaald worden. — In het midden dezer ontketening van alle zedelijk verval (!!). — Mevrouw X. mag nog altijd als eene schoone vrouw aanzien worden : zij is lang en rank van gestalte, gezet zonder iets overtolligs... de oogen zijn donker, doch niet ontdaan van zachtheid en kalmte. — Zij wil hare vertrekken bereiken, nu zij eensklaps voor haren echtgenoot staat. — De knaap verfrommelt met zijn twee uitgespreide handen het beddelaken. — X. vouwt het papiertje met de vingers der rechterhand, op een eigenaardige wijze, in vier, dan in acht, en steekt het schier onverschillig in den vestzak. »

Men ziet het, sommige romanciers zijn door de beschrijvingskoorts aangedaan; niets ontsnapt aan hun bespiedend oog; niets wordt gerust gelaten; de onbeduidendste voorwerpen, de natuurlijkste dingen, omstandigheden welke een kind zou raden en onverlet laten, worden in 't licht geplaatst en zorgvuldig afgeteekend. En wat zegt gij hiervan? « De dorpel der deur is half versleten; deze laatste is vermold en geverfd in 't bruin; boven de deur zijn letters uitgekapt, in den marmeren rondboog; het sleutelgat is veel te wijd voor den sleutel, dien mijn geleider uit den zak had gehaald; de deur bleef toe, al deed de sleutel de tong van 't slot heen en weer gaan! »

Nog iets lekkers : « Wat verders zitten twee Oostenrijksche officieren, die met woede hunne karbonaden verslinden, daar zij vreezen dat de tijd ontbreken zal om dit bedaard te doen; ik zie een jong mensch, die nog niet veel schijnt gereisd te hebben, zenuwachtig blazen over een bord met soep : nevens hem staat een Tyroler, in grijzen frak met groene kraag, die zeer bedaard een glas bokbier in éene teug door de keel laat

loopen en daarna het schuim van zijnen bokbaard lekt. » — « De knaap rookt eene cigarette, die in twee minuten verbrand is. » — De graaf schaarde zich onder 't vaandel der Patriotten. — Hier en daar bemerken wij een twintigtal stoelen. — Een donkere gang doet zich voor onze oogen op. — Laat ons van het leven genieten. — Hetzelfde bloed gulpt ons door de aderen. — Een glimlach van innige ontroering dartelde om zijne lippen. — Parijs, een groote stad in Frankrijk.— Het huis, in een rotsachtigen stijl gebouwd, vertoonde een gunstig aanzien. — Wanneer de bliksem in vurige slangen de lucht doorklievend, den weg niet verlichtte, was het pikdonker. — Eenen vijand onder zijuen arendsblik verpletten. — Eene eikenhouten tafel met lijvige doch gebeitelde voeten. — Een smartfloers van treurigen twijfel kwam haar gelaat plotselings ontverwen. — In zijn breed voorhoofd ademden wijsheid en rijp overleg. »

Op elke bladzijde stoot men tegen soortgelijke kemels. Ach, leefde vader David nog, hoe zou hij op de kneukels slaan van die schrijverkens en misnoegd schuddebollend wijzen op dit onkruid, dat schrikkelijk tiert in al te veel boeken, die men in onze handen steekt. Sommige romanciers werken met een naaimachien; zij geven geen acht op de grondige beteekenis der woorden, noch op het overeenstemmen en volhouden der beelden : hunne taal is overtollig rijk aan *zich*'s en aan uitdrukkingen, uit Holland overgewaaid, welke zij drukken, maar sprekend, beschaamd zouden zijn bij de Vlamingen te gebruiken. Hoe talrijk ook de romans zijn die zij... gieten, hun stijl blijft opgeblazen, ruw, onnatuurlijk. Eenvoudige schoonheid, juistheid, vloeiendheid, duidelijkheid zijn er niet in te vinden.

De uitspraak in de scholen.

Goed en zuiver moet de uitspraak zijn der meesters, wil men dat de kinders goed en zuiver spreken. Maar dat men alle overdrevenheid vermijde, niet te veel belachelijk op de letter spreke, noch de kleinen naar huis zende met klanken, die de ouders nooit hebben gehoord. Een onderwijzer moet rekening

houden van den woordenschat en de gewone manier van spreken der streek, waar hij gevestigd is; wat ontegensprekelijk wanklank en onbeschaafde taal is, dat alleen zal hij allengskens trachten uit te roeien.

Op de Grenzen van 't Vlaamsche Land.

Weet gij hoe het staat met 't Vlaamsch, in zekere onderwijsgestichten, op de grenzen van 't Vlaamsche Land? De Walen en de Vlamingen, allen ondereen, leeren er Vlaamsch, in eene Fransche spraakkunst. In de hoogere klassen is men soms een geheele maand zonder les van Vlaamsch! Nooit een opstel in 't Vlaamsch! Van tijd tot tijd eene vertaling uit net Vlaamsch in 't Fransch. Een student, komende uit de Rhetorica van ginder, landt in de Hoogeschool aan,zonder een woord gehoord te hebben van de geschiedenis der Vlaamsche letteren, van Vondel, Willems, De Koninck! 't Is kolossaal! Al 't Vlaamsch, dat zij wisten, ontleeren daar de Vlaamsche jongens, en in geval dat zij dat *fransquillonnennest* verlaten om naar een Vlaamschgezind college te gaan, blijven zij lang aan den steert hunner klas, in de Vlaamsche taal.

*
* *

Hoe het stond, en nu staat in sommige colleges, met het Vlaamsch.

Vlaamsche lessen in 1860.
(Vroeger was 't nog slechter.)

Wekelijks één uurke Vlaamsch:

Spraakkunst van David of lezing uit de *Vaderlandsche Historie* van denzelfde, in de hoogere klassen. —

Bijna alle maanden eene vertaling uit het latijn.

—

Vlaamsche lessen sedert eenige jaren.

Gewone wekelijksche les van eene uur spraakkunst, uitleggingen van stukken, geschiedenis der Vlaamsche letteren.

Twee- of drijmaal per week vertaling in 't Vlaamsch, uit het grieksch en Latijn, in de hoogere klassen; uitlegging

UITSLAG.

De beste leerlingen zelven achten hunne moedertaal niet; zij waren niet in staat ze, zonder fouten, te schrijven. Eens uit 't college, hadden zij ze al gauw geheel en gansch vergeten.

drie kwartieren per week, der Heilige Vaders, in 't Vlaamsch. — De opgelegde opstellen zijn beurtelings in 't Latijn, Fransch en vlaamsch. — De katechismus wordt uitgelegd in 't Vlaamsch, alsook de geschiedenis en de aardrijkskunde, gewoonlijk toch. De declamatiën en lezingen geschieden in 't Vlaamsch zoo dikwijls als in 't Fransch—op de prijsdeelingen, letterkundige zittingen en feesten klinkt het Vlaamsche lied, het Vlaamsch gedicht, de Vlaamsche redevoering.

—

UITSLAG.

Niet alleen de beste, maar al de leerlingen achten en beminnen hunne moedertaal, naar 't voorbeeld hunner meesters. Zij achten haar, omdat zij haar kennen; zij beminnen haar om hare schoonheid en zij zullen haar later verdedigen telkens dat hare rechten zullen miskend worden.

Een woord over de Vlaamsche Academie.

Men heeft hierboven kunnen lezen wat wij van de Vlaamsche Academie verwachten. Wij hebben haar van den beginne af aanzien voor eene belangrijke instelling, de bekroning van onze vijftigjarige pogingen, om op denzelfden voet te geraken als de

Walen. Onze beste krachten zijn daar samengepakt, de Vlaamsche Academie zal het hoofd en het hert worden van 't Vlaamsche leven. Men zou denken dat al de Vlamingén, en bijzonderlijk deze, die eene pen houden, vuriglijk de inrichting onzer *Taalkamer* hebben gewenscht? Zoo is het niet. Ik lees immers in een weekblad het volgende, gedagteekend van 27 November 1885 : « Daar wordt al weder geraasd van de Nederlandsche Academie te wege. Sommige bladen heeten ze, op Vlaamschen trant, eene *Taalkamer*. Alzoo dient men dit vreemd wezen niet te vervlaamschen, want vreemd zal deze Academie zijn in ons land. Fransch van oorbeeld en oorsprong, en schoolsch op zijn Nederlandsch in haar werk. De Nederlanders willen er niet van : onze Belgen gaan ze algelijk maken : *Belges commes des oies*, zegt de Fransch ; en, heeft hij niet dikwijls gelijk, zoo zou hij wel kunnen nu gelijk hebben.

» Deze Academie zal ons eigen wezen bestrijden. 't En zal geene Vlaamsche of Nederduitsche Academie zijn, maar eene Nederlandsche; en Nederlandsch beteekent dat zij de gedachten en de taal zal voorenstaan, die alle verstandige Nederlanders verwerpen en die allicht onder de ware geleerden in Nederland geen enkelen verdediger meer zullen vinden.

» Deze Academie zal een folterkamer zijn, waar onze dierbare, vrije, levende, struische taal zal gepraamd worden in allerlei knellend getuig, totdat zij, half doodgesnoerd, noch loopen noch springen meer en zal kunnen, haar kleur en glans zal verliezen, en langzamerhand aan 't kuchen zal gaan om, zoo er niet vooren gezegd wordt en goede hulpe toegebracht, uit te teeren en te vergaan. »

Deze voorzegging werd gelukkiglijk niet verwezenlijkt! Dezelfde pen schrijft immers den 15 Juli 1886 : « Om aan sommigen aan te staan, had de Academie een geuzennest moeten zijn, « pour s'emparer du mouvement flamand », om onze vaderlandsche beweging tot ongodsdienstigheid te verwringen. Zulk werk en zullen de achttien benoemde leden niet aangaan. Mannen zijn zij, die 't Vlaamsch zullen behertigen, en anders niets. Zij zullen met kracht de rechten van het Vlaamsch verdedigen tegen sommige hedendaagsche gedachten, die uit school-

vosserie spruiten. Zij bevat kenders der oude tale, die 't gene sommigen nu uit de tale bannen, als deugdelijk oud en nog levend Vlaamsch zullen bevestigen. »

Eerst donder en bliksem, en daarna lachende zonneschijn. Maar wat zou de schrijver toch gepeisd hebben? Dat het ministerie in staat was eene Academie — geuzennest te maken, en dat hij, schrijver, dit schandaal moest beletten, met de alarmklok te luiden? Wat peist hij nu? Dat hij hem wat te onbedacht, te gauw heeft boos gemaakt, meen ik.

Athenea.

Het onderwijzend personeel van Antwerpen's Atheneum bestaat grootendeels uit Walen, die geen Vlaamsch kennen, en uit eenige Vlamingen, die geheel verfranscht het Vlaamsch meer vijandig zijn dan de Walen zelven.

Aan 't hoofd van zeven Atheneums in 't Vlaamsche land staan Waalsche prefecten,die geen of maar weinig Vlaamsch kennen. 't Zelfde geval bestaat voor zestien bestuurders en bestuursters van Vlaamsche middelbare scholen en ontelbare leeraars, opzichters, onderwijzers enz. Die toestand mag niet voortduren. In Frankrijk werd den 13 Februari 1883 eene wet gestemd betrekkelijk het onderwijs in Algiers; zij legt de kennis op der Arabische taal, aan 't personeel der officieële scholen, in al de Araabsche gemeenten. Ik vraag dat de Vlamingen door hun Vlaamsch ministerie behandeld worden gelijk de Araben het zijn door de Franschen, hunne veroveraars. (Getrokken uit de redevoering van den heer Coremans, zitting van 1 December 1886.)

Wij nemen gretiglijk de gelegenheid waar om den achtbaren volksvertegenwoordiger Coremans te bedanken, in den naam van 't erkentelijk Vlaamsch België, voor de onwaardeerbare diensten, welke hij sedert meer dan vijf en twintig jaar aan de Vlaamsche zaak heeft bewezen. Zijn onvermoeibare pogingen, zijne echt Vlaamsche rondborstigheid, die hem den verpestenden invloed van 't Fransch overal doet bestrijden : zijne gespierde taal, zijne snedige scherts die, in de Antwerpsche mee-

tingen, den geestdrift en den lach verwekken zijner getrouwe vrienden; zijne onverschrokkenheid in de Kamer, tegenover de tergende Walen, die ons Vlamingen met de vuist bedreigen omdat wij, die twee talen kennen, op denzelfden voet willen staan als de Walen die er maar ééne kennen; zijn edelmoedig karakter, dat hem zijne talenten en krachten doet toewijden aan 't werk der volksontvoogding, aan den vooruitgang en de glorie van Vlaamsch België, hebben zijne taalgenooten met bewondering, erkentelijkheid en liefde voor hem vervuld. Aan de verbasterde Vlamingen, die ons toegrijnzen : *Wie baande hem ooit eenen weg met 't Vlaamsch?* antwoorden wij :

Ziet onzen Coremans !

't Kinderoogje.

Schoon is 't oog der gouden sterre
Die ons, in den lentenacht,
Hope stralend, vreugde blinkend,
Uit den hemel tegenlacht.

Schoon is 't oog der blauwe blomme
Dat, zoo zuiver en zoo zacht,
Liefde sprekend, onschuld geurend,
Langs het pad ons tegenlacht.

Schooner dan de gouden sterre,
Schooner dan de liefste blom,
Is het oog van 't kind. — Hoe geerne
Schouw ik in dat heiligdom !

't Is als 't blauw azuur zoo zachte,
't Is als 't oog der englen rein ;
Alles wat dat oog weerspiegelt
Is des Hemels wederschijn.

Voel ik mijne hope wanklen
Onder 't drukken van de smart,
Uit het blauwe kinderoogje
Schep ik troost voor 't bloedend hart.

O! zoo troostend als de stralen
Die het kinderoogje schiet,
Spreken tot het hart de blommen
Noch de starrenoogen niet!

Naar het Hoogduitsch van AUGUST BAUMANN.

Werkmanstroost.

'k Ben arm, en om mijn arremoê
Word ik versmaad door vele menschen,
Doch nooit, hoe 't lot mij lijden doe,
Zal ik het frisch gebloemt zien slensen
Van vreê en vreugd en waar geluk,
Dat mij omringt in feest en druk.

Altijd het oog gericht naar God,
Den Opperheer van alle dingen,
Blijft in het zwaar en nedrig lot
Een star mijn levenspad beschingen,
De star der hoop op 't schittrend loon,
Dat mij verwacht ter hemelwoon.

o Neen! ik haat de rijken niet,
Zoo min als hen, die mij versmaden :
Voor hen glimt ook het blij verschiet,
Waar hoog geluk ons zal verzaden,
Waar 't onverganklijke loon
Den armen lijder wordt geboôn.

Asper. A. VAN HEUVERSWYN.

Rodolphus'legende.

Het avondduister is reeds lang gevallen. De straten der stad Aken zijn eenzaam en stil.

Op één punt dezer stad ziet men, te midden der duisternis, een kasteel oprijzen, langs welks spitsboogvormige vensters zich een stroom van licht beweegt. Vreugdekreten, uit het gebouw opstijgend, verbreken in zijne nabijheid bij tusschenpoozen de diepe rust, die in de stad van Karel-den-Groote heerscht. Rond eene groote feesttafel, die onder het zwaar gewicht van het gouden dischgerief en van de keurige gerechten als zucht en bezwijkt, heeft een aantal voorname personen plaats genomen.

De dischgenooten heffen, te midden van de uitbundigste toejuichingen, de met wijn parelende drinkschalen op, en ledigen hunne vreugdebekers ter eere van een oprechten christen en van een warmen dienaar der Hemelkoninginne, ter eere van Rodolphus (1), die nog onlangs hun trouwe gezel in elk gevaar was, doch thans sedert ettelijke dagen tot keizer van Duitschland verkozen is.

Juichten de aanwezigen met vroolijk gestemde gemoederen, de keizer nochtans sloeg eenigen tijd een mijmerenden en afgetrokken blik op dit luisterrijk feestmaal.

De gedachten van den vorst zweefden elders; zijne eenvoudige woonplaats te Habsburg lag hem zeer aan 't harte; dáár immers had hij zijn kinderjaren gesleten, dáár immers was het zaad van echte godsdienst en deugd in zijn hart uitgestrooid; dáár had hij een moeielijk te temmen strijdros beteugeld, kortom, dáár had men hem de eerste maal den maliënkolder om de leden gegespt. Dat alles zweefde hem zoo klaar voor

(1) Rodolphus, landgraaf van den Elzas, graaf van Habsburg, in Argevië, werd 30 September 1275 te Francfort tot keizer van Duitschland gekozen, en te Aken gekroond 28 October. De hoofdinhoud van dit verhaal steunt op geschiedkundigen grond. De tegenwoordige keizer van Oostenrijk stamt van dezen Rodolphus af.

den geest, dat hij geheel verslonden scheen in die bekommeringen. Doch, zich het doel der achtingswaardige vergadering wederom herinnerend, geeft hij eindelijk een teeken, dat door de verwelkomde en feestvierende schaar opgemerkt wordt.

De dischgenooten verwachten verrast te zullen worden met eenen jeugdigen en schoonen bard (1), een eersten troubadour, die de roemrijke wapenfeiten van Karel-den-Groote met zijne twaalf Paladijnen (2) tot boeiende stoffe van den zang gekozen heeft. Aller verwachting wordt meer en meer gespannen, aller nieuwsgierigheid wordt sterker geprikkeld. Het gordijn wordt weldra weggeschoven; verwondering loopt over aller aangezicht. Met langzamen, statigen gang treedt een eerbiedwaardige grijsaard te voorschijn. De hooge ouderdom heeft rimpels op het gelaat van den man geploegd, dat nochtans de weêr-

(1) Bij de oude Galliërs en Kelten werden de uitstekende dichters en zangers met de benaming van *bard* bestempeld; zij, die in de middeleeuwen de volkssagen voordroegen, werden *troubadours* geheeten en zij die de liederen dezer zangers met hun snaartuig begeleidden, of soms ook wel de zangstukken zelven opstelden, *minstreelen*. Tijdens Karel-den-Groote en in het riddertijdvak werden de dichters en zangers troubadours en minstreelen geheeten, die van kasteel tot kasteel rondtrokken om er hunne liederen met begeleiding der vedel te zingen. Wij hebben hier de uitdrukkingen minstreel enz. behouden, omdat die in de Fransche ballade ook voorkomen, waarvan ons stuk eene vrije vertolking is.

(2) Ofschoon Karel-de-Groote door sommige dichters als een strijdzuchtige held in een Oostersch vorst herschapen is, blijft hij nochtans de hoofdpersoon en het verbindingspunt in zijnen fabelkring, terwijl men naast hem ook de daden zijner twaalf dappere ridders of pairs, ook Paladijnen, in een romantisch kleed gestoken vindt. De namen nu dezer twaalf Paladijnen luidden : 1. Roeland, zoon van Uilon en Bertha (Karel's zuster). 2. Arastagnus van Bretagne. 3. Holger. 4. Olivier. 5. Baldwijn, broeder van Roeland. 6. Engeler van Aquitanië. 7. Samson, hertog van Burgondië. 8. Constantijn van Griekenland. 9. Reinout. 10. Ivo. 11. Diederik, en 12. Gaifer, koning van Bordeaux, terwijl Gelloen, ook Ganelon, in den fabelkring van Karel-den-Groote de rol des verraders speelt, die in den fabelkring van Arthur door den drossaard Key vervuld wordt.

kaatsing biedt van zijne inwendige rust en vrede. Zijn hoofd is kaal; de nog weinige en de door ouderdom verzilverde haren golven over de schouders, en de sneeuwwitte baard, tot op de borst afhangend, verheft nog meer dat eerbiedinboezemend aanschijn.

De grijsaard, voor de vergadering opgetreden, buigt zedig en bevallig voor den nieuwen keizer, voor de prinsen en baronnen, voor geheel die uitgelezen menigte. Dan neemt hij zijne ivoren harp, ontlokt haar eenige tonen, bereidt zich tot den zang, en groet nog eenmaal den vorst met de aanzienlijken van zijn gezelschap. De oude minstreel zingt op statigen toon :

Inleiding.

O Christus, o mijn Meester, o mijn God! verrijk mijne stem met bevalligheid, opdat hare tonen zacht en aangenaam klinken, evenals de klank eener zilveren of gouden bel.

Ik wil den hoogverdienden lof bezingen, die een edelmoedig en onversaagd hart voor dezen keizer eenmaal verworven heeft.

Uw bereidwillige en getrouwe dienaar hoopt vandaag die eer dubbel waardig te wezen, want in den zang zal hij, met begeleiding zijner harp, tevens de grootheid van eenen oprechten held en de verhevenheid van een waren christen verheerlijken.

I.

Aan den voet der bergen van Zwitserland rijst een zeer oud kasteel, welks stevig gekantelde muren en ijzersterke borstweringen de aanvallen des vijands kunnen trotseeren.

Daar stond vóór vele jaren de bakermat van een vromen heer, die om zijne heldendaden thans nog in aanzien geklommen is en heinde en verre vermaard werd. Zijne schitterende feiten ontleenen hunnen glans niet alleen aan de liefde, welke hij voor den Schepper des heelals en voor de Koningin des hemels koesterde, maar ook aan den eerbied, waarmede hij eenen gezalfde des Heeren, eenen priester van Christus bejegende, op een oogenblik, toen de hemelsche en de laatste teerspijze naar eenen zieltogende werd gebracht.

II.

De burchtjonker van voornoemd kasteel had wederom zijn fier ros bestegen, was van boog en pijlen voorzien en had daarenboven zich nog met een langen jachtspriet gewapend, als hij op zekeren dag in vollen draf over eene vlakte heenrende.

Hij was ter jacht getogen om reebokken en wilde zwijnen neer te vellen.

Toen de zon reeds grootendeels naar het westen was weggedoken en de avondschemering weldra zou vallen, had nog niet één stuk wild zijn onvermoeiden ijver en zware afmatting beloond; zijne weitasch was nog niet geopend. De oorzaak dezer vergeefsche inspanning was wellicht te zoeken in het verschrikkelijk onweer van den vorigen dag. Het tempeest had de wilde zwijnen tot in het diepste hunner schuilhoeken en krochten en de reebokken naar de kruinen der bergen gejaagd.

De jager vormde dan het voornemen om huiswaarts te keeren.

Weldra geeft hij het trappelend paard de sporen en zet den koers zonder vangst naar het kasteel voort.

Kommervol en ongerust is hij op zijnen terugtocht; zijne pijlen hadden niets geschoten, zijn jachtspriet was door geen huid van dier noch vogel gedrild; de hazewinden hadden hunne tanden in geen wild geslagen. De jager was volkomen neerslachtig, want de dag scheen hem verloren.

Dat die burchtjonker moed scheppe, kommer en onrust afschudde! dat hij zich opbeure en verheuge, want de dag is nog geenszins vruchteloos ten einde gesneld!

III.

De hazewinden doorkruisen voortdurend in alle richtingen de vlakte; zij hebben eindelijk spoor geroken, zij achtervolgen een wild zwijn.

Weldra hebben de honden in eenen wildsnellen loop het dier in hunne nabijheid ontdekt; het snuivend paard steekt de ooren op, briescht en steigert. De jager schijnt met een nieuw

leven bezield; hij legt den pijl op den boog, grijpt naar den jachtspriet en houdt een loerend oog op de aankomst van het wild zwijn.

Maar eensklaps wordt 's jagers gespannen verwachting van dit alles afgetrokken. Hij hoort in de verte het geklingel eener bel, en slaat met nieuwsgierigheid en belangstelling zijne blikken rond. Spoedig ontwaart hij langs den kant der beek, die onlangs door den storm tot een stroom geklommen was, eenen priester van het burchtslot; de man draagt tegen zijne borst eene ciborie, met den Godmensch.

Aan de overzijde der beek (prevelt de jager tot zichzelven), ligt zeker een ongelukkige, die, aan den grenspaal zijns levens gekomen, naar zijnen Schepper verlangt, Hem verwacht, Hem roept.

Maar hoe zal die zieltogende den troost genieten om in zijn laatste uur den God van liefde en barmhartigheid te ontvangen? Hoe zal hij dat genoegen nog eens kunnen smaken eer dat hij vóór Christus' vierschaar zal gedagvaard worden? Geene brug is in de nabijheid over de beek geslagen. Dit gemeenschapsmiddel, trouwens, zou in dit oogenblik weinig of niets baten; het water is hoog geklommen, het is gewassen tot een breeden stroom.

IV.

Door riddervuur aangeblakerd, komt de edele burchtjonker op zijn moedigen klepper in vollen draf aangereden.

Op het zien van de gouden ciborie springt hij fluks uit den rijzadel, werpt zich ter aarde en aanbidt den Godmensch die, onder de nederige gedaante van brood, niet alleen zijne godheid, maar ook zijne menschheid voor het sterfelijk oog verborgen houdt.

— Goede kapelaan! zoo klonk eindelijk des jonkers stem, bestijg met uwen kostbaren Schat mijn getrouwen draver. Vrees niet, ik zelf zal het paard met vaste hand bij den toom door 't water leiden. — Toen de geloofsvolle jager aldus sprak, bad de priester den Zaligmaker, Dien hij onder de gedaante der H. Hostie in de hoogte hield, ten einde den edelhartigen

Christen te beloonen, die ter liefde Gods dat offer uit vrije beweging bracht.

De God van liefde wilde zelf de opoffering van dien dappere, uit een roemrijk en heldhaftig geslacht gesproten, niet onbeloond laten. Op de weegschaal der wedervergelding heeft de milddadigheid van den Christus, die door het huldebewijs dezes jeudigen jagers eenmaal vereerd werd, ruimschoots opgewogen tegen de deugd en vroomheid van den burchtheer. Ja, de hooggevierde vriendenkring, de uitgelezen kern van het Duitsche Rijk moet voor een zoo edelmoedig hart den toejuichingsbeker ledigen.

V.

De priester, geen middel ziende om de overzijde des waters te bereiken, bestijgt het paard met zijnen Verlosser op zijn hart.

Niettegenstaande een loeiend golfgeweld leidt de jager met stevige hand zijn levenslustig dier dwars door den breeden stroom.

Beiden zetten behouden aan gene zijde voet aan wal.

Hier laat de jonkheer den priester alleen, die den zieke bijstaat, hem den goeden God geeft, en verder den kranke helpt totdat hij in rust en vreugde zijne oogen voor het ondermaansche sluit. Na zijn paard ter beschikking van den priester gesteld te hebben, begeeft zich de jager huiswaarts, terwijl hij in vreugdevolle gedachten verslonden en getroost was over dit verdienstelijk werk.

Een hemelsch genoegen doorstroomt zijne ziel, want niets was hem zoeter dan bij zich zelven te prevelen : Neen, de dag is niet verloren.

De priester brengt den volgenden dag, met dankzegging, het paard terug naar den burchtjonker.

Neen — zegt de man — het paard heeft gisteren mijnen God en Schepper gevoerd, ik wil het uit eerbied niet meer bestijgen noch voor de jacht, noch ten oorlog. Gij, heer kapelaan, zul voortaan het dier gebuiken tot dienst van den Opperheer

want ik heb het Hem gisteren gegeven, die mij het leven, het goed, ja alles wat ik bezit, geschonken heeft.

In waarheid kon hij aldus spreken; zonder den vromen ridder immers had de stervende ongetwijfeld de troostmiddelen van onze Moeder de H. Kerk niet ontvangen.

Slotzang.

De Heer der heirscharen, van ontelbare engelen omstuwd, en in 't midden van het hemelsch Hof op zijnen troon gezeteld, liet een welwillenden blik op de prijzenswaardige daad van den burchtjonker vallen.

Hier staakte de zanger zijn lied.

Zijn vingers tokkelden niet meer de snaren der ivoren harp, het snaartuig stond nu stom aan zijne zijde.

Aller gemoed was zichtbaar getroffen, doch vooral de hartesnaar van Rodolphus was gevoelig geraakt door het lied van den achtingswaardigen bard.

Maar aller verbazing, en bijzonder die van den keizer, steeg ten top, toen de grijsaard, plotseling zijn overkleed afleggende, daar in priestergewaad voor die talrijke feestvrienden stond.

Eerbiedvolle grijsaard! — sprak nu de keizer, zoodra zijne tranen van aandoening en vreugde gestelpt waren — eerbiedvolle grijsaard! plaats u bij het feestmaal aan mijn rechterzijde; gij zult voortaan uwe woning aan mijn Hof vestigen; daar zult gij in 't vervolg den Koning der koningen dienen, en aan Rodolphus zal het ter eere verstrekken van uwe wijze raadgevingen gebruik te maken, want gij hebt op dit feest mij een mijner vroegere werken herinnerd, waaraan ik Gods milden zegen te danken heb, waaraan ik mijn wijdvermaarden roem verschuldigd ben.

Met een daverend handgeklap werden des keizers woorden door de geheele schaar begroet en toegejuicht, als bewijs der algemeene deelneming aan die vreugde.

Maar hoe moeten de harten der juichende feestmenigte geklopt hebben, door welken elektrichen schok als 't ware

getroffen zijn, toen de keizer, den zanger eindelijk herkennend, opstond en den grijsaard om den hals viel onder de woorden :

— « Gij zijt die priester, welke den Godmensch naar den stervende droeg. » — En toen de gezalfde des Heeren hierop onmiddellijk liet volgen : —

« — En Uwe Majesteit was die jager, wiens vaste hand het paard, waarop ik toen gezeten was, bij de teugels door den breeden stroom leidde ! »

Abdij te Postel. TH.-IGN. WELVAARTS, Prior.

—o—

Vlaamsche Hoogeschool.

In het jaarboek van 't Davidsfonds, 1886, is er, onder mijn handteeken, eene verhandeling verschenen, voor titel dragende : « *Waarom ik het Vlaamsch bemin.* »

Daar sommigen verkeerdelijk hebben verstaan hetgeen ik in die verhandeling onder nummer IV, over Vlaamsche Hoogescholen, heb vooruitgezet, acht ik het geraadzaam desaangaande eenige woorden uitleg te geven.

« Nu nog een woord, zoo schreef ik in 1886, over het *hooger onderwijs* :

Theoretisch gesproken, ware het hier nogmaals verkieslijker dat het Vlaamsch tot voertuig van dit onderwijs wierde gebruikt; omdat hier, zoo wel als in het middelbaar onderwijs, onze taal door haren rijkdom beter geschikt is dan de Fransche om tot voertuig te dienen van het wetenschappelijk onderricht.

Edoch, onder practisch oogpunt beschouwd, komt de zaak geheel anders voor :

1° Indien het hooger onderwijs in het Vlaamsch gegeven wierd, zou het den Vlamingen moeilijk vallen op wetenschappelijk terrein met de Walen in gemeenschap te komen.

2° Onze Hoogescholen zijn verdeeld in officiëele en vrije; reeds nu kost het weleens moeite om voor de vier academische steden leeraars te vinden, wier onderwijs niet voor dat onzer naburen moet onderdoen. Welnu, als nevens de vier Fransche Hoogescholen er ééne of twee Vlaamsche moesten worden opgericht, zou het fel te betwijfelen vallen of het Belgisch hooger onderwijs zijnen alouden roem zou kunnen staande houden.

3° De Vlaamsche literatuur is nog niet genoeg in volmaaktheid gestegen, om van nu af met weerdigheid in al de leeraarstoelen eener Hoogeschool te kunnen tronen.

4° Hoe vele ouders zouden, *in de tegenwoordige omstandigheden*, er in toestemmen, dat hunne kinderen de hoogere wetenschappen in 't Vlaamsch wierden aangeleerd?

5° Eindelijk is het ook nog waar, dat, hoe verder een student in zijne studiën is gevorderd, hoe minder gevaar de krenking van methode in het onderwijsstelsel voor hem oplevert.

Om deze verschillige redenen ben ik van gevoelen, dat wij, *voor het oogenblik*, ons moeten bepalen onze Vlaamsche rechten enkel op het lager en middelbaar onderwijs te doen gelden.

God geve dat onze pogingen, op dit terrein ten minste, met welgelukken mogen bekroond worden (Zie 't Jaarboek van het Davidsfonds voor 1886, bl. 151-152). »

—

Laten wij, één voor één, die verschillige punten onderzoeken.

1° *Indien het hooger onderwijs in het Vlaamsch gegeven wierd, zou het den Vlamingen moeilijk vallen op wetenschappelijk terrein met de Walen in gemeenschap te komen.*

Om mijn gedacht klaarder te maken, zij het mij toegelaten nog eerst eenen blik op 't middelbaar onderwijs te werpen.

Wij werken en wij kampen voor de vervlaamsching van 't middelbaar onderwijs — dit om verschillige redenen, breedvoerig in mijne voordracht van 1886 uitgelegd.

Edoch, eene moeilijkheid rijst hier op, niet zoo zeer voor wat de talen en de letterkunde betreft, als voor 't aanleeren der wetenschappen. Immers, gelijk de zaken gestaan en gelegen zijn in ons land, zal de Vlaming, met zijne Vlaamsche kunstwoorden alleen, niet verre in de wereld vooruitkomen. Wil hij b. v. zijne wetenschappelijke studiën op deze of gene Hoogeschool voortzetten, hij zal niet weinig moeite hebben om zich al die vakwoorden der meet- en stelkunst enz. zoo maar opeens in 't Fransch eigen te maken.

Het spreekt dus van zelf, dat, *voor 't oogenblik ten minste*, de vervlaamsching van 't middelbaar onderwijs niet kan of niet mag geschieden, tenzij men in 't wetenschappelijk onderricht ook de Fransche vakwoorden naast de Vlaamsche bezige.

Dit stelsel nochtans gaat ook met zekere moeilijkheden gepaard. Eene wetenschap bestaat niet alleen uit kunstwoorden; zij behelst ook verschillige uitdrukkingen, welke aan die wetenschap eigen zijn, en die ik de *kunsttaal* zal noemen.

Welnu, de kunstwoorden in de twee talen aanleeren, dat kan er nog al door. Maar zal de student er in gelukken, niet alleen de kunstwoorden, maar gansch de kunsttaal ook in 't Fransch *volkomen* meester te worden? Daar twijfel ik eenigszins aan.

Maar nu eens aangenomen, dat dit alles van zelf zal gaan in 't middelbaar onderwijs: zal het daarom even gemakkelijk gaan in 't hooger onderwijs? Zeker neen; want terwijl in 't eerste de wetenschappen slechts een gedeelte van 't programma uitmaken en dan nog in hunne grondregelen alleen onderwezen worden, is 't hooger onderwijs bijna al wetenschap. Hij, die b. v. geneesheer zoekt te worden, zal jaren en jaren, van 's morgens tot 's avonds, schier niets anders hooren en zien dan kunstwoorden en kunsttaal. Scheikunde, kruidkunde, ontleedkunde, ziektekunde, heelkunde, verloskunde enz. enz.... : dit alles wordt in zijne kleinste bijzonderheden voorgedragen en uitgelegd. Dat de studie van geneesheer buiten 't bereik is van gewone verstanden, zal ik niet vooruitzetten; maar zonder twijfel vraagt die studie oplettendheid, geduld en volherding; en, al hebt gij uw diploma op de schitterendste wijze veroverd, gij moogt er u niet op beroemen de geneeskunde tot in den grond te verstaan.

Zal het dan maar eene kleinigheid zijn, den jongen student al die duizende en duizende kunstwoorden in de twee talen te doen kennen, bijzonder wanneer de tweede taal in 't geheel niet als eene zustertaal van 't Vlaamseh mag doorgaan?

Zal het dan maar eene kleinigheid zijn voor den Vlaming, de kunsttaal van al die verschillige en overgroote vakken, in 't Fransch, zoo wel als in 't Vlaamsch, machtig te geraken?

Sommigen beweren van ja. Wat echter mij betreft, ik ben overtuigd, dat de vervlaamsching van 't hooger onderwijs, 't zij de volstrekte, 't zij de betrekkelijke vervlaamsching, het wetenschappelijk verkeer tusschen Vlamingen en Walen of Franschgezinden, 'k zeg niet *onmogelijk*, maar *moeilijk* zal maken.

Na verloop van jaren, wanneer lager en middelbaar onderwijs zullen vervlaamscht zijn; wanneer de hoogere standen der samenleving de innerlijke weerde onzer moedertaal beter zullen inzien : zal die vermindering van wetenschappelijk verkeer ons misschien geene vrees inboezemen. Maar, op onze dagen, ligt, mijns dunkens, in die vrees alleen, eene ernstige reden besloten om niet van nu af, bij hoog en bij leeg, de vervlaamsching van 't hooger onderwijs te gaan afeischen, met gevaar van als losbollen door te gaan en in 't geheel niets te bekomen.

2° *Onze Hoogescholen zijn verdeeld in officiëele en vrije; reeds nu kost het weleens moeite om voor de vier academische steden leeraars te vinden, wier onderwijs niet voor dat onzer naburen moet onderdoen. Welnu, als nevens de vier Fransche Hoogescholen er éêne of twee Vlaamsche moesten worden opgericht, zou het fel te twijfelen vallen, of het Belgisch hooger onderwijs zijnen alouden roem zou kunnen staande houden.*

Eene Hoogeschool, 't woord zegt het duidelijk, is eene school waar de hoogere wetenschappen worden onderwezen.

Een goed hoogleeraar moet niet alleen bekwaam zijn om een deugdelijk onderricht te geven, hij moet daarenboven trachten, heel het land door, en zelfs tot over de grenzen, als een van de eersten in zijn vak geëerbiedigd te worden.

Ook is het licht te verstaan, dat het soms weleens moeite kan kosten om voor al die leeraarstoelen mannen te vinden, die voor huns gelijken in Holland, in Frankrijk, in Duitschland, in Oostenrijk, in Engeland enz. de vlag niet moeten strijken.

Wierd eerst, gedurende eenige jaren, 't middelbaar onderwijs aan de Vlamingen in 't Vlaamsch gegeven, en wierd dan later het Vlaamsch weerdig geoordeeld om ook op de Hoogescholen als voertuig van 't onderwijs te dienen : ik weet wel dat er tusschen de Vlamingen niet minder dan nu, uitstekende geleerden zouden gevonden worden, in staat om de plaats van hoogleeraar met weerdigheid te bekleeden.

Maar het schijnt mij, *in de tegenwoordige omstandigheden*, onmogelijk, de vervlaamsching van het hooger onderwijs te verkrijgen, zonder ééne of twee nieuwe Hoogescholen op te richten.

Van uit dit standpunt de zaak beschouwende, mocht ik zeggen, dat het fel te betwijfelen zou vallen of alsdan het Belgisch hooger onderwijs zijnen alouden roem zou kunnen staande houden. Want, zonder nog gewag te maken van de groote kosten, welke 't oprichten eener Hoogeschool met zich sleept, zou het juist wel zoo gemakkelijk niet zijn op staanden voet veertig, vijftig, zestig uitmuntende mannen te vinden, die in staat zouden wezen om den roem der nieuwe Hoogeschool eenigszins te bevestigen.

Welnu, hoe zeer het ook mijn herte zou verblijden, in al de leeraarstoelen eener Hoogeschool onze moedertaal te hooren klinken; nog meer pijn zou het mij aandoen, de eeuwenoude faam onzer Belgische Hoogescholen door onvoorzichtige taalgenooten in 't graf te zien storten.

Waarom toch onze krachten verspillen, als wij nog zoo vele misbruiken in 't middelbaar, en, ja, in 't lager onderwijs uit te roeien hebben? Waarom eene scheuring in ons kamp verwekken? Waarom de geleerde wereld tegen ons opruien?

Laten wij toch door overdreven iever niet omverre werpen hetgeen wij tot hiertoe met zoo veel moeite hebben tot stand gebracht. Beginnen wij niet met aan de spits te werken, als alle onze krachten nog niet toereiken om den toren getimmerd te krijgen.

3° *De Vlaamsche literatuur is nog niet genoeg in volmaaktheid gestegen om van nu af met weerdigheid, in al de leeraarstoelen eener Hoogeschool te kunnen treden.*

De gegrondheid dier reden is, dunkt mij, nog al klaarblijkend. Onze taal is voorzeker eene rijke en diepe mijn, waar allerlei kostbaarheden in verborgen liggen. Maar tot hiertoe heeft het altijd aan voldoende manschappen ontbroken om die mijn in 't zweet huns aanschijns te bewerken en hare schatten onder ons bereik te brengen.

Toch zal er nog wel meer dan ééne gaanderij moeten doorstoken worden, vooraleer onze literatuur rijk genoeg zal geworden zijn aan kunstwoorden en aan kunsttaal, om, gelijk ik het gezegd heb, met weerdigheid in al de leeraarstoelen eener Hoogeschool te kunnen tronen.

En, naar mijn inzien, mag onze moedertaal 't voertuig van 't hooger onderwijs niet worden, alvorens zij genoeg eigenweerde bezitte om voor hare Fransche mededingster het hoofd niet te moeten buigen, eigenweerde die zij bijzonder verwerven zal door de vervlaamsching van het middelbaar onderwijs. Maar zijn er soms niet eenige vakken, waar onze kunsttaal genoeg voor ge-

vormd is? En zou het niet goed zijn die vakken van nu af in 't Vlaamsch te laten onderwijzen?

't Is mogelijk dat zulke vakken bestaan. Desniettegenstaande zou de zaak nog weleens rijpelijk in al hare gevolgen mogen overdacht worden vooraleer die vakken te laten vervlaamschen. Trouwens, ik begrijp niet goed hoe die Vlaamsche leergangen zouden ingericht worden in Hoogescholen, waar het van Walen en Franschgezinden zou krioelen.

Ten andere, schijnt het mij altijd beter eerst te leeren gaan en dan te leeren loopen, 't is te zeggen : eerst met de vervlaamsching van 't middelbaar onderwijs te beginnen, vooraleer de vervlaamsching der Hoogescholen met geweld af te vragen.

4° *Hoe vele ouders zouden* IN DE TEGENWOORDIGE OMSTANDIGHEDEN, *er in toestemmen dat hunnen kinderen de hoogere wetenschappen in 't Vlaamsch wierden aangeleerd?*

Op Hollanders mogen wij niet rekenen, omdat, van den eenen kant, een Belgisch diploma in Holland geene weerde bezit; en omdat, van den anderen kant, ik niet kan aannemen dat de ouders onzer toekomende advocaten, geneesheeren, apothekers, notarissen enz. er sterk zouden op uit zijn, eenige honderde Hollanders, met Belgische diplomas voorzien, op onze Vlaamsche gewesten te zien nedervallen.

Evenmin in België ken ik vele ouders, die voor hunne kinderen eene Vlaamsche Hoogeschool zouden begeeren. Niet omdat de zaak in haar zelve slecht is, maar omdat een Vlaamsch hooger onderwijs eene ongerijmdheid is nevens een Fransch middelbaar, en bijzonder nevens een Fransch lager onderwijs, gelijk er ongelukkiglijk in onze streken nog te vinden is.

Maar is dat eene reden om, van nu af, onze rechten op 't Vlaamsch hooger onderwijs niet te doen gelden?

Ja; van 't oogenblik dat de Vlamingen de vervlaamsching der Hoogeschool afeischen, moeten zij bereid zijn die vervlaamsching op practische, op duurzame wijze te bewerken. Hebben zij 't zoo verre gebracht, dan zal de kreet : « *Vlaamsch ter Hoogeschool!* » weerklank vinden. Maar wordt die kreet slechts geheven om 't vermaak van te lawaaien of om de Franschgezinden te tergen, dan zal die kreet velen tegen het hoofd springen en van ons vele ouders aftrekken, welke zich anders, misschien, onder de plooien van de Vlaamsche vlag, met ons zouden geschaard hebben.

5° *Eindelijk is het ook nog waar, dat, hoe verder een student in zijne studiën is gevorderd, hoe minder gevaar de krenking van methode in het onderwijsstelsel voor hem oplevert.*

Alleen, op zijn eigen genomen, is dat geene reden om tegen de onmiddellijke vervlaamsching der Hoogescholen op te komen. Niettemin ligt hier een gedacht besloten, dat ik ga uitleggen.

Wanneer gij de degelijkheid van 't Vlaamsch lager en van 't Vlaamsch middelbaar onderwijs wilt doen uitschijnen, tot welke beweegredenen neemt gij dan uwe toevlucht? Zult gij zeggen, dat 't lager en 't middelbaar onderwijs Vlaamsch moet wezen, uit eerbied voor onze voorouders, om den wille onzes vaderlands- en volksliefde enz. enz....? Spreekt gij zoo, ik zal mij wel wachten van uwe taal af te keuren; want 't is zeker, dat hij, die de zaken van nabij kan beschouwen, daarin gegronde redenen vindt om 't Vlaamsch in 't Vlaamsche land, zoo veel mogelijk, vooruit te zetten.

Maar hoe vele ouders komt gij niet tegen, bekennen wij het rechtuit, voor wie al die bedenkingen maar ijdele woorden zijn! Aan deze zult gij trachten te doen begrijpen dat het eene wraakroepende zonde is, aan Vlaamsche kinderen 't lager onderricht in 't Fransch te geven; ja, dat het ook wel eene doodzonde is, aan Vlaamsche jongelingen de vakken van 't middelbaar onderwijs in 't Fransch voor te dragen. En velen, die anders u den rug zouden toekeeren, zullen met aandacht luisteren, en de zaak, welke gij verdedigt, meer genegen worden.

In 't hooger onderwijs echter verliest zulke redeneering veel van hare weerde. Zeker is de Vlaamsche taal, uit hoofde van haren rijkdom, beter geschikt dan de Fransche, om tot voertuig van 't hooger onderwijs te dienen; en de Vlamingen zouden met minder moeite, dan nu, de kunstwoorden en de kunsttaal machtig worden. Evenwel ben ik overtuigd dat jongelingen, die hunne middelbare studiën hebben gedaan en de Fransche taal kennen, dit alles tamelijk wel ook in 't Fransch kunnen leeren.

Gevolgentlijk mag die vijfde reden weleens bij de vier andere, als een toemaatje bijgevoegd worden, om te toonen dat, onder opzicht van methodeleer, de Fransche Hoogescholen op verre na zoo slecht niet zijn als de Fransche middelbare en de Fransche lagere scholen.

Het besluit van al die bedenkingen is : dat wij er alle belang bij hebben eerst en vooral onze Vlaamsche rechten alleen op 't lager en op het middelbaar onderwijs te doen gelden.

Zonder twijfel heeft de Vlaamsche zaak sedert eenige jaren grooten voortgang gedaan. Hoe veel nochtans moet er nog verbeterd worden, vooraleer wij ons over een oprecht Vlaamsch lager en oprecht Vlaamsch middelbaar onderwijs zullen mogen verheugen!

Welnu, zij die van nu af aan de vervlaamsching van 't hooger onderwijs eischen, roepen aanstonds tegen hen in 't harnas diegenen, die inzien wat al goddelijke opofferingen 't oprichten eener nieuwe Hoogeschool met zich sleept; diegenen, wien de roem van ons hooger onderwijs aan 't herte ligt; diegenen, die de

leeraarstoelen eener Hoogeschool door 't Vlaamsch niet willen laten beklimmen, zoo lang onze moedertaal niet genoegzame eigenweerde zal bezitten, om hare Fransche mededingster met deftigheid op te volgen; diegenen, die de plaatsen van advocaten, notarissen, geneesheeren, apothekers enz. in onze Vlaamsche gewesten, liever aan Belgen, dan aan Hollanders, zien ten deele vallen, diegenen, die op dit oogenblik, als zonnen of als sterren, in 't wetenschappelijk firmament flikkeren, en wier glans door 't oprichten van nieuwe Hoogescholen zou kunnen verbleeken; ja zelfs diegenen, dier Vlaamsch beminnen en verdedigen, maar die 't Vlaamsche leger niet geerne zien slag leveren op eene plaats, waar het nog weinig of niets te winnen, en alles te verliezen heeft.

Kan de Vlaamsche zaak de genegenheid missen van al die mannen, wier macht veel grooter is dan sommigen het willen belijden, dan begrijp ik den kreet : « *Vlaamsch ter Hoogeschool!*

Maar hebben wij den invloed noodig der welhebbende, der hoogere, der geleerde klas, om stillekensaan 't Vlaamsch op te beuren uit den ellendigen toestand, waarin het sedert 1830 gezonken is, is er den Vlamingen iets aan gelegen van niet tusschen twee vuren vermorzeld te worden : dan handelen wij voorzichtig, zonder daarom de toekomst te verpanden met de vervlaamsching van het hooger onderwijs voor 't oogenblik ter zijde te laten, en al onze krachten te bewaren om 't lager en 't middelbaar onderwijs meester te geraken.

Dat intusschentijd diegenen, welke voor het volgende geslacht willen werken, of welke de zoete hoop koesteren van zich nog, in onze jaren, over de volledige zegepraal van 't Vlaamsch onderwijs te verblijden; dat *die* er zich op toeleggen de Vlaamsche kunstwoorden en de Vlaamsche kunsttaal op vaste gronden daar te stellen : welk redelijk man zal dien iever en dit vertrouwen op de toekomst durven afkeuren?

Edoch, dat de Vlaamsche Beweging, waaraan een Willems, een David, een Conscience en vele anderen gansch hun leven hebben toegewijd, toch niet besprekelijk, ja, bespottelijk in sommige oogen worde gemaakt door de ontijdige eischen van sommige taalgenooten, die met de beste gevoelens bezield zijn, maar die nochtans den Vlaamschen kamp, op zekere dagen, veel kwaad kunnen toebrengen.

Welaan dan, onze krachten niet meer verspild, onze kogels niet nutteloos verschoten; maar hand aan hand gewerkt om vooreerst datgene te bekomen, waar, in de tegenwoordige omstandigheden, de toekomst der Vlaamsche Beweging nauw aan verbonden is, te weten : de vervlaamsching van 't lager en van 't middelbaar onderwijs.

Slagen wij hier in onze pogingen, dan zal de Vlaamsche toren waarschijnlijk niet lang naar eene spits moeten wachten ; dan zal de Vlaamsche Beweging, op tijd en stond, ook wel met de vervlaamsching van 't hooger onderwijs bekroond worden.

Lier. Dr DHOOGHE.

Blauwe Bloempjes.

(VOLKSLIED).

Blauwe bloempjes zijn zoo lieflijk
En zij lachen toch zoo zoet,
Dat ze aan ieder 't oog bekoren,
Die ze in veld of tuin ontmoet.
Blauwe bloempjes prijken aardig
In een ruiker op de schouw,
Maar, toch krijgt er niemand geeren
Blauwe bloempjes op de mouw!

—

Tandentrekkers, algenezers,
Zaakwaarnemers, procureurs,
Advocaten en meer andren,
Leven uit den boer zijn beurs;
En ze weten zóo te praten,
Dat me er aan gelooven zou...
Daarmêe hechten zij de boeren
Blauwe bloempjes op de mouw.

—

Komt er soms een jonge springer
Aan een meid van 't Vlaamsche land,
Met wat Franschen bluf vertellen,
Dat zijn hartje staat in brand —
'k Zeg aan 't meisje : Laat hem praten
Van zijn onverbreekbre trouw,
Maar, laat u toch nimmer hechten
Blauwe bloempjes op de mouw.

—

Schoone lintjes, kant en zijde,
Parasol en pluimen hoed,
En een groote poef langs achter
Staan aan modejuffers goed;
Meer dan al die nesterijen
Past verstand der Vlaamsche vrouw;
Jongens, laat u dus niet hechten
Blauwe bloempjes op de mouw.

—

Flaminganten, groote jannen,
Schreeuwen, tieren soms zóo luid,
Dat zij eindlijk bazen worden,
Maar alsdan is 't liêken uit.
Spreekt gij hun van Vlaandrens rechten,
Zij en hooren u niet gauw,
En zoo hechten zij den Vlaming
Blauwe bloempjes op de mouw.

—

Door den oorlog worden duizend
Jonge levens weggemaaid,
En die arm of been verliezen
Worden met een kruis gepaaid.
Vorsten, die zich helden wanen,
Brengen gansch een land in rouw,
En zoo hechten zij de volken
Blauwe bloempjes op de mouw.

A.-V. Bultynck.

Het Moederhert.

Wie kent ér 't schoonste roosjen
Uit d'aardsche bloemengaard?
Wie kent zijn edel bloosjen,
Ons aller aandacht waard?

Wie kent zijn sappig steeltjen
Dat geene doornen draagt;
Wie kent dit fraai juweeltjen
Dat aller oog behaagt?

—

Die uitgelezen bloeme
Die nooit volprezen werd,
Die meer om meer ik roeme,
Is 't moederhert.

—

Wie kent bij naam en kleuren
Den reinsten bloemenkelk,
Die de aangenaamste geuren
Ontwasemt voor eenelk?
Wie kent zijn frissche blaadjes
Die ons met hope voên?
Wie, zijn geheime zaadjes
Die zegen kiemen doen?

—

De kelk, wiens balsemgeuren
In zielsverdriet en smert
't Gemoed verkwikkend beuren,
Is 't moederhert.

***

De zieke jongeling en de gasthuisnon.

Ik was eenige dagen in eene badstad gaan overbrengen. Op mijne wandelingen langs het strand had ik al dikwijls eenen jongeling ontmoet, op wiens gelaat zoo diepe verbittering lag, dat ik zulks bij anderen nog nooit was tegengekomen. Hij was hoog van gestalte, maar mager tot op het been, en gij hadt moeten zien hoe hij, op zijnen stok leunend, met moeite voortstrompelde. Voor het overige was hij altijd zindelijk gekleed: men zag dat hij daar bijzondere zorg voor droeg. Gewoonlijk

hing zijn bleek en afgeleefd voorhoofd op zijne blakke, slecht-gevormde borst voorover, doch hoe moedeloos ! en als hij somtijds zijn hoofd nog eens driftig omhoog hief, dan hadt gij op dat gezicht de bijna uitgewischte sporen ontdekt van eene vroegere mannelijke schoonheid. Hij had zwarte oogen, die diep in hunne holen lagen en glommen van een eigenaardig vuur ; een bittere glimlach, die een onverzoenlijken haat verraadde, speelde gedurig rond zijnen bevenden en fijn geteekenden mond, en op zijn voorhoofd lagen er diepe, diepe rimpels gekerteld. Als hij dan in die vlagen van heimnisvolle verbittering geraakte, bleef hij plots staan ; zijne tanden knarsten, en wat bekommerde hij zich in zijne omgeving! Hij balde de vuisten te zamen, en liet zijne gloeiende oogen, waar sombere waanzinnigheid uit tegengrijnsde, in stomme wanhoop over de menschen dwalen. Met den blik vol haat, vol doodelijken haat staarde hij dreigend den hemel aan en bleef beweegloos als een beeld.

Waart gij hem ondertusschen dan zijdelings genaderd, en hij wierd het gewaar, hij was weg : en te midden der levenslustige en woelende volksbeweging was hij als het terugstootend verschijnsel van haat en wanhoop.

Waarlijk was die jongen een raadsel, en, voelde ik er innige deernis mede, ik verlangde niet min naar inlichtingen over dien zonderlingen kerel. Waar die vinden ? Bij toeval kwam ik mijnen geneesheer tegen, en die zou mijne nieuwsgierigheid voldoen. Zoo dacht ik ten minste, en met reden.

« In dien jongeling — sprak hij — hebt gij zulk een menschenpuin voor u, dat er geen bedroefder afbeeldsel kan van uitgedacht worden. Hij is rijk, en tot waanzin toe aan het volle genot des levens verhangen ; geloof en zeden bezit hij niet ; van eenen meester moet gij hem niet spreken, en evenmin van een gezelligen makker. Zoo heeft hij aangeleefd, en met volle teugen aan den giftbeker der wellusten gedronken. Eenige jaren heeft dat geduurd, maar zijn lichaamsgestel, dat van de sterkste niet en was, kon het niet langer uithouden en viel ineen onder de onafgebroken mishandeling der zinnelijkheid. Thans hangt zijn leven aan een haarpijl vast, ieder

oogenblik is voor hem een reuzenstap naar het graf, doch denk niet, dat hij het weet, o neen ! Nog gedurig droomt hij van vermaken, waar zijn leven lang eene aaneenschakeling van geweest is, en nu er zijn afgeslaafd lichaam hem zijnen dienst toe weigert, wil hij ze najagen met al den drift zijner inbeelding. Ik verzeker u, — voer de geneesheer voort, en ik voelde hoe zijne hand in de mijne beefde, — dat ik nog nooit eenen mensch tegenkwam die zoodanig van zijne driften slaaf was, en met zulken duivelschen haat vervuld tegen al wat de godsdienst en zeden betreft. Met een echten wellust braakt hij eenen vloed van de gruwelijkste godslasteringen uit : hij huilt, hij vloekt, hij weent, hij woedt als een bezetene, mits hem voortaan alle genot onmogelijk valt. Eene eeuwigheid neemt hij voor hem niet aan ; en het leven, denkt hij, dat is maar een tijd die hem tot losbandig genot vrij staat... eens dood, dan is het met alles gedaan ; troost en leven, dat is er aan de andere zijde van 't graf niet te vinden... de dood is de afschrikkelijke niet !

— Waarlijk, doctor, dat is om te beven — stamelde ik. — En hoe lang peist gij dat die ongelukkige nog kan meêgaan ?

— Wel, zijne lenterozen, al staan zij reeds in de bot, zal hij toch niet meer uitgebloeid zien. »

Zoo luidde het antwoord van den geneesheer. Ge kunt hooren dat de man overtuigd was van hetgeen hij zeide. Hij drukte mij daarmeê de hand, en was weg.

—

Eenige dagen verliepen, en ik werd den jongeling met geene oogen meer gewaar. Hij had eenen overval van bloedspuwing gehad, die hem aan kamer en bed had vastgelegd. De doctor zag weldra wat uur er geslagen was ; hij schreef voor wat men in zulken toestand gewoon is voor te hoeden, en poogde het heensnellende leven nog eenige oogenblikken te verlengen. Doch wie zou zijnen zieke verplegen ? Hij liet een' dier aardsche engelen roepen, eene dier heldinnen van liefde en zelfsopoffering, die wij gasthuisnonnen heeten.

Het vertrek van den kranke was eene prachtige kamer ; zooveel toch kon men bij het halve schemerlicht, dat er binnen

drong, gereedelijk gissen. Maar wat stond de zieke verbluft bij het verschijnen dier kloosterzuster ! Dat gezicht was hem onverdraaglijk. Een brandende adem joeg uit zijnen krampachtig getrokken mond, en in zijne oogen vonkelden hoon, haat en verachting.

— Wat komt gij hier doen ? riep hij met half verstikte stemme.

— U verzorgen, antwoordde de non zedig, — en die woorden klonken als de uitdrukking eener diep gevoelige liefde.

— Ik heb u niet geroepen. Ga er van door ! ga er van door ! uw gezicht is mij onverdraaglijk...

Maar dat scheen weinig indruk op de gasthuisnon te maken, en, zonder meer zeggen, legde zij den kranke zijn kussen fijn, droogde het dampende zweet van zijn aangezicht, reikte hem eenige verfrissing over, en zette zich toen in eenen hoek van de kamer neder.

Zoo ging er eene uur voorbij, zonder dat er tusschen beiden nog eenig woord gewisseld werd. De Zuster wist maar al te wel, dat haar zieke niets noodig had dan rust. Herhaalde malen viel hij in eenen hevigen hoest, en dan deed zij niets dan den bevenden zieke in hare armen houden, en zijn voorhoofd en slapen met verkwikkend water bevochtigen.

— Wat zijt gij nu aan 't doen ? — vroeg heur de kranke na eene lange poos van wederzijdsch stilzwijgen.

— Ik bid...

Een lichte spotlach beantwoordde haar van uit het ziekbed.

— En voor wien bidt gij ?

— Ik bid voor u.

— Al langer hoe schooner ! — schertste de jongeling. En waarom bidt gij voor mij ?

— Ik bid God dat Hij u zou genezen, ofwel eene gelukzalige dood laten sterven.

— Er bestaat geen God ! knarsetandde de zieke.

De non gebaarde van niets, maar ze nam het groote kruis, dat aan haren rozenkrans hing, kuste het en reikte het ook aan den kranke over, opdat hij het ook zou gekust hebben. Doch deze draaide zijn hoofd om, en keerde zich naar den muur.

Zonder dat hij het bemerkte, maakte de nonne toen het heilig kruisteeken over hem, en ging daarmeê terug in haren hoek zitten.

De jongeling geraakte in een diepen, weldadigen slaap, en en het was reeds avond, als hij wakker werd. Buiten ging de zon onder; hare leste stralen omhulden de schepping met een zachten rooden glans en drongen nog helder en blij door de ruiten der ziekekamer.

— Wat hebt gij nu gedaan, terwijl ik sliep? vroeg de zieke.

De nonne glimlachte.

— Laat mij eerst uw hoofdkussen wat opschudden, en u van de medecijnen geven : ge zijt overstier... Ik ben zoo gelukkig; — ging zij daarmeê voort, en verpleegde ondertusschen den kranke met de teederste zorgen, — dat u de goede God zulk verkwikkenden slaap overzond. Niet waar, God is toch zoo goed? Och, ge moet mij daarom zoo kwaad niet bezien, lachte zij in vroolijken luim; heb maar vertrouwen op Hem, in den hemel! Ik zal u nu eens vertellen wat ik dacht, terwijl gij sliept. Gij laagt daar zoo gerust, en hoe langer gij sliept, hoe helderder, hoe vreedzamer mij uw aanschijn voorkwam. Het was alsof eene onzichtbare bermhertige hand die toornige uitdrukking van misnoegdheid op uw gelaat wegwreef... en gij laagt zoo stil, zoo gelukkig ingesluimerd als een kind. Toen schoot mij, 'k en weet niet hoe, eene herinnering aan uwe moeder binnen... O vast en zeker, dat moet eene oprecht goede, brave vrouw geweest zijn, die u oneindig geerne zag... Maar, lieve God! wat krijgt gij, gij siddert?....

— Spreek maar door, het is niets, hernam de zieke, en zijne oogen vielen toe.

— Het scheen mij, alsof gij nog een kind waart; uwe moeder zat aan uwe bedspond en bad voor u. Ja, niet waar, gij gelooft aan moederliefde en moederbede?.. Gij antwoordt niet! En uwe moeder, docht mij, trad naar u toe en : Kom, mijn zoon lief, wij gaan bidden, sprak zij... En gij vouwdet de handen te zamen, en gij baadt en waart daarbij zoo gelukkig. Uwe moeder is wel dood, niet waar? Ach! ik heb er spijt om, innig spijt; het verlies van eene moeder slaat eene wond in ons hert, die

nooit toegaat... maar denk dat een moederhert in den hemel ook een zegen is, en zelfs een rijkere nog dan wel op aarde...

— Vertrek van hier, laat mij gerust, als het u belieft, — antwoordde haar de jongeling met gejaagdheid ; ik zal u doen roepen als ik u van noode heb.

De non wierp een langen blik van verrassing op den zieke... Het scheen haar weldra zeker, dat hij de oogen zoo krampachtig maar toeneep, alsom eene verradende traan terug te stooten.

De nacht liep tamelijk rustig voorbij ; slapen echter, kon de kranke toch niet. Op het nachttafelke brandde een lampje welks bevende en sidderende vlam het vertrek maar deels verlichtte. Dikwijls viel de zieke in een zwaren hoest, doch geen woord kwam over zijne lippen. En de non, wat deed zij? Zij bracht die nachturen in gebed over, want zij voelde dat er als een pak op hare ziel lag : zij was vol kommer en achterdocht, en het kwam haar voor alsof zij eene geheime stem onophoudend hoorde roepen : Bid, bid voor den armen zondaar!

Hij gelooft niet meer! — peisde de zuster in heur eigen en haar hart bloedde. — Och, hoe diep arm is zulk een mensch toch! Het leven is voor hem eene woestijn, een nare droom, eene grijnzende, eene haatvolle ellende. De dood en het graf zijn een gapende, donkere afgrond ; geene hoop, niet het minste vonkske, dat hem in de toekomst tegenlicht! Eilaas, eilaas! Ik wil bidden, ja vurig voor hem bidden, dat hij toch niet zou sterven vooraleer dat woord « ik geloof » van zijne lippen valle...

De morgen was vriendelijk, en de zonne steeg helderstralend boven de kimme. De oogen des zieken blikten starend door de halfgeopende bedgordijnen, en rustten beweegloos op eenen boom, wiens takken getooid waren met het eerste teedere lentegroen ; tusschen zijn frisch loover kon men, tot in het vertrek, het vroolijk vinkje zijn lied hooren schallen.

— Zuster, waarom zegt gij mij niets meer? vroeg de kranke met zwakke stemme.

— Gij hebt rust noodig.

— Ik zou u iets moeten vragen... Waarom spraakt gij mij gisteren van mijne moeder? Uwe woorden waren niets anders

dan de trouwe afschildering van den droom, dien ik in mijnen lesten slaap gehad heb. Het gedacht aan mijne moeder vervolgt mij nu onophoudend, en dat met zulk onweerstaanbaar, maar niettemin met zoo een zacht geweld, dat ik er den ganschen nacht... doch laat ons zwijgen. Ik voel dat het binnen kort met mij gedaan is. Ik wou mijne moeder geerne wederzien. Haar beeld is het eenige vrouwelijke beeld, dat rein en onbevlekt in mijn geheugen leeft. Gij zegt dat mijne moeder in den hemel is?

— Ja, daar is zij tegenwoordig, — antwoordde de gasthuiszuster zacht — want de hemel is het eeuwige loon van trouwe moederliefde.

— Dan zal ik ze niet meer wederzien, zuchtte de zieke.

— En waarom?

— Voor mij bestaat er geen hemel, vermits ik ook geenen God erken; en moest er een God zijn, dan vast, dan ware de hemel eerst en vooral eene verlorene zaak voor mij. Mijn hoogmoed verzet zich tegen hetgeen ik zeggen wil, doch ik wil hem ditmaal buigen; het zal mij misschien rust in mijn bang gemoed, en licht in mijne duisternissen bijbrengen. Gisteren brandde ik nog om mijn leven in het oneindige te verlengen, ik schrikte voor niets, en vandaag staat datzelfde leven als eene schrikgodin voor mijne ziel. Zuster, weet ge wat dat is, een verworpeling te zijn? Och neen, gij verstaat dat woord niet, gij gelukkig schepsel! Maar ik, ik — en zijne stem beefde — ik voel eene onuitsprekelijke wroeging; gij kunt u niet voorstellen hoe bedorven ik was... en zeggen dat ik goed had kunnen zijn.... en moeten zijn. Och, arme moeder! al uwe liefde, al uwe zorg voor mij is verloren!...

Hij weende. Terwijl hij de handen voor zijn gezicht hield, maakte de non het kruis van haren rozenkrans los, en legde het op het bed des kranken neder. Daarmeê ging zij terug in haren hoek zitten.

Onder de vreugden, de geestelijke vreugden des hemels, is er eene, dunkt mij, die wonderzoet en troostend is; 't is namelijk de eerste schrede, die men zet op den weg der genade Gods, de oogenblik dat er voor onze ziele licht opgaat, welk klaarte werpt over de toekomst. Gods bermhertigheid is onme-

telijk, en zelfs voor de bedorvenste menschen houdt zijne goedheid nog bekwame stonden over, om ze tot Hem laten terug te keeren. Gunt hij dan eenen van die oogenblikken, en klampt de zinkende mensch zich hoopvol aan die leste redplank der genade vast, ja, dan stoot hij nog den hemel open, al ware 't op de elfste uur maar, dat de Heer hem in zijnen wijnberg uitnoodigde.

— Zuster, wilt gij mij uw kruis voor eenigen tijd geven? — vroeg de zieke na eenen tijd wachtens.

De non knikte vriendelijk tegen.

— 'k En versta niet goed meer wat mij dat kruisbeeld leert, doch als ik het bezie, dan voel ik eene rust in mijn hert dalen, gelijk ik er tot nu toe zoo nog geene gekend heb.

— En indien er nu een priester u den zin van dat kruis kwam uitleggen? vroeg de non, doch niet zonder angstige nieuwsgierigheid.

De zieke antwoordde met eene afwerende beweging, maar de pleegzuster leî hare hand in de zijne, en bezag hem zoo biddend in zijne schuwe, strakke oogen, dat hij door den duur toch hare wenschen inwilligde.

. . . .

Het was zaterdag morgen. Mijn geneesheer trad mijne kamer binnen, en legde stilzwijgend eenen tak uitgebloeide rozen op mijne tafel neer.

— Uwe rozen doen mij op onzen armen jongeling denken — zei ik, terwijl ik hem recht in zijne oogen staarde.

— Hij is dood!

Ik voelde in mijn hert een wonder diep medelijden.

— Dan spreken uwe rozen waarheid — antwoordde ik, en bezag weemoedig den rozelaarstak. — God zij de arme ziele genadig!

— Hij stierf vol geloof en met God verzoend, liet er de geneesheer met blijdschap op volgen.

— Hij heeft zich bekeerd? En wie bewerkte dat wonder?

— De goede zuster Martina.

Op den parochietoren luidde de doodsklok. Wij gingen zwijgend den huize uit en sloten ons aan bij den lijkstocht.

Men leî den vreemdeling op het kerkhof in het graf, en dekte zijne laatste overblijfsels met aarde, met zegeningen en gebeden. Ik wierp hem op de kist den rozentak achterna, en ik geloof vast dat mijne oogen vol tranen stonden.

De leste schup aarde liet zuster Martina in zijn graf vallen ; hare hand beefde, maar hare oogen straalden van hemelsche vreugde.

Naar het Hoogduitsch door J. MUYLDERMANS.

FEESTLIED

toegewijd aan de heeren FRANS DE POTTER *en* HENDRIK CLAEYS, *ter gelegenheid hunner benoeming tot leden der Koninklijke Vlaamsche Academie* (1).

KOOR.

Hoezee ! heil ! Vlaanderen den Leeuw !

I.

Daar klinkt de kreet van vroeger eeuw,
Die 't land den zege komt verkonden :
Het forsche Vlaanderen den Leeuw,
Weerdonderend uit duizend monden !
Hoezee ! Geen ijdle woordenpraal
Verblindt de zoons der Vlaamsche gilden,
Die wilden recht voor Land en Taal
En dapper wonnen wat zij wilden !

REFREIN.

Heil, heil aan Lei- en Scheldestrand :
't Is zegepraal in Vlaanderland !

II.

Daar daagt voor 't oog het oude Gent,
Met al zijn roem, uit 't grijs verleden,
En 't juichend nageslacht erkent
Zijn helden, die voor vrijheid streden.

(1) Muziek van Paul d'Acosta, voor de eerste maal uitgevoerd op een feest der Gentsche afdeeling den 11 December 1887.

Hun vroomheid, kunst en kloeke daân —
Wie haalde ze op uit 't stof der tijden
En schreef ze neer, in gulden blaân,
Die andre volken ons benijden ?

Refrein.

Hem danken Lei- en Scheldestrand,
Hem viert en kroont heel Vlaanderland !

III.

Gij priester, die den dichtergloed,
Door u uit 's Heeren hand ontvangen,
Met Godgewijde sprankels voedt
En uitstort in uw Vlaamsche zangen ;
Gij die de grijze kathedraal
Van 't machtig Vlaamsche woord doet dreunen,
Gij toont ons hoe Geloof en Taal
En Wetenschap elkander steunen.

Refrein.

Aan u, bij Lei- en Scheldestrand,
De hulde van heel Vlaanderland !

IV.

Gij beiden, die met pen en woord,
Het Volk zijn Land en Taal leert minnen,
Nu treedt gij langs de breede poort
Den Vlaamschen Glorietempel binnen ;
Daar zal de Roem, die op U wacht,
Met lauwren u de slapen kronen,
En 't volk, wiens grootheid gij betracht,
Zal juichen, in zijn vreugdetonen :

Refrein.

Heil, heil aan Lei- en Scheldestrand :
't Is feest, 't is feest in Vlaanderland !

Gent, 15 Augustus 1886.

A.-V. BULTYNCK.

Mijn Vlaanderland.

De Zweder poche op steile rotsen,
Op sneeuwgebergt en eeuwge schotsen;
Hij wijze u 't wit berijmde hout
Van 't eeuwenheugend dennewoud :
Ik roeme 't land van mijne vaadren,
Beschilderd met Gods zonnelicht,
Waar murmelende beekjes aadren
En vroolijk lacht het veldgezicht.
't Zij oost of west, 't zij zuid of noord,
Ik wete nergens strand noch oord
Dat 't zoekend herte meer bekoort
Dan Vlaanderland, mijn vaderland.

—

Athenen praal' met lauwerbosschen,
Prat op zijn rijpe druiventrossen,
En malsche vruchten van 't geboomt,
Waar uit olijvenolie stroomt;
'k Zie liever de eiken uit ons gouwen,
't Geboomt, met appelen gelaân,
Het golvend goudgeel der landouwen,
Den oogst met zijne zee van graan.
't Zij noord of zuid, 't zij west of oost,
Geen landstreek die bevallig bloost
Waarop mijn ooge liever proost,
Dan Vlaanderland, mijn vaderland.

—

Men wil den Alpen lof toe zwaaien
Omdat er zoele koeltjes waaien
Om 't hoog gebergt, in 't krommend dal,
Bij 't galmen van het hoorngeschal;
Hoe zoetjes mag het oog vermeien
Op Vlaamschen meersch, waar 't schaapje weidt,
Hoe lief het hell'men der schalmeien,
Wen 't knaapje 't vee ten grasbeemd leidt!

't Zij noord of zuid, 't zij oost of west
Ik wete nergens een gewest
Waarop ik liever de aandacht vest
Dan Vlaanderland, mijn vaderland.

—

Men prijst den wolkenloozen hemel
Het rein azuur en 't lichtgewemel
Der milde Itaalsche levenslucht,
Met landvermaak en hartgenucht.
Maar wie, wie kent de Vlaamsche velden,
Hun heil en vreugd en bloeistand niet,
Wie heeft den lof niet hooren melden
Van 't heldergalmend Vlaamsche lied?
't Zij oost of west, 't zij noord of zuid,
'k Weet nergens landstreek aangeduid
Die meer geluk en vreugd ontsluit
Dan Vlaanderland, mijn vaderland!

***

Het Rozenleven.

O Roosje aan 't zilvervlietend stroompje
Met reinen morgendauw gevoed,
'k Bewonder op dit eenzaam zoompje
Uw lieve kroon en purpergloed;
Eerlang zult gij nochtans verkwijnen,
Schoon gij nog welig bloeit en gloeit;
Vandaag zie 'k u vol glans verschijnen,
En morgen buigt uw kroon verschroeid.

—

Och morgen reeds! wat korte stonde
Die scheidt ons zonder wederhoop;
Ja morgen ligt gij reeds ten gronde,
Trouw zinbeeld van ons levensloop!
Waarom blijft gij niet immer bloeien,
Getooid in uwen lentedos?

Gij weet onze aandacht vast te boeien,
Waarom stuift ras uw krone los?

—

Waarom, als zoete balsemgeuren
Ontwaasmen aan uw reinen kelk,
Moet 't onweer uwe kroon verscheuren?
Ach Roosje... Sterven is voor elk.
Waartoe strekt dus dit mededoogen?
Ons beiden wacht hetzelfde lot :
Wij zijn pas aan de jeugd onttogen —
Ons levensbloem wordt afgeknot...

***

Mijn Zang.

Al hoor ik niets anders dan klagen rond mij,
Toch leef ik van zorgen en kommernis vrij;
Al kraakte de wereld, 'k en stoore mij niet,
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

—

Mijn buurman is altijd in lijden en pijn,
Hij voelt zelfs de plagen van éér dat ze er zijn!
'k Leg alles in 't beste uit! 'k en stoore mij niet
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

—

— O (zegt hij) de grimmige winter komt aan!
— Wel ja, maar de zomer komt ook langs die baan,
En deelt weer zijn zegen. 'k En stoore mij niet
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

—

— O (zucht hij) ik beef voor den donkeren nacht.
— Wel! zie daar die sterren in vonklende pracht,
En 't zilveren maanlicht. 'k En stoore mij niet
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

—

— Ziet daar eens dat onweer! — Ei, wees niet beducht;
De donder mag kraken, hij zuivert de lucht
Van pestige dampen. 'k En stoore mij niet,
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

—

Benijpt mij de honger, de hitte of de koû,
Dan denk ik : de Heer blijft zijn dienaars getrouw;
Hij weet wat mij goed is. 'k En stoore mij niet,
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

—

Word ik door de nijdige tongen bepraat,
Belogen, gelasterd, vervolgd of gehaat,
Ik laat ze maar praten, 'k en stoore mij niet,
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

—

Ontrooft mij het onheil mijn geld en mijn goed,
Dan denk ik : de Heer, die de vogelkens voedt,
Zal mij niet vergeten; 'k en stoore mij niet
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

—

De een zegt mij al vleiend : wat zingt gij toch schoon!
En de ander roept spottend : hoe valsch is uw toon!
Voor vleien of spotten 'k en stoore mij niet,
Ik ga mijne gangen en zinge mijn lied.

***

hULDebeWIJs bIJ 't pLeChtIg Iste MIsoffer
Van VICtor gLénIsson.
zegenIng !

O Priester! gij zijt niet gij, omdat gij God zijt.
Gij zijt niet van u, omdat gij de slaaf zijt en de dienaar van Christus.
Gij zijt de uwe niet, omdat gij de bruidegom zijt der Kerk.
Gij zijt van u niet, omdat gij de middelaar zijt tusschen God en de menschen.
Gij zijt uit u niet, omdat gij niets zijt.
Wie dus zijt gij, o Priester? Niets en alles.

H. Norbertus, Aartsbisschop
van Maagdenburg.

Wien roemt men niet in onze dagen?
Hem, die het dobbrend zeekasteel
Aan 't dreigend golfgewoel durft wagen,
Valt vaak de grootste lof ten deel.

Een ander ginds wordt hoog geprezen,
Die met zijn luchtbal 't ruim doorzweeft
En geen gevaar noch dood wil vreezen,
Hoe ieder wankelt, trilt en beeft.

De held, die in de krijgsgevaren
Zijn land bewaart, oogst aller lof;
Maar tokkel ik vandaag de snaren,
Het is voor heelwat eedler stof.

Vriend Victor, gij zijt thans geklommen
Tot Gods verheven Priesterschap;
De hemelgeesten zelv' verstommen
Bij dien ontzaglijk grootschen stap.

Die waardigheid naar eisch verhalen,
Zulks waagt mijn zwakke stemme niet,
In ruwe schets slechts kan ik malen
Hoe gij der Almacht zelf gebiedt.

. . . .
. . . .
. . . .

Lang is de tijd reeds heengevlogen,
Sinds Israël door den Jordaan
't Beloofde Land kwam ingetogen,
Door God gesterkt met wonderdaan.

Zie.... Josuë, de hand geheven,
Gebiedt geloofvol aan de zon :
« Gij zult niet verder voorwaarts streven,
« Maar blijven boven Gabaon. (1) »

En nauwlijks was dat woord gesproken
Of 't licht der zon bleef op zijn baan —
Als werd zij plotsling afgebroken —
Veel langer dan ooit dag was, staan. (2)

Doch God laat grooter gunst nog blijken
Den Priestren van het Nieuw Verbond :
Hij wil hen met een macht verrijken,
Die men in de Oude Wet niet vond.

Zoodra de Consecratiewoorden
Door 's priesters mond gesproken zijn,
Daar schuilt de Heer van Sions oorden
Omhuld met schijn van brood en wijn.

(1) Sol, contra Gabaon ne movearis. Josue, Cap. X, Vers 12.
(2) Nec fuit antea, nec postea tam longa die. Josue, Cap. X, Vers 14.

Op uwe stem ook zal Hij dalen
En onder schijn van needrig brood
Blijft daar, beroofd van gloriestralen,
Het eeuwig Leven schijnbaar dood.

Daar schijnt, ja. de Almacht zonder krachten,
De Oneindige geheel beperkt ;
En toch bevat hij alle machten,
Hij is 't, die d'aardbol meet en sterkt.

Toch één is zijn bestaan en wezen.
Zijn naam ? « Ik ben die ben (1) », zegt hij ;
Hij blijft, en is, en was voordezen
Almachtig, eeuwig, goed en vrij.

Een Baltazar begon te beven
Bij 't zien der woorden op den wand,
In vuurge letters neergeschreven
Door 's Heeren vreeselijke hand.

Maar gij, gij siddert voor geen stralen,
Wanneer het Vleeschgeworden Woord
Op uw bevel zal nederdalen,
Dat in den hemel wordt gehoord.

. . . .
. . . .

Zucht soms de mensch in Satans banden
En is zijn ziele diep gewond ; —
Waar vindt hij dan de reddingshanden ?
Wie maakt de ziele weer gezond ?

(1) Ego sum, qui sum. Exod. Cap. III, Vers 14.

Een aardsche vorst kan wel bestieren
Met glans en roem een grooten staat ;
En mocht hij ook den schepter zwieren
Met lof, zoo ver het aardrijk gaat ;

Toch zal zijn macht maar stoflijk wezen,
Hoe mits zij hem te beurte viel ;
't Gekroonde hoofd kan nooit genezen
De kleinste wonde van de ziel !

O wonder ! nauwlijks heeft gesproken
De priester het *absolvo te,*
Of 's zondaars juk heeft hij verbroken
En deelt hem Godes vriendschap mee.

Wat vreugd voor de Englen ! Zie, zij knielen
Aanbiddend neer bij elke mis ;
Wat troost en balsem voor de zielen
In 't vagevuur, wat lafenis !

Een God, verbolgen door de zonden,
Wordt steeds verzoend weer op 't altaar.
Waar wordt die groote macht gevonden ?
Slechts bij den priester-middelaar.

. . . .
. . . .

Ziedaar de liefde zoo verteederd
Van God, die vóór de tijden was !
Zijn goedheid heeft Hem zoo vernederd
Voor ons, een handvol stuivend asch.

Geluk, mijn Vriend ! met al de gaven
Die God uit goedheid u besteedt ;
Hij vergt dat gij den weg der braven
Erkentlijk immer trouw betreedt.

Beklim het outer vele jaren,
Geachte Victor Glénisson !
En wil er rijke schatten garen,
Er velen zijn een zegenbron.

Wilt gij naar Godes inspraak hooren,
Uw leven richten naar Zijn woord,
Dan zult gij eens met de uitverkoren
Hem loven in Zijn zalig oord.

Gij mocht den Godmensch hier aanschouwen
Slechts in het stof en 't stoflijk licht,
Maar eens — ja, heb het vast vertrouwen —
Van aangezicht tot aangezicht. (1)

Abdij van Postel-Molle. Ph.-Ign. Welvaarts, Prior.

Op de dood van B. v. B. en D. L., echtgenooten, denzelfden dag overleden.

Zij hebben 't leven saam gedragen
In liefde, in arbeid en geduld;
Zij hebben saam hun maat van dagen
Denzelfden avondstond vervuld;
Zij keerden naar de kerke weder,
Als op hun bruiloft, naast elkaar;
't Gewijde water drupte neder
Ook nu op beide — op beider baar...
En, zijde aan zijde in de aard gedekt,
Zoo wachten zij den dag die weder
Hen tot vereenigd leven wekt.

H. Claeys, pr.

(1) Videmus nunc per speculum in ænigmate : tunc autem facie ad faciem. I Corinth. XII, 12.

OP HET TITELBLAD VAN EEN PRACHTBOEK :

« Geschiedenis der Kruisvaarten. »

Dit boek zij een geschenk, waardoor, gelukkig kind,
Met dezen schoonen dag (1) zich ook mijn naam verbindt.
Gij zult de wonderen der Kruisvaarten er lezen.
De Kruisvaart... een gedachte is me uit dit woord gerezen
Hoe met ons levensbaan zich ook een kruisvaart mengt,
Die naar 't Jeruzalem der eeuwge vreugden brengt;
Een kruisvaart, bij Gods wil den christen voorgeschreven,
En waar Zijn heilgebod de richting moet aan geven;
Een kruisvaart, die het kruis hoog in de luchten houdt,
Er 't schild meê teekent en de vlag er van ontvouwt;
Een kruisvaart, waar geduld in lijden en in strijden
De zielezege wint van 't eindeloos verblijden,
Dat nimmer toch te duur door lijden wordt gekocht...
Ja, of uw eenvoud hier ons ondervragen mocht
Die slechts het leven kent aan de eerste morgenglansen
U vriendlijk toegestraald uit blauwe hemeltransen,
Verneem het, liefste kind! dat, waar ons leven strekt,
De lucht met wolken soms en vlagen zwart betrekt...
Gij hoort ons keer op keer die om u heen vergâren
Herhalen tot elkaâr : « Waar is de tijd gevaren? »
En met die woorden gaat, weemoedig of verblijd,
Ons hart zoo ver van hier in afstand en in tijd,
Het levenspad weêr op tot aan die zonnedagen
En zegenrijke plaats, die ons ook kindren zagen;
Tot kringen die de geest herziet in vol getal
En hoofd voor hoofd, kring die nooit meer vergadren zal...
Daar werd de levensvreugd in lentelust genoten,
Maar oogen blonken daar, thans in den slaap gesloten
Die niet ontwaakt op aard... « Waar zijn die dagen heen? »
Ach! ons verleden spreekt van blijdschap niet alleen;
Ach! levenssmarten diep heeft menig ondervonden

(1) Eerste communie-dag.

Van die met heldre hoop eens rond uw wiegje stonden,
En toen gij speelde als een kind, van zorgen vrij bewaard,
Heeft rouw zich neêrgezet aan menig duurbren haard...
Een kruisvaart, 't leven, ja! door harde en vreemde wegen;
Maar, lijden onder 't Kruis, dat zelf is troost en zegen,
En boven 't worstlend pad galmt hoog een hemelstem :
« Heb moed! wie zegeviert, die wint Jeruzalem! »

H. Claeys, pr.

7de December.

Wie noodt zijn vrienden tot vergaren
In tafelronde, voor de sleet
Gekomen op zijn beste kleed?
En toch, 't is wat ik heden deed --
Bij mijn verjaren.

Och, als men naar de vijftig gaat,
De mot heeft al in 't kleed gezeten;
Daar zijn al gaatjes in gereten,
En 't is al, hier en daar, gesleten
Tot op den draad.

Het raakt verouderd ook van snede,
En lang verschoten glans en kleur.
Wel stopt de naalde nog de scheur,
Maar 't gaat zoo, naar ik voel en speur,
Niet lang meer mede.

Dan — het wordt afgelegd... Maar kom!
Ons in dat uitzicht niet verdroten!
Het kleed, een tijdje weggesloten,
God geeft het ons, mijn dischgenooten,
In splinternieuwen glans weerom!

H. Claeys, pr.

Iets over den Tabak.

In een van Molière's tooneelstukken antwoordt een der personen aan zijnen tegenspreker, die hem zijne zorg voor het lichaamsbelang als een gebrek verwijt : « *guenilles si vous vou-* » *lez, mais ces guenilles me sont chères.* »

Indien ik dichter ware, zou ik mij die woorden toepassen. maar ik moet heel prozaïek zeggen dat ik, bij gebrek aan beters, van eene stoffelijke nietigheid zal pogen te spreken, van eene nietigheid, welke mij toch niet heel onverschillig is, dewijl ik bij middel dier zoo onbeduidende stoffelijkheid, door werken en zwoegen mij en de mijnen het dagelijksch brood moet trachten te verschaffen.

Van wat belang inderdaad is een blad tabak, in het groote heelal beschouwd? Welk dichterlijk brein zou in begeestering kunnen opstijgen voor dit alledaagsch langsmallig loover?

Geen bekoorlijke vorm, geen sierlijke kleur trekt den schoonheidszin des kunstenaars op die plant.

Voor den natuurkundige en den geleerde heeft dit gewas geene uitzonderlijke eigenschappen, welke het van een ander gewas in het algemeen onderscheiden.

De nietigheid, de onbeduidenheid van het verledene dier plant zou geen ernstigen geschiedschrijver kunnen aanlokken tot opzoeken en opstellen; een kroniekschrijver zelfs zou het beneden zijne weerdigheid achten iets aangaande dien struik aan te boeken,

De heelkracht van dit kruid is sedert lang bij alle geneesheeren in minachting gekomen en uit alle apotheken en artsenijbereidboeken verbannen.

Nog alleenlijk zoeken eenige schurken in het mergsap des tabaks een moordmiddel om hunnen evenmensch, een rijken oom, of een medevrijer, een reiskaartje naar het pierenland te bezorgen.

Het schijnt zonderling en ongelootbaar dat zulk eene plant nu nog gekweekt worde, dat men niet zijne vruchten, maar zijne vergifte bladen inoogst en verzamelt.

De tabaksplant, voor zooveel ik ze ken, is eenjarig en eenstammig. De bladen, welke aan alle zijden van den stengel uitspruiten, zijn, in 't algemeen genomen, langvormig en spitsuitloopend. De stam schiet in zijn natuurlijken groei, voor de meeste soorten anderhalven tot twee meters hoog, en op den top schiet een trosken kleine gele of zachtrood kelkvormige bloemen.

Soms ziet men weleens de tabakstruik als sieraadplant in eene hoving, doch in eenen prijskamp voor schoone planten zou hij waarschijnelijk niet in aanmerking komen.

De tabak wordt, zooals vele eenjarige gewassen, gezaaid en dan uitgepoot. De plant vereischt eenen vetten kalkachtigen grond, welke het witbranden bevoordeelt.

Enkele planten laat men bloeien en zaadschieten, het overgroot getal knipt men den bloesem uit. Tegen het rijpen des loofs snijdt men de onderste en kleinste bladen af, ten einde de overige bladen hunnen grootst mogelijken groei bekomen en volkomen rijpen. De geplukte bladen worden aan koorden of stokken geregen en onder de lucht, doch tegen noorden- en oostenwind beschut, uitgehangen en gedroogd.

In sommige streken en in zekere jaren worden de gedroogde bladeren op hoopen geschud, om ze door eigenverhitting zachtjes te laten broeien. Deze laatste bereiding dient om de kleur des tabaks te verbruinen en de rijping te voltrekken.

Welk is het stamwoord van ons Nederlandsche woord *Tabak?*

Ik weet het niet, daarover is en wordt er soms nog veel getwist.

Heeft dit woord wel eene bepaalde beteekenis? aan den vorm der plant ontleend, of door gebruikswijze uitgedrukt? Daarover kan ik evenmin eene afdoende uitlegging geven, dewijl de taalgeleerden zelven er geenen dag doorzien, en de oplossing van dit vraagpunt blijft in het duistere der tijden en der dingen verscholen.

Sommige nochtans der veelwetenden doen het woord afstammen van *Tabago*, naam van een eiland der Kleine Antillen, in West-Indië, waar, zegt men, Columbus met zijne Spanjaarden bij de ontdekking van Amerika voor de eerste maal zagen tabak rooken.

Weer anderen beweren dat het eiland Tabago voor niets tusschenkomt in het voortbrengen van het woord Tabak, dewijl, zeggen zij, men op al die eilanden der Antillen tabak rookte.

De plant (schrijven zij verder), welke wij nu onder den naam van Tabak kennen, werd door de inboorlingen, of Indianen, *Cohibo* genoemd, maar het tuig hetwelk zij met Cohibo vulden, dat zij dan aanvonkten om den rook in den mond op te slurpen, en dan weer uitbliezen; dit tuig heetten de Indianen Tabaco. Zoo dus schijnt het, dat de Spanjaarden, metaforisch, het vat voor den inhoud in hunne taatverwending verwarden, en koppig als een Spanjaard, volharden in hunne dwaling, en in alle talen van Europa hunne misopvatting of overdrachtelijke vertaling overbrachten. Maar de zaak is tot hiertoe niet onweersprekelijk beslist Het pleit blijft open. Het belang toch dezes vraagstuks is voor de geleerden waarschijnlijk te gering om er zich ernstig mede bezig te houden.

Maar wie weet of er onder dit schijnbaar onbeduidend woord geen groot geheim verscholen ligt voor de volkenkunde, den oorsprong, de afstamming van een geheel ras, en misschien van menigvuldige volken?

In welk werelddeel, in welk land, in welke streek ontstond het gebruik van hetgene wij nu, kortweg, naar beschoofde spreekwijze *rooken*, en in de volkstaal *smooren* noemen?

Geleerden verzekeren dat men bij de oudstgekende hedendaagsche wereldbewoners pijpen, of dusdanige voorwerpen gevonden heeft, in bakaarde of metaal; dat die voorwerpen alle hoofdzakelijk elkander gelijken, te weten een recipient, of inhoudingsvat, hebbende van boven eene betrekkelijk groote opening, dienende om de te verbranden stof te bergen; aan die kuip is een buisje, of holle steel vast, waardoor men den rook van de aromatieke plant in den mond ophaalt om hem weer uit te blazen.

Want van sigaren is er in de vóórhistorische tijden tot hiertoe geen enkel spoor gevonden, alhoewel eenige schrijvers beweren dat Adam in 't aardsch paradijs onbetwistbaar eene pijp moet gerookt hebben. Geen enkel toch durft staande houden, op onomstootelijke bewijzen, dat die Edenbewoner, eene sigaar in den mond, ging wandelen met zijne wederhelft Eva.

Het genot van rooken is veelvuldig.

Zit neer, na den afgewerkten dag, in uwen leuningstoel, de beenen kruiswijs uitgestrekt, het hoofd wat achterover gebogen, in een welverdiend *dolce far niente*; trek eenige malsche teugen uit uwe lange pijp, of uit uwe lekkere half-havana; blaas dien damp in blauwe kabbelende wolkjes het ruim in, of schiet een reesel kringvormige rookrondjes hemelwaarts, en zeg me dan of, bij het nastaren dier wispelturige wirmelende tabakswolkjes, gij u op dat zalig oogenblik niet den gelukkigsten der aardlingen waant?

Gij bekreunt u zelfs niet of uwe kamergezellen in dien dampkring hoesten, kuchen of verstikken : al uwe zenuwen zijn gestreeld door dien aangenamen geur der havana; uwe reuktuigen slorpen gretig de gebalsemde lucht in, en uw gehemelt smaakt met volle genoegen het aromatieke van het verdampte tabaksblad.

Voor den echten rooker bestaat het aangenaamste zinsgenot in den smaak, en het strekt dikwijls den kenner van verwerkten smoortabak tot richtsnoer in zijne beoordeeling.

Jammer dat de doctors de gepromoveerden in de medecijnen, of de geneesheeren, wel te verstaan, zij die zelven niet rooken, het tabakssmooren niet genoeg, ik zal niet zeggen afkeuren, maar vermaledijden; doch zij, die graag bij tusschenpoozen een sigaarke verbranden, zijn van een gansch ander gevoelen, en vinden het rooken toch zoo nadeelig niet voor de gezondheid.

Volgens de eerste is het tabaksrooken de oorzaak van alle staatkundige, zedelijke, lichamelijke en orgaankwalen en ziekten. « *Ce galeux, ce pelé d'où nous vient tout le mal* ».

Willen die doctors beproeven u het rooken af te raden, en u de nadeelige uitwerksels van het tabaksmooren aan te toonen, dan beginnen zij, na het voorbeeld der Spartiaten die hunne kinderen eenen bedronken iloot voorstelden, u eenen pagadder aan te wijzen die zijne eerste pijp gerookt heeft, die bleek en kermend zijne linker hand voor den mond houdt, en met het plat zijner rechter hand het kruis zijner broek tegen de andere lichaamsopening duwt, om de afloopende pomp te sluiten.

Gij ziet, het gevolg van het tabaksrooken, ten minste voor de eerste maal, is afschuwelijk.

Gelukkiglijk voor het menschdom dat die darmontlossing gewoonlijk bij de tweede pijp zelden voorkomt.

Maar de bekoring om te rooken moet zoo aanlokkend of wel de geest van naäping om te doen gelijk de anderen, moet zoo menschelijk zijn, dat hij, die eens eenen trek aan eene pijp gedaan heeft, niettegenstaande de vaderlijke vermaning of bestraffing, onvermijdelijk nog en nog wil rooken.

Nochtans is er geene plant in verbruik, welke van in den beginne af met zoo vele tegenkanting, afkeuring, misprijzen, wettelijke en geestelijke bestraffingen verfoeid, ontzegd en verboden werd.

De groote sultan Amurat IV deed zijne onderdanen rookers de tong uit den mond rukken, de lippen afsnijden en hun, die den tabak opsnoven, deed hij den neus afnijpen.

Wat men verder met die neuslooze Turken aanving, verhaalt de Mahomedaansche kroniek niet.

In Rusland en in Perzië schijnen diezelfde straffen in voege te zijn geweest.

Jacob de eerste, koning van Engeland, Schotland en Ierland, een snipperende geleerde van de eerste soort, had den tabak in afschuw : hij kreeg het deerlijk op de zenuwen, wanneer hij het woord tabak hoorde uitspreken; zelfs wanneer hij er maar aan dacht, sidderde hij reeds koortsachtig in alle zijne ledematen. En om zijne geliefde onderdanen voor dit moordend vergif te behoeden, veerdigde hij eene wet uit, waarbij het op doodstraf verboden was in de drie vereenigde koningrijken het tabaksblad, op welke wijze ook, als genotsplant te verbruiken; den overtreder werd het strop om de keel geslagen en opgeknoopt.

Als gevolg van die wet ging er natuurlijk eene verordening uit, welke in zijne drie erfelijke Staten verbood tabak te kweeken.

De toepassing van de eerste dier twee wetten is sedert lang in het vergeetboek overgeschreven, doch zonderling! de tweede

wet, misschien uit gewoonte, is nog altoos van kracht in de Britsche vereenigde koninkrijken (1).

Nu, die twee potentaten, bezield met liefde tot welzijn hunner onderzaten, geprikkeld door den iever om de kostbare levensdagen hunner onderhoorigen te verlengen, hadden misschien geen ongelijk zulke strenge maatregelen te nemen, zoo min als Paus Urbanus de achtste, een zeer geleerd en hooggeacht man nochtans, die het tabaksnuiven aan de priesters streng verbood, op straf van interdictie.

Want inderdaad de gevolgen van het tabaksrooken, pruimen of snuiven zijn afgrijselijk, ongehoord...

Het ondermijnt de lichaamsgezondheid; het bekrimpt, verstompt de geestvermogens; het is de oorzaak van tallooze kwalen, ziekten en sterften.

De tabak verzwakt het gezicht, verkracht de reukzenuwen, verflauwt de oorkracht, ontneemt aan het gehemelt het smaakvermogen; het gevoel zelf wordt minder prikkelend, heel het menschelijk zenuwstelsel wordt door den tabak verlamd. Lip- en tongkanker, keel- en maagziekten, hartklopping, lidtrilling zijn alle het droevig gevolg van het tabaksgebruik.

Voegt daar nu nog bij alle de onheilen der verstandsinhoudende hersenpan; loome geestverbijstering, de palstaande geheugenverzwakking, den verwarden gedachtenomloop, kindsche zinneloosheid, en niet zelden eene woeste krankzinnigheid. Want, zegt men niet spreekwoordelijk : hij zal eene pijp rooken, om aan te duiden dat hij er slecht zal van afkomen?

Luidens de statistieken van deskundigen, en gij weet statistieken kunnen niet falen! nemen al de menschelijke kwalen toe, in getal en hevigheid, naarmate het gebruik van den tabak vermeerdert.

Het is waar dat de statistiekers tabakrookers en jeneverdrinkers als één en dezelde personen aanschouwen. Zij beweren dat alle jeneverliefhebbers rookers zijn, ofwel moe-

(1) Dees stuk was geschreven toen in den loop van het voorjaar 1886 het Huis der Gemeenten eene wet stemde, welke, alsproef, de tabakskweek weer toelaat.

ten zij veronderstellen dat alle rookers jeneverdrinkers zijn.

Misschien zouden zij kunnen gelijk hebben, maar waarschijnlijk slaan zij hier den bal fel mis.

Het is waarlijk beklagensweerdig dat al die wijze doctorsraadgevingen roekeloos worden in den wind geslagen; dat die goede welgemeende volksgezondheidsinzichten niet naar weerde geschat zijn, en dat de moedwillige menschen, als met opgezetten wil, tergend die onheilvoorspellende voorschriften glimlachend aanhooren en meer dan ooit voortgaan met duchtig tabak te rooken op alle gekende wijzen, sappig te pruimen en drupneuzend te snuiven.

Het menschdom is een aardig, onbegrijpelijk iet. De domsten zooals de geleerdsten, wanneer zij iets in hunnen kop hebben, gaan maar altoos hunne gangen; schrijf, preek er tegen, het is al boter tegen de galg gekletst.

Het volk denkt over den tabak wat een zeer geleerde Franschman, een dichter, een der veertig onsterfelijke academiekers over den koffij dacht.

De oude Fontenelle, terwijl hij ontbeet, ontving eens het bezoek van een zijner vrienden, eenen geneesheer.

— « Wel hoe! » zegde Esculapus' leerling, « gij drinkt koffij!
» een vergif. »

— « Wat vergif! » zegde de geleerde.

— « Wel koffij, » antwoordde de doctor, « een langzaam,
» maar onvermijdelijk vergif. »

— « Dat dit koffijvergif langzaam zijn moet, » hersprak
» Fontenelle, « daarover ben ik het met u eens, want het is
» nu reeds tachentig jaar dat ik koffij drink. »

En zoo klappen de rookers ook over het langzaam tabaksvergif.

Nochtans een slag van vooruitziende mannen heeft het oor geleend aan de wijze raadgevingen der geneesheeren; zij hebben de middelen, welke zij te hunner beschikking hadden, ruimschoots aangewend om de kortzichtige menschen van dit verderfelijk gebruik der tabaksplant af te houden; zij hebben al gedaan wat zij konden om hunne medemenschen van alle die kwellende plagen en ziekten door den tabak aan- en voortge-

kweekt te behoeden; in hunne hooge genegenheid voor het heil en de levensverlenging huns evennaasten streefden zij langs hunnen kant tot uitroeiing van het tabaksverbruik.

Die zorgzame liefderijke mannen waren de staatfinanciers.

Hun helder oog had al ras gezien waar er een cent op te strijken was; de behendigen! zij wisten voordeel te trekken uit der menschen tabakszucht, en zij sloegen geld uit den rook, welke in de lucht werd geblazen.

Het is bijna onbegrijpelijk tot wat hoopen, tot wat bergen van goud, zou men mogen zeggen, de tabaksrook in de staatskassen verdikt.

Frankrijk hief het eerst een tol op den tabak. Richelieu was te vreden met eene duit het pond; dan een stuiver, en van een stuiver kwam het tot franks, en nu betaalt men als invoerrecht op bewerkten tabak, in vorm van sigaren, fr. 36 den kilo, en dan nog mag een bijzondere persoon, na veel formaliteiten, slechts een zeker kwantum, 10 kilos ineens, ontvangen.

De gezamenlijke opbrengst in Frankrijk, de winst der Regie er in begrepen, welke eigenlijk de tabaksrechten uitmaken, wordt hedendaags geschat op 260 tot 270 millioenen 's jaars, en over omtrent 250 jaren ongeveer 50,000 francs.

Het is vooral in de vijftig laatste jaren dat die tol op eene verbazende wijze heeft toegenomen: hij klom in dit tijdperk van omtrent 30 millioen tot zooals gezegd is 270 millioen.

In vele landen wordt de tabaksbewerking door den Staat bezorgd, en voor rekening en ten voordeele van den Staat verkocht; men noemt die handelwijze in de algemeene taal *Regie*.

De bijzonderste dier Regielanden zijn in Europa: Frankrijk, Oostenrijk-Hongarië, Italië, Spanje, eenige der Balkanstaten, en onlangs Turkije. Portugaal heeft, eenige jaren geleden, zijne tabaksregie afgeschaft, en den handel en fabrikatie des tabaks vrij gelaten, doch met hooge inkomende rechten, zooals in het algemeen al de huidige Europeesche Staten eenen hoogen tol op den tabakinvoer heffen.

Na den burgeroorlog van 1864 werd de tabakstol, in de Vereenigde-Staten van Noord-Amerika, een der bijzonderste inkomsten, welke de millardenschuld dempten.

Tusschen al die landen is Holland eene uitzondering : daar heft men slechts 70 cents de 100 k. op tabak.

Dikwijls nochtans hebben de staatsfinantiers gepoogd daar ook die belasting te verhoogen, doch telkenmale is hun voorstel in de Statenkamer afgeslagen.

In België betaalt men nu voor invoer op den ruwen tabak fr. 70 de 100 k.; gestroopte tabak betaalt fr. 100 en sigaren fr. 300, ook de 100 k.

De in België gekweekte tabak is belast met 2 en 2 1/2 centiemen de plant.

Duitschland heft 85 mark de 100 k. op ruwen tabak en 278 mark de 100 k. op sigaren.

In Engeland betaalt men het Engelsche pond 3 shillings 6 pence op ruwen en 5 shillings 6 pence 1/8 % op bewerkten tabak.

Rusland vergt in goud 15 roebels 40 kopeks het pond op tabak in bladen; één roebel het Russische pond op gesneden tabak, snuif enz. en 2 roebels 40 kopeks het pond op sigaren.

1 k = 2,44193 Russische ponden. 20 k = 1 pud 8,84 pond. — 1 roebel fr. 4 — 1 kopeks = 4 centimen.

De gezamenlijke tabakstol bracht over eenigen tijd, in de Vereenigde-Staten van Noord-Amerika, jaarlijks 25 millioen dollars op. In Engeland, 7 millioen pond sterling. In Oostenrijk-Hongarië zoo wat 65 tot 70 millioen Oostenrijksche gulden.

En terwijl het tabaksverbruik gedurend toeneemt, mag men daar van afleiden dat de tolopbrengst aanhoudend klimt.

Wanneer men al die tolrechten op het tabaksverbruik in de beschaafde Staten bijeen optelt, denk ik niet dat men verre onder het milliard jaarlijks zal blijven; wellicht zal de optelling het milliard overschrijden.

Gij weet allen wie, zoo niet de eerste dan toch een der eersten, de tabaksplant uit het nieuwontdekte werelddeel in Europa overbracht, en aan wien het toeval eene zekere beruchtheid verschaft heeft. In allen geval is de naam van Nicot, Fransche afgezant te Lissabon, in de geschiedenis aangeteekend als hebbende dit gewas als sierplant in Frankrijk aangebracht,

alhoewel reeds eenigen tijd vòor hem, een Engelschman, Walter Raleigh, die plant in zijn vaderland had bekend gemaakt, en pater Romano Pane in 1496 de tabaksplant al beschreven had. Maar wie is nu de eerste gekende tabaksverbruiker in de oude wereld? Wie heeft eerst de beschaafde Europeesche wèreld tot het tabaksgenot aangezet en verleid?

Het was, zooals in het aardsch paradijs, eene Eva.

Catharina van Medicis, koningin van Frankrijk, kreeg eens eene hoofdpijn, welke nog al lang aanhield, en aan alle, ten dien tijde gekende geneesmiddelen, weerstond.

Een zekeren dag gaf men haar den raad droge geraspte tabaksbladen langs den neus op te slurpen.

Het middel was probatum : de hoofdpijn verdween.

De koningin, alhoewel van hare hoofdkwaal genezen, uit erkentenis voor het tabaksblad, ging voort met tabak te snuiven.

De hofjuffers, om te doen zooals hare meesteres, snoven ook. De hofjonkers om te doen zoo als hunne gezellinnen, en vooral om haar te behagen, wilden ook snuiven, en het volk, uit hofnaaping, kocht insgelijks eene snuifdoos en snuif, en het werd aan het Fransche hof eene deftige mode om te niezen en eenen drupneus te hebben.

De snuifgewoonte had nochtans voor de hovelingen van het mannelijk geslacht een groot ongemak : de geelbruine vloeistof, welke bij druppels uit den neus viel, bevuilde knevels en baard; dagelijks moesten zij des avonds dit mannelijk gezichtssieraad zorgvuldig uitwasschen, kammen, en om in den slaap door die vochtigheid niet bemorst te worden, waren zij genoodzaakt den baard in eene soort van kap op te knoopen. Maar ten langen laatste vond men te veel last in die baardbewerking, en de hovelingen dachten het eindelijk gemakkelijker baard en knevels kortweg af te scheren, en als blankbekken voor den man te komen. De baardelooze gezichten kwamen volop in de mode. De mannelijke baard, het kenteeken van beradenheid en kracht, verdween; de snuif overwon, de baard moest de vlag strijken voor het tabaksblad.

Het tabaksrooken volgde welhaast en sjikken bleef niet ach-

ter. Maar bijzonder heeft het tabaksverbruik, onder alle vormen, in deze eeuw, eenen schroomelijken voortgang gedaan. De evenredigheid tegen vroeger is wellicht van een tot duizend.

Jong en oud, klein en groot, arm en rijk, het smoort allemaal, en ware het niet eene zekere, wederopzichtelijke terughouding, juffers en mevrouwen zouden ook eene lekkere sigaar of een smakelijk pijpje met welgevallen oprooken.

Van waar komt nu de tabak? In welke wereldstreek groeit de tabak?

Zooals allen in onze wereldtentoonstelling waarschijnlijk zullen gezien hebben : elk werelddeel, onder alle lengte-en breedtegraden, in elk gewest, van in de koudste tot in de warmste aarde, teelt tabak.

Volgens sommige plantenkundigen vindt men oorspronkelijk den tabak in Amerika en Azia, en zou die dubbele herkomst gekenmerkt zijn door den bladvorm : rondachtig was de Aziatische plant en langwerpig voor het Amerikaansch gewas, doch ik vermeen dat aan dien regel meer dan eene uitzondering is.

In vele gewesten is de tabakskweek een belangrijke tak des landbouws, en het wel- of mislukken van den tabaksoogst is voor menigen landbouwer van het grootste belang in zijne berekening.

Virgilius, mocht hij den tabak gekend hebben, zou in zijne befaamde landgedichten wel gezongen hebben :

Si canimus tabacum, tabacus fit consule dignus.

Hedendaags wordt in den handel de tabak in twee groote klassen verdeeld : sigarentabak en kerftabak. Elke dezer verdeelingen vormt als koopwaar eenen afzonderlijken handelstak, met weinig betrekking tot elkander, zoo dat in het algemeen en in de meeste gevallen de oogst de prijsverandering in het eene vak weinig of geenen invloed uitoefent op het andere, dewijl gewoonlijk het eene niet geschikt is om het andere te vervangen.

Onder het opzicht van hoedanigheid in geur en smaak spant de Havana-tabak de kroon : geen zijner menigvuldige mededin-

gers kan hem genaken; geen andere tabak betwist den Havana der Vuelta de Abojo den voorrang, zelfs niet zijne eigene landgenooten, noch de Yara, noch de Cuba, noch de Gibarra enz., welke met hem op hetzelfde eiland, de peerl der Antillen, doch in andere streken gekweekt worden.

Wij spreken hier natuurlijk van den tabak in gewone voorwaarden, want bijna elk jaar heeft eene bijzondere hoedanigheid eene bijzondere eigenschap, welke zijn tabaksoogst, van zijne voor- of nazaten onderscheidt.

De Vuelta de Abojo is eene betrekkelijk kleine omtrek, van weinige vierkante mijlen, in de nabijheid der stad Habana. De tweede rang is door drie of vier soorten betwist, en het zou moeilijk zijn en te breedvoerig hier den meest verdienstelijken met zekerheid aan te duiden. Het zou hier het geval zijn van vele keurders, die door de verschillende goede eigenschappen en de menigvuldig te beoordeelen voorwerpen in wankel gebracht, niet kunnen beslissen, om dan eindelijk niet naar de innerlijke weerde des voorwerps, maar na den lust of goesting huns eigen smaaks, hunne voorkeur vaststellen.

Wij noemen dan alleenlijk in dien rang, als sigarentabak, den Ambalematabak, uit de noordelijke gewesten van Zuid-Amerika. De Manila, voortkomstig van de Filippijnsche eilanden, en welke zijn naam ontleend heeft aan de stad Manila, waar die tabak verpakt en ingescheept wordt. De Brazieltabak, uit de verschillende streken van dit keizerrijk : voor dien tabak is er wellicht eene bijzonderheid aan te merken, wat misschien voor andere tabakssoorten, buiten mijne weet, ook zou kunnen bestaan.

De plant, of het plantje, hetwelk daar in het wilde groeit en nog al veel op de binnenboorden der bosschen, en den naam draagt van *petui*, is zeer klein en heeft zeer kleine blaadjes, met betrekkelijk dikke stengels, maar het is uitermate rijk aan geur, reusachtig, straf en heel aangenaam van smaak, waarvan de gekweekte plant, welke veel grooter is, niets of weinig gelijkens van overhoudt. Die kleine plant komt in den handel niet voor, waarschijnlijk omdat de opbrengst de kosten der plukking niet dekt.

Mexiko zendt ook hedendaags eene nog al aanzienlijke hoeveelheid tabak naar de Europeesche markten, evenals de andere midden Amerikaansche gemeenebesten, maar waarvan de hoedanigheid zoo uiteenloopend is als hunne presidentsbesturen kortstondig zijn.

De Hollandsche bezittingen Java en Sumatra voeren jaarlijks een overgroot getal tabaksbalen naar Europa en nu zelfs naar Noord-Amerika. Doch in hoedanigheid zijn die soorten minder, maar zij munten dikwijls uit, vooral te Sumatra, door fijnbladerigheid en door kleur.

Het zou hier niet doenbaar zijn iedere tabaksoort afzonderlijk met al hare hoedanîgheden te beschrijven, of de namen van alle verschillende tabakken op te noemen, ofschoon zij in den handel, voor het algemeen, den naam draagt van het land harer afkomst.

De verschillende Staten van Noord-Amerika leveren bijna uitsluitend geen anderen tabak dan kerf, karot en rolsoorten : Maryland, Richmond, Virginia, Kentucky, Massonkounty, Ohio, Clarksville, Seedleaf enz. De opbrengst van den tabaksoogst is daar van milloenen centners 's jaars.

Birmanië, China, Japan, Algiers enz. verzenden ook nog, maar in minder hoeveelheid, kerfsoorten naar Europa.

De tabaksteelt in Europa is van groot belang. De Europeesche tabakken spelen als bijsoorten in de verwerking, zoo wel van sigaren, maar vooral van kerfsoorten, eene voorname rol.

De bijzonderste landen in Europa; waar de tabak, vooral op grooten voet, gekweekt wordt, zijn Hongarië, Duitschland, Holland, het zuidoosten van Rusland, en sommige gewesten van het Balkansche schiereiland, en ook wat in ons vaderland.

In Klein-Azië, en wel bijzonder in den Libanon, oogst men den fijnsten tabak voor de pijp en de sigaretten, te weten den zoo beroemden Turkschen tabak, en tusschen dezen munt vooral uit in goede hoedanigheid : de Latakié.

In de katholieke missie van Siwansi en China, door de Belgische geloofszendelingen van Scheutkapel, bij Brussel, bediend, groeit een zeer fijne lekkere geurige tabak, welke bij voorkeur aan het keizerlijk hof van Pekin gerookt wordt.

Voor den verbruiker schijnt bovenal aan de hoedanigheid van smaak en geur de voorrang te behooren. In den grond hoefde zulks te zijn, en de rooker is overtuigd dat hij, naar dit gelang,alleen oordeelt over de innerlijke eigenschap des tabaks, vooral van sigaren.

De verbruiker faalt hier dikwijls in zijne eigene schijnbare kennisovertuiging.

Een hoop bijzaken drukt hier, buiten zijne wete wellicht, op zijne beoordeeling en waardeering.

De zintuigen, welke alleen in het genot des tabaks eene voldoening zoeken, worden, door den overwegenden invloed van andere zintuigen en bijzonderlijk door het oog, op den achtergrond geschoven in de beoordeeling.

In andere woorden : de vorm, het uiterlijke gave, en niet de deugdelijkheid,de innerlijke goede eigenschap, is de aantrekkelijke voorrang-hoedanigheid.

Die zienswijze welke, ten huidigen dage, eerst « schoon » en slechts dan als nazaak « goed » vergt, heeft de tabaksklasseering, de tabaksweerde, betrekkelijk de hoedanigheid, gansch gewijzigd.

De eerste vereischte dus voor sigaren, dit is de kleur : effen gaaf, niet te licht, niet te donker, de bladaders op het fijnste onzichtbaar; men vergt ook dat de tabak in het branden eene spierwitte asch geve. Voor den fabrikant moet daarbij de tabak eene struize rekbaarheid hebben.

Dit alles doet aan de geurhoedanigheid niets, doch die vooringenomenheid verhindert dat zekere goede hoedanigheidsoorten als dekblad verwerkt worden.

Die zinnelijkheid heeft dus voor gevolg dat de schoone dektabak, en niet uitsluitend de goede, tot buitengewoon hooge prijzen gestegen zijn, en dat de jaren van schaarschheid elkander herhaalde malen opvolgen.

De grillen der smoorders hebben sedert eenige jaren nog een ander middel gevonden om voor hetzelfde geld eene mindere kwaliteit te rooken. Zij vergen nu eene verpakking zoo prachtig, zoo kostelijk dat het een aanmerkend deel van den inkoomprijs bijbrengt, en niet zelden zoo veel kommer geeft als de samenstelling der sigaar zelve.

En ofschoon die etiquetten peperduur kosten, toch krijgt men voor zijn geld niets schoons : zij zijn van allen kunstsmaak ontdaan, schitterende dooreenwemelende kleuren, welke soms tegen elkander vloeken, is al wat men op die mannekensbladen kan vinden en bewonderen.

Die sigaren-etiquetten zijn dikwijls afschuwelijk om zien, en nochtans zijn ze de *great attraction* voor de verwaande snullen, die zelfs niet bevroeden dat « *de kap den monnik niet maakt* » ; die groote staatshuishoudkundigen hebben nooit geleerd dat « *koken geld kost* » ; zij meenen dat eene sigaar dan alleen kostelijk is, wanneer er een bontkleurig bandje, of ring, is rond geplakt, en boven allen prijs schatten zij eene sigaar, welke in gouden of zilveren papier gerold is ; maar « *het is al geen goud dat blinkt* », zegt de boer en hij heeft wellicht gelijk ; hij ten minste toont gezond verstand en is praktisch.

Hoe men tot zulke gekke doenwijze gekomen is, zal men wel kunnen uitleggen doch niet redelijk pogen te staven, tenzij men den drift tot pronken, zelfs met eene vermomde sigaar, bij den mensch aanduide.

Heel die rimram vergroot, verbetert of veraangenaamt noch den smaak noch den geur. Want om die sigaar te rooken is men gedwongen dit zilveren of gouden brocartkleed af te sleuren ; dit prachttoilet of zotskleed, ik weet niet hoe ik het noemen moet, heeft niets verbeterd, maar alles duurder gemaakt.

En nochtans tegen al die ijdelheid is niet meer te preutelen : het is mode, en de laatste mode is altoos de schoonste en de beste.

Indien de oude wijsgeer nog leefde, zou hij waarschijnlijk nogmaals met eenen diepen zucht uitroepen « *mundus vult decipi et sese decipit* ». « De wereld wil bedrogen zijn, en zij is logiek wanneer zij haar zelve bedriegt ».

Sommigen beweren en anderen gelooven uit aardigheid dat eene sigaar moet gerookt worden versch gemaakt, dewijl ze dan nog, met vocht doordrongen, den aroom in meerdere hoeveelheid en in verhoogde kracht teruggeeft. Of die meening scheikundig waar is zou ik niet kunnen bewijzen, doch ik

twijfel er grootelijks aan, of het water wel tot oplossing van den tabaksgeur dienstig is. Des te meer dit stelsel schijnt mij niet doelmatig, want tabak, in sigaren verwerkt, moet verbrand, moet verteerd worden, en bijgevolg is hij daartoe beter droog geschikt dan wel nat.

In allen gevalle zou ik als liefhebber niet graag veroordeeld zijn om altoos versche sigaren te rooken; het dunkt mij al wel wanneer ik het uit noodzakelijkheid des middels moet doen. Doch ieder zijn goesting, en dan is alle man tevreden.

Gij hebt wellicht dikwijls hooren zeggen en al in boeken gelezen dat de Duitschers de grootste, hardnekkigste pijpenrookers zijn van heel de wereld.

De oorzaak daarvan is u denkelijk min bekend, maar gij zult oogenblikkelijk beseffen wat tot die veelrookerij aanleiding gaf.

De Duitschers, en tusschen hen vooral de Pruisen, waren in de vorige eeuwen graag of waren misschien verplicht aangenaam te zijn aan hunne vorsten en prinsen. Nu, het beste middel om iemands gunst te winnen is zeker al goed te keuren wat die persoon zegt, en zooveel mogelijk na te doen wat hij voordoet, zelfs tot in de slaafsche naäperij hem naar de oogen te zien.

Welnu, de Pruisische keurvorsten en koningen waren buitengewoon straffe smoorders; en het zij ter loops gezegd, dat dus de tabaksrook de zinnen niet verbijstert, want de Pruisische vorsten waren kleppers in staats-en-krijgskunde, en het was niet zelden dat zij bij het paffen eener Duitsche pijp hunne veroveringsplannen uitbroeiden.

Frederik-Willem, die de eerste den titel « *koning van Pruisen* » door listige omwegen, door behendige verklikkingen, door tonnen gouds, aan de andere gekroonde hoofden, had weten af te dwingen, was een dier hartstochtelijke pijpenrookers.

Dagelijks, rond vijf ure des avonds, vergaderde hij zijn Tabakscollegium.

De medeleden van dien kring waren in eersten rang zijne ministers, zijne stafofficieren, geleerden, staatsmannen, eenige spuiters om het gezelschap wat te verlustigen, soms eenige

doorreizende diplomaten, en wanneer het Tabakscollegium in Munsterhausen vergaderde,kwam er ook de dorpschoolmeester.

Alle aanwezigen moesten rooken of ten minste eene pijp in den mond houden; alle plechtpleging was uit den kring verbannen; alle rang- of standsonderscheid moest vergeten worden : men noemde elkander met den doopnaam.

Niemand mocht rechtstaande eenen binnenkomende groeten, hoe hooggeplaatst hij was of niet, zelfs wanneer de koning binnenkwam, mochten de reeds aanwezigen van hunnen stoel niet opstaan.

Iedereen mocht de tong losweg roeren, vrij en ongehinderd klappen, oordeelen en veroordeelen wat hij afkeurde.

Scherts en kwinkslagen, luimige zetten, zelfs eene loddelijke liefdeswederwaardigheid vonden er gulle vertellers en gretige aanhoorders.

Het nieuws van den dag, de spotzucht, de aftakeling, alles was er welkom en vrij.

De koning trad soms zwaarmoedig en wrevelig van staatszaken binnen, maar ging altoos opgebeurd en welgestemd na eenige uren kouten en smooren naar zijne werkkamer terug.

Bij het rooken uit groote Duitsche pijpen dronk men ook Duitsch vaderlandsch bier, uit groote Duitsche pinten; zelden, heel zelden werd er wijn geschonken.

De toelating tot het Tabakscollegium werd door velen begeerd en nagejaagd, de uitverkorenen aanzagen het als eene voorname gunstige genegenheid, waarin zij het persoonlijk innig vertrouwen des konings gewonnen achtten.

Ook hij, die in het Tabakscollegium zitting had, werd door de vreemde gezanten opgezocht, gevleid en aangehaald, want elk dier afgeveerdigden hield er aan als een plichtpunt, als een bewijs van werkzaamheid en hoogen invloed, zijn hof zoo stipt en zoo spoedig mogelijk een volledig verhaal te geven van al wat er in het Takakscollegium gezegd en verteld was.

Men wist het immers : Frederik ontzag niet tusschen zijne vertrouwde vrienden in het Tabakscollegium zijne regeeringsmoeilijkheden voor te leggen, hunnen raad en meening in te winnen, uit elks wijsheid, kundigheid en behendigheid voor-

deel te trekken en toe te passen. Zelfs zijne oorlogsplannen kwamen er ter tafel en werden er door pekins zoo wel als door krijgslieden besproken, ontleed en verduidelijkt, en des noods naar hunne inzichten gewijzigd.

Des konings veroveringsinzichten, zijne geheime opvattingen, en de verdokene of slinksche middelen om zijn doel te bereiken, werden daar door ieders opmerkingen overlegd, beraamd en in eengeklikt, met aanduiding van den geschiktsten persoon, ter uitwerking dier plannen.

Doch niets bestendigs onder de zon, en groote vorsten hebben dikwijls groote luimen.

Een zekeren avond kwam onverwachts en ongenoodigd de kroonprins (Frederik II) het Tabakscollegium binnen.

Eenige aanwezigen richtten zich, uit eerbewijs, van hunnen stoel op en groetten den prins.

Die schending der gewoonten en van het reglement ontstak opeens de gramschap des ouden vorsten ; hij stond recht, pakte verstoord zijnen hoed, stapte woedend en verbolgen de deur uit zonder iemand te groeten.

En het was met het Tabakscollegium voor altoos gedaan.

Antwerpen. HERMAN.

Eene Kerstavond-vertelling.

I.

In eene nauwe straat van eene Duitsche residencie woonde de dichter Leonard.

— Leonard? Wij kennen dien man niet.

Licht mogelijk! hij was arm, bekleedde geen post, was lid van geen een geleerd genootschap, had vier kleine kinderen, woonde op eene vierde verdieping, en wie kan zich om zulke menschen veel bekommeren? Zijne verhalen en gedichten werden met genoegen gelezen; doch zijn persoon kende niemand; naar zijn lief en leed vroeg geen mensch. Deze hadden geene andere getuigen dan de enge woonkamer, zijne schoone vrouw Johanna en zijne vier lieve jongens — anders alle vertrouwen waardige getuigen, daar zij den ganschen dag bij hem waren, de knapen om hem heên speelden, en vrouw Johanna om hem kuischte en den pot kookte, terwijl hij op zijnen schrijverstroon zat en voor zijne lezers arbeidde. Ik schaam mij bijna, dezen schrijverstroon benevens den dichtenden mensch, dien hij draagt, hier maar zoo voor de geheele wereld ten toon te stellen. Een doorgezeten matten stoel zonder leuning, waaruit beneden de strooitjes voor den dag kwamen; het overige in denzelfden armzaligen toestand, en, als hij in de kamer rondwandelde, vol idealische denkbeelden, eene zorgvolle werkelijkheid op twee beenen die hem achter zijnen frak trok en hem om een stuk brood vroeg. En dan — de doorluchtige kamerrok, waarin de vader soms met de jongens over den vloer geslierd en schuitjevaren gespeeld had! Hadden de jongens niet zoo eenen schrikbaren eetlust gehad; hadde Johanna, de zachte en blonde vrouw, eene naaister of arbeidster kunnen nemen, dan had de schrijver niet bij de beste plaatsen zijne pen moeten neêrleggen om roggebrood te snijden; ja, had het trouwe paar nog maar een enkel kamertje of kabinetje nevens het drukke

huishoudvertrek gehad, waar Leonard met zijn matten stoel en zijne droomen de wijk had kunnen nemen, dan ware hij van de militaire commando's van den kleinen Paul, of van 't vriendelijk verzoek : « Och, neem mij 't kind eens een oogenblik af, Leonard! » of van het : « Och, pa, wil u me eens een paard voorteekenen? » genadig verschoond gebleven.

De dichter was in de veertig; bleek en tenger. Uit zijne donkere oogen sprak eene diepe ziel; om zijne lippen speelde een melancholische, lastige humor. — Vroeger leeraar bij het stadscollege, was hij, toen dit eene volslagen verandering onderging, niet weder benoemd geworden en met een gering wachtgeld afgezonden, wijl zijne pen zich eens bezondigd en den hofmaarschalk von Trudritz onopzettelijk gekwetst had. Deze behandeling had zijn gemoed verbitterd. Hij zag zich burgerlijk vernietigd en zocht thans in de ideale wereld het manna der vertroosting en den broodboom voor vrouw en kroost. Al zijne aanzoeken, om weder benoemd te worden, waren onbeantwoord gebleven.

Alle vrienden hadden zich van den in ongenade gevallene voorzichtig teruggetrokken. Hij was verdwenen. Uit zijne verhalen en gedichten slurpten gelukkigere lezers den honig des vermaaks; men lachte over zijne geestige scherts — maar niemand vroeg naar zijne lange nachtwaken, niemand naar de tranen, die daarbij achter het oog des schrijvers in nr 157 van de Kruisstraat, vierde verdieping, als ziedende droppen ongezien in zijn hart neêrgevallen, of over bloeiender wangen gerold waren. Zijne liederen werden algemeen gezongen, doch niemand was er aan gelegen, van waar die kwamen.

— Maar ze weten ook niet, zeide hij eens, twee dagen vóór Kerstmis, toen zijne vrouw hem in het voorbijgaan met eenen kus bemoedigde ; ze weten ook niet, dat uw lief oog, en onze jongens, en 't genot, dat ik zelf in het schrijven vind, mij recht blij en gelukkig maken, terwijl mijn lijden op het papier zoo menigeen roert en treft. Neen, Johanna, en dat mag ook niemand weten. Zie eens, hoe de sneeuwvlokken daar buiten weder lustig ronddwarlen en 't vuur in den kachel zoo liefelijk brandt.

— Ho, grimlachte Johanna, ge weet immers wel dat we geen blokje hout in huis hebben.

— Dat doet er niets toe! Zie Johanna, riep de dichter, dit is de tiende winter, die ons hierboven insneeuwt, sedert het ongeluk ons vervolgd heeft: maar — bij die acht kinderkousjes, die daar boven de koude kachel denkelijk te droomen hangen; — bij dezen doorgezeten catheder, die Bernaard tegelijk tot loopstoel dient, maar eigentlijk mijn troonzetel is, en die volstrekt niet hersteld mag worden — verstaat ge — zweer ik u, Johanna, geboren Hildebrecht: als een kus van u en een blik op die acht gestopte kousen, en mijne liederen, mij met vrede en vreugde schadeloos stellen — dat zullen ze ook niet vernemen, al wilden ze me ook vijftig gulden voor 't blad geven.

Johanna wist van zulke stemmingen partij te trekken, beloofde den stoel nooit heimelijk, ook niet tegen den jaardag van haren man, te zullen laten herstellen, en voer vleiend voort:

— Lieve, hoe is 't met de novelle, die ge aan den boekverkooper beloofd hebt? Begin er toch vandaag, nu dadelijk meê. Ik ga beneden een armvol hout leenen, en de kinderen zullen stil wezen, is 't niet, jongens?

— Ja! riepen de grooten eenstemmig, zonder veel te bedenken waartoe zij zich verplichtten.

— Vrouw, zei Leonard weemoedig, en liet het hoofd hangen:

« Kan ik novellen schudden uit mijn zakken?
Heb ik een roman dan zoo maar voor het pakken?
Kan 'k verzen zoo maar aan elkander plakken?
Gij zelve, als gij een pannekoek woudt bakken,
't Zou u gewis niet lukken, lieve schat,
Als ge er geen meel of eieren toe hadt?»

— Geef mij eene *stof*, Johanna. Geef mij een paar menschen met eene intrigue, eene gebeurtenis, eene liefde met knoop en zoo voort. Zie ik al niet volle dagen naar eene bruikbare stof om? werp ik mijn net niet in alle diepten, om althans een ellendig vorentje of platvischje te vangen, en haal het

leêg weêr op? Uit uwe lieve oogen, Johanna, put ik enkel liefde en roerende sonnetten en zalige droomen, maar die ware kunnen de menschen niet gebruiken. Zij willen stevigen kost, degelijk voedsel hebben. — Hout! wat een zoet woord voor eene ziel, die verkleumde vingers heeft... Ga dan, beste! leen eenen goeden armvol en zeg: We zijn nog wel een vijftigtal blokken schuldig, maar overmorgen is 't Kerstmis, en tegen dan rekenen we steêvast van onzen boekverkooper 't honorarium voor onze laatste novelle te krijgen, en dan zullen we ons zelven hout aanschaffen en onze schuld eerlijk afdoen.

Johanna wipte de deur uit. De dichter echter tilde den kleinen Bernaard — Hendrik heette de derde — op zijn schouder en danste met hem naar 't venster, en de kleine jubelde bij het zien der sneeuwvlokken, en vroeg, of 't waar was dat de engeltjes nu daarboven hunne bedjes uitklopten.

— Ja, zult gij nu schrijven, vroeg Paul, de oudste die op vaders stok reed, met een tabakzak als shako op het hoofd.

— Ja, mijn jongen, riep Leonard, terwijl hij den kleine op den grond zette en Johanna met hout binnenkwam.

— Maar is het stellig zeker, lieve man, dat de boekverkooper overmorgen betaalt?

— Stellig, beste, betaalt hij morgen den 24 al; hier is zijn brief. Twee vel druk aan twaalf gulden 't blad, dat maakt vieren-twintig. Al voor de kerst-presenten voor de kinderen, voegde hij er zacht bij, heb ik 't er op aangelegd, dat wij morgen geld hebben. De stumpers kunnen immers niet zonder kerstboom wezen, al zou ik ook een stuk van mijne kleederen verkoopen.

— Maar de huur, de schoenmaker, de melkvrouw!

— Kom, kom, dat zal zich wel schikken — maar toe! laat mij nu aan mijn werk gaan.

— Kom wees niet boos, lieve man, suste Johanna, gij wordt dadelijk verdrietig als ik van onze rekeningen spreek.

— In 't geheel niet, wijfje, riep de dichter, en stond op; maar zie, met de gedachten van morgen avond de kinderen met een kerstboom te verrassen, ware ik met volle zeilen aan het werk gegaan. Nu, daar gij mij de huur en den schoen-

maker en de melk voor den neus hebt gegooid, ga ik daaraan, als een daglooner aan het houthakken.

— Pa, vroeg Paul, wanneer schrijven wij den brief aan 't kind Jezus?

— Jongen, ge hebt gelijk! riep Leonard, dat is toch een verstandige inval. Nu dadelijk, manneke, want het is hoog tijd. Maar, hoe denkt ge dan dat wij dat aanleggen moeten?

— Wel, gij hebt gezegd, verledene week al, dat we eens zamen, ik, Bernaard en Hendrik, aan het kind Jezus eenen brief moeten schrijven, en daarin verzoeken, wat we op kerstmis alzoo het liefst hebben zouden.

— Maar de anderen kunnen immers niet schrijven?

— Nu, dan schrijf ik alleen, riep Paul, en zet er onze namen onder. Gij moet mij helpen.

— En hoe denkt gij dan, dat het kind Jezus dien brief krijgen zal?

— Door den post, riep Bernaard.

— De brievendrager weet immers niet, waar het kind Jezus woont, zei Paul met zijne meerdere wijsheid, en in den hemel kan hij toch niet klimmen, Weet ge wat, papa! Ge hebt ons wel eens van de engelen verteld, dat ze 's avonds over de daken van de huizen vliegen. We willen den brief, als hij geschreven is, het raam uitgooien; dan raapt hem van den avond wel een engel op, en brengt hem over.

Leonard was met die gedachten van den knaap ingenomen, en dus ging men terstond aan het werk. Paul ging op vaders plaats aan de schrijftafel zitten, en naest hem de dichter met de beide anderen op zijn schoot.

— Nu moet ieder zeggen, wat hij liefst hebben zou, zei de vader, en niets vergeten.

Er tikte iemand op de kamerdeur. Johanna ging met haar kind aan de borst open doen.

— Ook wat te handelen? riep buiten eene stem met een joodsch dialekt.

— Lief Jezus-kind, dicteerde Leonard, en Paul schreef. Is 't zoo goed?

— Ja, riepen de jongens.

— Vrouw, riep de dichter naar de deur toe, verkoop hem mijn zomerbroek; die heb ik van den winter toch niet noodig.
— Dus : Lief Jezus-kind! — Paul, wat verlangt gij?

— Een pallas, een geweer, een nieuw paard en een shako.

— Ik ook! riepen de beide anderen; en dan een denneboom met heel veel lichtjes en gouden appels en noten.

— «Goed ! dus : Lief Jezus-kind, zoo gij denkelijk wel weet,
» zijn wij nog al vrij gehoorzaam geweest en hebben papa en
» mama geen verdriet gedaan ; ik verzoek U dus, dat ge zoo
» goed mocht wezen en bezorgen ons tegen morgen avond :
» eenen schoonen boom met veel lichtjes en appels en noten
» daaraan. »

— Heel schoon verguld vooral, riepen de kleinen.

— Dus dan : « Heel schoon verguld vooral ; en dan aan
» ieder van ons een pallas, een geweer en een schako. » — Is 't zoo goed ?

— Ja, antwoordden de kleinen, terwijl de moeder lachend riep :

— Vraag ook de stof tot eene novelle. — Maar kom, voegde zij er biddend bij, terwijl zij den van den jood ontvangen halven daalder op tafel legde, sluit nu dezen dwazen brief. De jongens zouden ons arm maken, als wij het niet lang al waren.

— « Dus, lief Jezus-kind, sloot Paul, wij verzoeken u, ons
» dat morgen avond tegen den donker altemaal te bezorgen bij ons aan huis, in de Kruisstraat n° 157, heel boven.

« Uw liefhebbende
« Paul Leonard, ook voor zijne broertjes. »

Nu zette de vader op dezen eenvoudigen, kinderlijken brief het adres : «Aan ons lief kind Jezus in den hemel, af te geven op het dak, » en trok toen met de drie jongens den zoldertrap op. Boven echter wierp Paul het papier ver weg op de pannen en dadelijk maakte de oostwind er zich van meester en droeg het door de lucht mede voort, zoodat het spoedig uit het gezicht verdwenen was.

— En nu, vrouwtje, riep de dichter, toen hij weder beneden kwam, stook nu eens braaf op, ik wil nog eens over de novelle gaan denken..

II.

In eenen vleugel van het vorstelijk paleis dier stad zat de jonge gravin Victoire achteloos in den divan en liet een harer voetjes op een geborduurden tabouret rusten. Een zijden morgenkleed omsloot de fijne leden en 't kastanjebruin haar, dat daareven door den hoofd-kunstenaar in zware vlechten was gevlochten, en door een fijn kanten mutsken bedekt, dat glad en coquet om de frissche, bloeiende wangen sloot. De gravin tuurde peinzend in de vlammen, die vroolijk op den haard speelden, terwijl buiten de door den wind gezweepte sneeuwvlokken tegen de groote spiegelruiten sloegen. Geen geruisch in het geurige, aangenaam warme vertrek; — geen geruisch dan de eentonige middeleeuwsche slag van de penduul op den schoorsteen.

— Elf ure! zuchtte met een blik op den wijzer het schoone meisje, terwijl hare vingers met een briefje speelden : elf ure : waar mag hij toch blijven?

De gravin was de meest bevoorrechte van alle dames in het gevolg der Vorstin, hare vertrouwde en een voorwerp der vereering van het gansche hof. Niet alleen hare kinderlijke schoonheid, de liefelijkheid harer geheele verschijning, niet alleen de welluidendheid harer stem, de adel harer taal, harer handen, van haar zwevenden gang, maar ook haar gansch karakter en bestaan maakten haar tot de parel van het gezelschap. De naam van gravin Victoire was in aller mond, in de salons der grooten zoo goed als in de huizen der armen, en als bij schitterende feesten en de bruischende toonen van 't orkest bewonderende blikken de zwevende kleine sylphide volgden, zoo kon men ook vroeg 's morgens, of 's avonds laat, in de kerk van de biddende lippen van knielende gestalten, die hare schamelheid in een donkeren hoek aan het oog onttrokken, den naam van gravin Victoire hooren fluisteren.

« Waar mag hij blijven? » Wien konden deze woorden van verwachting gelden? Toon en blik der dame hadden iederen menschenkenner dadelijk doen bemerken, dat hare verwachting meer die van een kind, dat uit verveling naar zijn speeltuig verlangt, dan het ongeduld eener minnende geleek.

Het veroorzaakte in de gezelschappen veel hoofdbreken, dat de gravin sinds eenige maanden met den hofmaarschalk Von Tudritz verloofd was — zij eene bloem, prijkende met al den rijkdom der jeugd, vol geest en verstand — hij een laat bekeerde oude vrijer, leelijk, van bekrompen vermogen, ijdel en ijverzuchtig boven alle beschrijving. Inderdaad had ook het hart weinig deel aan deze verbintenis, waarvan de draden in de intrigues van het hof en het hoogere familieleven te zoeken waren. Wie echter het bloeiende kind zag, bespeurde met een gevoel van leedwezen dat nu spoedig de koude adem der omstandigheden over deze lelie gaan, en eene dorre hand haar knakken en het leven rooven zoude.

Daar opende een knecht in livrei de dubbele deur en kondigde den hofmaarschalk aan.

— Hij is welkom ! riep Victoire, zonder van haren zetel op te staan.

De heer Von Tudritz, eene kleine, oudachtige, diplomatische figuur met een kaal hoofd en een langen baard om de kin, kwam binnenhuppelen, snelde op de dame toe, viel voor haar op de knie neder en bood haar een grooten tuil meirozen op haren jaardag aan. Het was de 23 December.

— Wilt gij, declameerde hij na eenig kuchen en hemmen, zonder van houding te veranderen :

Wilt ge aan dees jonge rozen vragen,
Wat diep in mijnen boezem woelt?
Slechts aan die rozen durfde ik klagen,
Wat voor u mijne ziel gevoelt.
Buig uw gelaat dan tot haar neder,
Leen 't oor aan hare stille taal,
En wis vertellen zij u weder
Hoe 'k u aanbid, mijn ideaal!

— Bravo! riep de gravin lachende; en de rozen aannemende, hield zij die luisterend aan haar klein oor en declameerde met kluchtigen ernst :

« Ei, lieve bloemen, zeg mij dan :
Is onze maarschalk zelf de man
Die 't zoo ver bracht in poëzij?
Of hielp een ander hem daarbij? »

— Gij twijfelt, lieve? vroeg de minnaar op zoeten toon. 't Kan u anders toch niet vreemd zijn, dat de muzen mij weleens meer begunstigen.

— Ge zult mij dan nog jaloersch op die dames maken, schertste Victoire, en dreigde hem met den vinger.

De maarschalk kon een lach van vergenoegen niet wederhouden, toen zij zegde van hem jaloersch te kunnen zijn.

— Mijne aangebedene! — riep hij — hier aan uwe voeten, op den dag, die mij de liefste van het gansche jaar is, zweer ik u opnieuw den vassaleneed van liefde en trouw, en beloof, uw pad altijd met rozen te zullen bestrooien.

— Pst, pst! fluisterde de gravin, laat dat rusten. Hoe is het met de uitnoodigingen? Zijt gij daarmede gereed? Hebben allen 't aangenomen?

— Allen, mijne waarde. Wie zou zich niet gelukkig rekenen, het feest bij te wonen waarmede onze doorluchtige Vorstin deze dag opluisteren wil? De Vorst heeft de voorwaarde gemaakt, dat hij met u de eerste polonaisé zou dansen. Wilt gij mij de tweede geven, gravin?

— Fiat! riep deze. — Zóó schrijft de Vorst immers op de verzoekschriften en dat beteekent: het zij zoo! Is 't niet?

— Zoo is het, schoone gravin, maar ik had het geluk niet durven droomen, dat ik mijne uitnoodiging aan u nog in uwe handen vinden zou.

— Dit biljet hier is niet uwe uitnoodiging. De gravin zweeg een oogenblik en zag den hofmaerschalk van ter zijde spotachtig aan, terwijl zij den vinger op den mond lei. Toen vervolgde zij: — Vraag toch liever: Gravin, wat bevat het papier, dat gij daar om uwen vinger draait? in plaats van uwe nieuwsgierigheid achter een nietig compliment te verbergen.

— Bij den hemel! riep de hofmaarschalk, ik zou den moed niet hebben u door onbescheidenheid te krenken. Ik...

— Ik zou enkel maar willen weten, wat het billet bevat? is 't niet? vroeg zij lachend.

— O neen toch; zoo nieuwsgierig ben ik niet, zei de maarschalk met een gedwongen lachje, en vervolgde: — Hebt gij alle dansen bezet, schoone gravin? De zoon van den overste von B, zal u vragen voor den eersten wals.

— Die is aan den ritmeester von Ludolph toegezegd ; ook alle overige dansen zijn vergeven, zeide Victoire, nog altijd het kleine papier tusschen hare vingers rollende.

Bij het hooren noemen van den ritmeester von Ludolph fronste de maarschalk onwillekeurig het voorhoofd. 't Is waar ook, die ritmeester scheen hem, overal, als een vloek te vervolgen. Waar de hofmaarschalk slechts eenigen wensch koesterde, was het zeker de ritmeester, dien het toeval tusschen hem en dien wensch wierp. Op het kruis van de vorstelijke orde hoopte de hofmaarschalk reeds tien jaren, en den ritmeester was het maar zoo in den schoot geworpen. Was in een magazijn van den bazar 't een of ander fraai en zeldzaam toilet-artikel aangekomen, dat de heer von Truditz koopen wou, dan was die fatale ritmeester hem zeker al vóór geweest, en kwam hem in het gedrang van een hofbal een sabel tusschen de beenen, dan was het die van den ritmeester. Ook ten aanzien van de schoone gravin was deze hem overal in den weg, en als de gelukkige hofmaarschalk, in gezelschap zich met Victoire onderhoudende, slechts ter zijde uitkeek, was hij ook zeker, den hatelijken ritmeester te zien, die hem van verre gadesloeg en bedenkelijk zijn knevel opstreek ; — ik zeg : hatelijken, want de officier was een ongehuwd heer in de beste jaren, een ridderlijk karakter, en bij het garnizoen algemeen geacht en gezien.

— De heer ritmeester, antwoordde de hofmaarschalk, schijnt zeer haastig geweest te zijn, daar hij u schriftelijk om den dans heeft gevraagd.

— Gij doelt weder op dit billet, baron? Gij schijnt zelfs geërgerd, dat ik u den inhoud nog niet heb medegedeeld. Misschien had ik het gedaan, als gij niet zoo nieuwsgierig geweest waart. Nu echter, tot straf van uwe weetgierigheid, vliegt het billet in het vuur, en zult gij er nooit den inhoud van weten.

Met deze woorden verscheurde de gravin het papier en wierp de stukken in de vlam.

— Maar à propos, — zeide zij toen, — gij hebt den tuil nog niet gezien, dien de vorstin mij dezen morgen heeft gezonden,

— en met die woorden verdween zij in het aangrenzend kabinet.

De hofmaarschalk nam intusschen zuchtend en peinzend een stoel, die bij den haard stond. Zijne oogen vielen op de vlammen en — op een vingerlang streepje van den verscheurden brief, dat nevens het vuur gevallen en verschoond gebleven was. Haastig strekte hij de hand naar dat fragment uit en had nauwelijks tijd gehad, om het te verbergen, toen de gravin weder verscheen en hem met een glans van voldoening op haar gelaat eenige kunstige rozen voorhield, waarvan ieder in het midden met een kostbaren steen prijkte.

De heer von Truditz bewonderde het echt vorstelijk geschenk. Onderwijl waren nog eenige rijtuigen voorgereden en de kamerdienaar kondigde nieuwe bezoekers aan. De gravin gaf haren galant zijn afscheid en tevens den wenk, dat hij zich niet meer om hare correspondentie had te bekommeren.

De vleugeldeuren sprongen open. Prinses Natalie trad binnen. De hofmaarschalk vertrok. Zijn dienst riep hem naar den Vorst. Reeds in de voorzaal brandde hem het ontvreemde fragment van dat briefje in den zak. Hij ontvouwde het en las de volgende afgebroken woorden :

— Morgen op Kerstavond, tegen schemerdonker, Kruisstraat, n. 157. -- Uwe getrouwe....

De weinige haren op des hofmaarschalks hoofd rezen van schrik ten berge. Hij las de woorden driemaal, tienmaal. Vergeten was de vassaleneed. Als bijen en wespen gonsden hem allerlei verontrustende gedachten door het hoofd. Waarom moest daar achter de woorden : « Uwe getrouwe » de naam dan ook juist afgescheurd zijn? Doch die naam was wel uit te vinden. 't Was morgen immers kerstavond en de bijeenkomst in de Kruisstraat n. 157. Het nadere viel dus licht te vernemen. En hoe kwam de gravin er bij, peinsde hij verder, het billet juist op den oogenblik te vernielen, toen ik het vermoeden uitte, dat het misschien eene bede van den ritmeester von Ludolph bevatte? Had ik den schrijver geraden? En in 't geheel — waartoe die geheimzinnigheid?

Zijne onrust geen meester, hield de hofmaarschalk een voorbijsnellenden kamerdienaar bij den arm vast.

— Beste vriend, fluisterde hij hem toe, zeg mij toch waar woont de ritmeester von Ludolph?

— Kruisstraat, n. 157, was 't vluchtig antwoord, en de man verdween.

De hofmaarschalk stond als verpletterd. Nooit had hij zich bij den Vorst nog zoo dom en zoo verstrooid gedragen.

Na de audiencie wierp hij zich in zijn rijtuig en vloog naar huis. Daar vond hij drie billetten, waarvan de schrijvers de uitnoodiging tot het hofbal afwezen. Dadelijk wierp hij zich weder in zijne koets, ten einde dat gewichtige staatsnieuws aan zijne doorluchtige gebieders over te brengen. Bij den ingang van het paleis bejegende hem eene kamenier van gravin Victoire. Als eene hyena schoot de hofmaarschalk op haar toe met de vraag :

— Waar gaat gij naartoe, kind?

Het meisje zag hem verwonderd aan en antwoordde lachend :

— Wel naar tien plaatsen te gelijk, heer hofmaarschalk. Ik heb veel haast.

Tegelijk wees zij op een open briefje, dat zij in de hand hield. De maarschalk ontwrong het haar en las van een hem wel bekend handschrift de volgende woorden :

« Ik laat alles aan uw eigen inzicht over. Zorg vooral, dat » de wapens in goeden staat zijn. Ik wacht die met de paarden even vóór den donker.

« Victoire. »

— Voor wien is dat billet? riep de hofmaarschalk, bleek als een doek.

— Voor een onbekende, die beneden aan de poort op antwoord van mijne gravin wacht.

Met deze woorden maakte het meisje zich weder van het papier meester en snelde heên, terwijl een lakei den hofmaarschalk juist bij den Vorst kwam roepen.

Een uur later zag men de koets van den beangstigde weder in vollen draf naar zijne woning spoeden. Daar aangekomen, wischte hij zich, moê verhit en gloeiend, het zweet van het voorhoofd.

— Eene schaking, mompelde hij tusschen de tanden.

Daarop schelde hij zijnen jager en beval dezen naar zijne pistolen te zien, schoon te maken en scherp te laden.

III.

Den volgenden avond, tegen vijf ure, was in de Kruisstraat menig raam buitengewoon helder verlicht. 't Waren schitterende boompjes, die het feest van den avond aan de gelukkige kinderen gebracht had. In n. 157 was de verlichting evenwel als gewoonlijk. Op de eerste verdieping woonde de ritmeester von Ludolph; die was ongetrouwd en niet te huis; en op de vierde verdieping, bij den dichter Leonard, was het donker.

De poëet had sinds gister weêr vergeefs op eene stof voor zijne novelle jacht gemaakt. Hij stond aan 't raam en zag peinzend uit in den helderen maneschijn. Deze heilige avond stemde hem doorgaans weemoedig en bracht hem al de heerlijkheden voor den geest, die hij hem vroeger bij gelukkiger ouders, dan hij en zijne Johanna waren, had aangebracht.

Zijne vrouw had juist het jongste kind op het bedje gebracht, dat in dezelfde kamer stond. De drie jongens zaten aan de groote tafel, gelijk kinderen zitten, wanneer zij wachten, dat het eten zal worden opgedragen. Wat zij in geloovig vertrouwen wachtten, was 't antwoord op den gisteren door de lucht verzonden brief. De schemering liet hun niet ontdekken dat moeder de tranen over de wangen rolden.

Bij Leonard had zich sedert heden morgen zijn oude hoest weder sterker geopenbaard, en alsdan leed de arme man doorgaans aan eene zenuwachtige opgewondenheid, die, 't zij tot diepe neêrslachtigheid, 't zij tot humoristische uitgelatenheid oversloeg. Thans drukte die eerste zwaar op zijne ziel. Tegenover bij den buurman huppelden de jubelende kinderen om de rijk versierde tafel rond, en de zijnen zaten daar vol roerend kinderlijk vertrouwen, waarop niets volgen zou, niet eens een troostend lamplicht, want de olieklep was leêg.

Daar werd geklopt. De kinderen sprongen driftig overeind. De kleine Bernaard kroop onder de tafel.

— Eindelijk toch, riep de dichter, eindelijk toch zendt de boekverkooper het beloofde geld!

Doch neen; 't was slechts de meid van beneden, die het gisteren geleende hout terug kwam vragen. Een verontschuldigend antwoord ontvangende, ging zij brommend heên en liet de deur open.

— Weet ge wat? riep Paul zijne broertjes toe, we zitten hier als gekken, die op de gebraden duiven wachten. Misschien heeft het heilige kind Jezus ons vergeten. Wij willen bidden; dan denkt het aan ons.

De kinderen knielden werkelijk bij een' stoel neder. Johanna sloeg troostend den arm om haren droomenden vriend.

Daar ruischte iets in de kamer. De knapen staken de hoofdjes op; Bernaard verdween weder onder tafel. Eene zachte stem riep vriendelijk : Goeden avond! Thans flikkerde iets als vliegende sterren boven de tafel, en daar stond een kleine dennenboom, met een tuintje van mos er om toe, en aan dien boom ontvlamde het eene lichtje na het andere, en achter den boom stond een onbekend glimlachend engelengezicht, dat de lichtjes aanstak.

— Hurrah! riepen de kleinen. De dichter stond roerloos, als verrukt door eene hemelsche verschijning; Johanna, al wist zij zelve nog niet wat van dat alles te denken, lachte door hare tranen.

Daar kletterden drij ijzeren kindersabels, drij helmen en drij kleine geweren op tafel neder, en op den grond stonden drij houten paardjes met kostelijke roode, met goud omzoomde schabrakken.

— 't Is alles net zooals wij het besteld hebben, zei de ernstige Paul, en we bedanken wel hartelijk.

De kleine Bernaard was intusschen moedig van onder de tafel voor den dag gekomen, greep de vreemde gestalte bij haar zijden mantel en vroeg :

— Hoe, kind Jezus, zijt gij dan eene mevrouw?

— Wie zijt gij, wonderbaar wezen, dat ons zoo vriendelijk verrast? riep de poëet, toen de onbekende zich zwijgend verwijderen wilde.

Daar viel een schot beneden in huis. Tegelijk kwam een knecht in livrei, die het speelgoed gedragen en voor de deur post gevat had, het vertrek binnenstormen en riep :

— Haast u, genadige gravin! Er wordt geschoten en rumoer gemaakt beneden, en ze komen de trappen op.

Nog voordat de gravin Victoire — want zij was het — wegsluipen kon, kwam, als een gejaagd wild, een ongekend vreeselijk mensch in een wijden mantel en een zwart halfmasker voor het gezicht de kamer binnenstuiven, en achter hem aan de ritmeester von Ludolph in zijn slaaprok, met eene pistool in de eene, eene kaars in de andere hand. En den trap op, insgelijks naar Leonard's kamer toe, kwamen twee menschen, die aan 't worstelen schenen en de een duchtig op den anderen los sloegen. De gravin verborg zich achter Johanna, aan den voet van het bed. Bernaard dook weder onder de tafel. De dichter greep zijn matten stoel op en zwaaide daarmeê dreigend door de lucht, terwijl de beide andere kinderen zich aan hem vastklemden. In deze manhaftige houding gebood hij het masker en zijn gevolg, zijn huisrecht te eerbiedigen.

Nu wierp de vreemde den mantel en mom af en drukte den ritmeester eene pistool in de hand, terwijl hij driftig riep:

— Als man van eer sta ik u te woord, wanneer en hoe gij wilt?

— Heer van Truditz! Is 't mogelijk? Gij hier, en in die verkleeding! riep de officier vol verbazing.

Bleek, over zijn geheele lichaam bevende, zeeg de hofmaarschalk neder op den matten stoel, dien de poëet hem beleefd toeschoof.

— Ik ben u, zeide de ritmeester tot Leonard, inlichtingen schuldig aangaande den vreemden inval, dien wij in uw vredig kwartier ondernomen hebben. — Ik kom zoo even t'huis, hoor in mijne slaapkamer, die mijn knecht opengelaten heeft, gerucht, roep: Wie daar! krijg geen antwoord, grijp een pistool — daar komt mijn oppasser met licht toe — ik zie een vermomden mensch — deze valt op mij aan, laat daarbij een pistool vallen — ik drukte het mijne op hem los. Mijn knecht was intusschen op den trap handgemeen geraakt, sloot daardoor den vermomde den weg naar beneden af — deze vlucht den trap op, de andere hem na, en zoo kwamen wij hier dan in uwe woning te recht.

Thans vroeg des ritmeesters oppasser aan den hoek van de deur :

— Zal ik den kerel binnenbrengen, heer ritmeester? ik heb hem gebonden, en hij ligt buiten op den gang. 't Is de knecht van den heer hofmaarschalk.

— Laat hem los en ons hier alleen, bulderde de officier.

— Welnu, heer hofmaarschalk, wendde hij zich tot dezen, hebt gij ons niets tot verklaring te zeggen?

— Misverstand, puur misverstand, heer von Ludolph, stamelde de maarschalk met geveinsde bedaardheid; maar een zoo delicaat geval, dat ik geene opheldering geven kan. Ik ben overigens tot alle voldoening bereid.

— Tot elke? riep de gravin, thans lachend uit haar hoekje voor den dag komende.

De heer von Truditz stond als versteend van schrik.

— Mijn beste hofmaarschalk, vervolgde de dame, laat dan, als de heer von Ludolph daarmeê te vreden is, mij de voldoening bepalen. Ze bestaat eenvoudig daarin, dat gij bevestigt, wat ik zeggen zal. — Gisteren morgen vond ik voor een venster van mijn kabinet, waarheên de wind het zeker gewaaid had, een billet, dat deze kinderen hier in naïef vertrouwen naar het kind Jezus geschreven hadden. Daar 't adres van de schrijvers opgegeven was, besloot ik de rol van het kind Jezus te spelen. Dat billet, heer von Truditz, maakte gisteren morgen uwen argwaan reeds gaande. Tot uwe straf wierp ik het op 't vuur. 't Is mij ook niet ontgaan, dat gij een stukje van het papier uit de vlam gered hebt. Ten gevolge van dat fragment en mijn briefje aan den man uit den poppenwinkel, dat gij mijne kamenier uit de hand ruktet, zijt gij op vermoedens gekomen, die u aanspoorden in onedel mistrouwen mijne schreden te volgen. — Verklaar plechtig, als man van eer, dat ik de waarheid gesproken heb.

De hofmaarschalk gaf deze verklaring met een lachje, dat duidelijk spijt en beschaming verried, en verzocht toen om inkt, pen en papier.

De dichter liet hem aan zijne schrijftafel plaats nemen.

— Sta toe, sprak de heer von Truditz, terwijl hij schreef,

dat ik de oprechtheid van mijne verklaring doe blijken en mij zelf eene boete oplegge, waarmede gij te vreden zult zijn.

Hij bood de gravin een op zicht betaalbaren wissel van honderd daalders aan en beloofde, buitendien, zijn invloed in 't belang van den heer Emil Leonard te zullen doen gelden.

Lachend hechtte de gravin den wissel aan het kerstboompje, reikte den officier de hand, en vroeg :

— Zijt ook gij thans voldaan, heer von Ludolph?

— Volkomen.

— En gij, heer Leonard?

De dichter vouwde geroerd de handen en riep :

— Eere zij God in den hoogste!

— En vrede den menschen op aarde, fluisterde de gravin.

De anderen, met uitzondering van den hofmaarschalk, die zich bescheiden had teruggetrokken, klapten in de handen; de knapen dansten om den schitterenden boom, de vader als dol met hen.

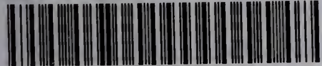
Toen werd van dat leven de jongste op zijn bedje wakker, richtte zich verwonderd overeind, en kraaide het bij 't zien der lichten en van al de heerlijkheid, van blijdschap en verrukking uit.

— Nu is immers de novelle van zelve ontstaan! — riep Leonard, toen de vreemden weg waren, en klom op zijn matten troon, schreef deze vertelling en zond haar, met veranderden naam en plaatselijke omstandigheden, aan een' nieuwen uitgever, van wien wij ze overnamen, in 't vertrouwen dat onze lezers en lezeressen ze met genoegen zullen vernemen.

(Naar het Hoogduitsch).

INHOUDSTAFEL.

GETTY RESEARCH INSTITUTE
3 3125 01499 3881